

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΝΙΑΙΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ
Π/ΘΜΙΑΣ & Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Δ/ΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄

Ταχ. Δ/ση: Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη: 15180 Μαρούσι
Ιστοσελίδα:
Πληροφορίες:
Τηλέφωνο: 210-3442238

Να διατηρηθεί μέχρι .....

Βαθμός Ασφαλείας .....

Μαρούσι 15-09-2010
Αριθ. Πρωτ 114368/Γ2
Βαθ. Προτερ. ....

ΠΡΟΣ :

- Δ/νσεις και Γραφεία Δ/θμιας Εκπ/σης
- Γραφεία Σχολικών Συμβούλων
- Γυμνάσια (μέσω των Δ/νσεων και των Γραφείων)

ΚΟΙΝ: Περιφερειακές Δ/νσεις Εκπ/σης
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

ΘΕΜΑ : Καθορισμός και διαχείριση διδακτέας ύλης των Θετικών Μαθημάτων της Α΄ Β΄ και Γ΄ τάξης Ημερησίων και Εσπερινών Γυμνασίων για το σχολικό έτος 2010 – 2011.

Σας αποστέλλουμε τις παρακάτω οδηγίες για τη διδασκαλία των Θετικών Μαθημάτων της Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξης Ημερησίων και Εσπερινών Γυμνασίων.

Α΄ Τάξη Γυμνασίου

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Ι. Διδακτέα ύλη

Από το βιβλίο «Μαθηματικά Α΄ Γυμνασίου» των Ιωάννη Βανδουλάκη, Χαράλαμπου Καλλιγά, Νικηφόρου Μαρκάκη, Σπύρου Φερεντίνου, έκδοση Ο.Ε.Δ.Β. 2010

ΜΕΡΟΣ Α΄

Κεφ. 1^ο: Οι φυσικοί αριθμοί

1.2 Πρόσθεση, αφαίρεση και πολλαπλασιασμός φυσικών αριθμών

1.3 Δυνάμεις φυσικών αριθμών

1.4 Ευκλείδεια διαίρεση – Διαιρετότητα

1.5 Χαρακτήρες διαιρετότητας – Μ.Κ.Δ. – Ε.Κ.Π. – Ανάλυση αριθμού σε γινόμενο πρώτων παραγόντων

Κεφ. 2^ο: Τα κλάσματα

- 2.1 Η έννοια του κλάσματος
- 2.2 Ισοδύναμα κλάσματα
- 2.3 Σύγκριση κλασμάτων
- 2.4 Πρόσθεση και Αφαίρεση κλασμάτων
- 2.5 Πολλαπλασιασμός κλασμάτων
- 2.6 Διαίρεση κλασμάτων

Κεφ. 3^ο: Δεκαδικοί αριθμοί

- 3.1 Δεκαδικά κλάσματα, Δεκαδικοί αριθμοί, Διάταξη δεκαδικών αριθμών, Στρογγυλοποίηση
- 3.3 Υπολογισμοί με τη βοήθεια υπολογιστή τσέπης

Κεφ. 4^ο: Εξισώσεις και προβλήματα

- 4.1 Η έννοια της εξίσωσης – Οι εξισώσεις: $\alpha + x = \beta$, $x\alpha = \beta$, $\alpha - x = \beta$, $\alpha\chi = \beta$, $\alpha : x = \beta$ και $x\alpha = \beta$

Κεφ. 5^ο: Ποσοστά

- 5.1 Ποσοστά
- 5.2 Προβλήματα με ποσοστά

Κεφ. 6^ο: Ανάλογα ποσά – Αντιστρόφως ανάλογα ποσά

- 6.1 Παράσταση σημείων στο επίπεδο
- 6.2 Λόγος δύο αριθμών – Αναλογία
- 6.3 Ανάλογα ποσά – Ιδιότητες αναλόγων ποσών
- 6.4 Γραφική παράσταση σχέσης αναλογίας
- 6.5 Προβλήματα αναλογιών
- 6.6 Αντιστρόφως ανάλογα ποσά

Κεφ. 7^ο: Θετικοί και Αρνητικοί Αριθμοί

- 7.1 Θετικοί και Αρνητικοί Αριθμοί (Ρητοί αριθμοί) – Η ευθεία των ρητών – Τετμημένη σημείου
- 7.2 Απόλυτη τιμή ρητού – Αντίθετοι ρητοί – Σύγκριση ρητών
- 7.3 Πρόσθεση ρητών αριθμών
- 7.4 Αφαίρεση ρητών αριθμών
- 7.5 Πολλαπλασιασμός ρητών αριθμών
- 7.6 Διαίρεση ρητών αριθμών
- 7.7 Δεκαδική μορφή ρητών αριθμών

ΜΕΡΟΣ Β΄

Κεφ. 1^ο: Βασικές γεωμετρικές έννοιες

- 1.1 Σημείο – Ευθύγραμμο τμήμα – Ευθεία – Ημιευθεία – Επίπεδο – Ημιεπίπεδο
- 1.2 Γωνία – Γραμμή – Επίπεδα σχήματα – Ευθύγραμμα σχήματα – Ίσα σχήματα
- 1.3 Μέτρηση, σύγκριση και ισότητα ευθυγράμμων τμημάτων – Απόσταση σημείων – Μέσο ευθυγράμμου τμήματος
- 1.4 Πρόσθεση και αφαίρεση ευθυγράμμων τμημάτων
- 1.5 Μέτρηση, σύγκριση και ισότητα γωνιών – Διχοτόμος γωνίας
- 1.6 Είδη γωνιών – Κάθετες ευθείες
- 1.7 Εφεξής και διαδοχικές γωνίες – Άθροισμα γωνιών
- 1.8 Παραπληρωματικές και Συμπληρωματικές γωνίες – Κατακορυφήν γωνίες
- 1.9 Θέσεις ευθειών στο επίπεδο
- 1.10 Απόσταση σημείου από ευθεία – Απόσταση παραλλήλων
- 1.11 Κύκλος και στοιχεία του κύκλου
- 1.13 Θέσεις ευθείας και κύκλου

Κεφ. 2^ο: Συμμετρία

- 2.1 Συμμετρία ως προς άξονα

- 2.2 Άξονας συμμετρίας
- 2.3 Μεσοκάθετος ευθυγράμμου τμήματος
- 2.4 Συμμετρία ως προς σημείο
- 2.5 Κέντρο συμμετρίας
- 2.6 Παράλληλες ευθείες που τέμνονται από μία άλλη ευθεία

Κεφ. 3ο: Τρίγωνα – Παραλληλόγραμμα – Τραπεζία

- 3.1 Στοιχεία τριγώνου – Άθροισμα γωνιών τριγώνου
- 3.2 Είδη τριγώνων – Ιδιότητες ισοσκελούς τριγώνου
- 3.3 Παραλληλόγραμμο – Ορθογώνιο – Ρόμβος – Τετράγωνο – Τραπεζίο – Ισοσκελές τραπέζιο
- 3.4 Ιδιότητες Παραλληλογράμμου – Ορθογώνιου – Ρόμβου – Τετραγώνου – Τραπεζίου – Ισοσκελούς τραπέζιου

II. Διαχείριση Διδακτέας ύλης

ΜΕΡΟΣ Α΄

Κεφάλαια 1ο, 2ο, 3ο (Φυσικοί αριθμοί, Κλάσματα, Δεκαδικοί)

Στο Δημοτικό έχουν διδαχθεί τόσο οι έννοιες όσο και οι διαδικασίες που αναφέρονται στα κεφάλαια αυτά. Έτσι, η διδασκαλία στην Α΄ Γυμνασίου πρέπει να έχει δύο στόχους:

1. Την επανάληψη – υπενθύμιση εννοιών και διαδικασιών και
2. Την εμπάθυνση σε κάποιες πλευρές που κρίνονται σημαντικές για την περαιτέρω ανάπτυξη των μαθηματικών εννοιών.

Πιο συγκεκριμένα πρέπει να έχει ως στόχους:

- ✓ Την αντιμετώπιση εμποδίων και δυσκολιών που συναντούν οι μαθητές (π.χ. το γινόμενο δύο αριθμών είναι πάντα μεγαλύτερο από τους παράγοντές του, οι δεκαδικοί αριθμοί είναι άλλο είδος αριθμών απ' ότι τα κλάσματα).
- ✓ Την ανάπτυξη των ικανοτήτων των μαθητών να χρησιμοποιούν αναπαραστάσεις και να μεταβαίνουν από το ένα είδος στο άλλο (π.χ. αναπαράσταση στην ευθεία των αριθμών, οι γεωμετρικές αναπαραστάσεις των κλασμάτων, οι δεκαδικοί και τα δεκαδικά κλάσματα ως διαφορετικές αναπαραστάσεις των ίδιων αριθμών).
- ✓ Την εμπάθυνση σε ιδιότητες των πράξεων και αλγοριθμικών διαδικασιών που υποστηρίζουν τη μετάβαση από την αριθμητική στην άλγεβρα (π.χ. επιμεριστική και αντιμεταθετική ιδιότητα, η αφαίρεση ως αντίστροφη πράξη της πρόσθεσης κτλ.).
- ✓ Την εισαγωγή αλγεβρικών συμβόλων και τη νοηματοδότηση τους μέσα από την ανάγκη διατύπωσης σχέσεων και ιδιοτήτων (π.χ. ιδιότητες πράξεων), από την ανάγκη περιγραφής προβλημάτων ή ποσοτήτων που είναι λεκτικά διατυπωμένες (π.χ. άσκηση 1 της §4.1), από την παραγωγή αλγεβρικών εκφράσεων που περιγράφουν γεωμετρικά ή αριθμητικά μοτίβα (π.χ. άσκηση 15 της §4.1, αλλά και γενίκευση του παραδείγματος 3 της §1.1).

Με βάση τα παραπάνω, προτείνεται η μείωση των ωρών, που θα αφιερωθούν για διδασκαλία των τριών πρώτων κεφαλαίων, από 27 σε 18.

Κεφάλαιο 1ο (Να διατεθούν 6 ώρες)

Να δοθεί έμφαση στα παρακάτω:

- ✓ Αναπαράσταση των αριθμών στην ευθεία.
- ✓ Κατανόηση και χρήση της επιμεριστικής ιδιότητας (παρ. 3 και ασκήσεις 6, 7 της §1.2).
- ✓ Υπολογισμοί δυνάμεων και κατανόηση των συμβολισμών (ασκήσεις 2, 3, 4, 5, 8, 9 της §1.3).
- ✓ Εφαρμογή της προτεραιότητας των πράξεων στον υπολογισμό αριθμητικών παραστάσεων (ασκήσεις 6, 7, 11 και 12 της §1.3).
- ✓ Ταυτότητα της ευκλείδειας διαιρέσης και χρήση των εννοιών «διαίρει», «πολλαπλάσιο».
- ✓ Κριτήρια διαιρετότητας, ανάλυση ενός αριθμού σε γινόμενο πρώτων παραγόντων και εύρεση Ε.Κ.Π. και Μ.Κ.Δ.
- ✓ Λεκτικά προβλήματα που υπάρχουν στο σχολικό βιβλίο.

Κεφάλαιο 2ο (Να διατεθούν 8 ώρες)

Να δοθεί έμφαση στα παρακάτω:

- ✓ Έννοια κλάσματος και οι διαφορετικές πτυχές της όπως μέρος του όλου, πηλίκο και λόγος (οι εισαγωγικές δραστηριότητες της §2.1, ασκήσεις 1, 2, 3, σελ. 36, δραστηριότητα 2, σελ. 37 και προβλήματα αναγωγής στη μονάδα).
- ✓ Ισοδύναμα κλάσματα και μετατροπές τους
- ✓ Σύγκριση κλασμάτων μέσα από διαφορετικούς τρόπους (μετατροπή σε ομώνυμα, χρήση γεωμετρικών αναπαραστάσεων, χρήση προσεγγιστικών μεθόδων π.χ. σύγκριση με τη μονάδα ή με ένα τρίτο αριθμό)
- ✓ Διαδικασίες που συνδέονται εμμέσως με την έννοια της πυκνότητας των ρητών (να επεκταθεί το παράδειγμα 4 στην §2.3 στην περίπτωση παρεμβολής περισσότερων του ενός κλασμάτων).
- ✓ Ανάγκη μετατροπής ετερόνυμων κλασμάτων σε ομώνυμα στην περίπτωση της πρόσθεσης και αφαίρεσης, χρησιμοποιώντας ασκήσεις πράξεων απλών κλασμάτων με παρονομαστές μέχρι το 10.
- ✓ Έννοια των πράξεων στα κλάσματα και η εφαρμογή τους στην επίλυση προβλημάτων (π.χ. ότι η έκφραση «τα $\frac{2}{5}$ του $\frac{3}{8}$ » αποδίδεται αριθμητικά με τον πολλαπλασιασμό $\frac{2}{5} \times \frac{3}{8}$, ότι οι αντίστροφοι αριθμοί είναι αυτοί που έχουν γινόμενο τη μονάδα, ότι το άθροισμα και η διαφορά κλασμάτων αναφέρεται στο ίδιο όλο, ότι τα σύνθετα κλάσματα εκφράζουν τη διαίρεση κλασμάτων)
- ✓ Παραστάσεις και προτεραιότητα πράξεων
- ✓ Διαφορετικές αναπαραστάσεις κλασμάτων (ευθεία, γεωμετρικά σχήματα)

Κεφάλαιο 3^ο (Να διατεθούν 4 ώρες)

Η παράγραφος 3.2 δεν συμπεριλαμβάνεται στη διδακτέα ύλη. Όμως, στην διδασκαλία της παραγράφου 3.3 να αναφερθεί ότι οι δυνάμεις των δεκαδικών ορίζονται με τον ίδιο τρόπο και έχουν τις ίδιες ιδιότητες με εκείνες των δυνάμεων των φυσικών αριθμών.

Η παράγραφος 3.4 δεν συμπεριλαμβάνεται στη διδακτέα ύλη, αλλά θα συζητηθεί στην διδασκαλία της παραγράφου 7.10.

Να δοθεί έμφαση στα παρακάτω:

- ✓ Ότι οι δεκαδικοί και τα δεκαδικά κλάσματα είναι διαφορετικές αναπαραστάσεις των ίδιων αριθμών
- ✓ Στη διαδικασία σύγκρισης δεκαδικών αριθμών και την τοποθέτησή τους στην ευθεία των πραγματικών αριθμών.
- ✓ Στον τρόπο με τον οποίο εκφράζεται η προτεραιότητα των πράξεων στον υπολογισμό μιας παράστασης με τον υπολογιστή τσέπης.

Σχετικά με τις δυνάμεις, να συζητηθεί το γεγονός ότι μεταξύ δύο δυνάμεων με ίδια βάση, μεγαλύτερη του 1, μεγαλύτερη είναι η δύναμη που έχει το μεγαλύτερο εκθέτη (π.χ. $2,52 < (2,52)^2 < (2,52)^3$), ενώ συμβαίνει το αντίθετο, αν η βάση είναι μικρότερη του 1 (π.χ. $0,22 > (0,22)^2 > (0,22)^3$). Να γίνει χρήση του υπολογιστή τσέπης.

Κεφάλαιο 4^ο (Να διατεθούν 2 ώρες)

Η έννοια της εξίσωσης και η εύρεση της λύσης με την αντίθετη – αντίστροφη πράξη έχει συζητηθεί στην ΣΤ΄ Δημοτικού. Επιπλέον, η επίλυση των εξισώσεων πρώτου βαθμού θα αντιμετωπισθεί αναλυτικά στη Β΄ Γυμνασίου. Ο ρόλος του κεφαλαίου αυτού στην Α΄ Γυμνασίου είναι επαναληπτικός, καθόσον οι μαθητές θα χρησιμοποιήσουν απλές εξισώσεις στην αντιμετώπιση προβλημάτων σε επόμενα κεφάλαια.

§4.1 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να μην διδαχθούν οι έννοιες της ταυτότητας και της αδύνατης εξίσωσης. Να μην ζητείται η απομνημόνευση των λύσεων (τελευταία παράγραφος του «μαθαίνουμε»). Να δοθεί έμφαση στη μετατροπή λεκτικών εκφράσεων σε μαθηματικές (δραστηριότητες 1, 2, 3 και ασκήσεις 1, 2, 3), στην έννοια της λύσης εξίσωσης (δραστηριότητα 4 και ασκήσεις 7, 8) και στην επίλυση εξίσωσης μόνο με τον ορισμό των πράξεων. Η άσκηση 15 μπορεί να συμβάλει στην προσπάθεια ανάπτυξης της αλγεβρικής σκέψης και γι' αυτό να δοθεί στους μαθητές ως δραστηριότητα στην τάξη.

Κεφάλαιο 5^ο (Να διατεθούν 3 ώρες)

Η έννοια του ποσοστού και προβλήματα με ποσοστά έχουν διδαχθεί στο Δημοτικό. Το καινούριο που υπάρχει είναι το πλαίσιο των προβλημάτων (π.χ. προβλήματα με τόκους, Φ.Π.Α.).

§5.1 (Να διατεθεί 1 ώρα)

Να δοθεί έμφαση στα ποσοστά ως διαφορετικής αναπαράστασης των δεκαδικών και των κλασμάτων, αλλά και να επισημανθεί το γεγονός ότι δεν γράφονται όλα τα κλάσματα με ακρίβεια στη μορφή ποσοστού (π.χ. ενώ $\frac{3}{4} = 0,75 = 75\%$, είναι $\frac{1}{3} = 0,33... = 33,33...\%$). Να δοθεί προτεραιότητα σε ασκήσεις μετατροπής ποσοστών σε κλάσματα και δεκαδικούς και αντίστροφα και σε απλά προβλήματα.

§5.2 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να γίνει διαπραγμάτευση μόνο απλών προβλημάτων τόκου, Φ.Π.Α. και προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο καταναλωτής.

Κεφάλαιο 6° (Να διατεθούν 11 ώρες)

Οι έννοιες των ανάλογων και αντιστρόφως ανάλογων ποσών έχουν διδαχθεί στο Δημοτικό. Το νέο για τους μαθητές στην Α΄ Γυμνασίου είναι η εμπλοκή των μεταβλητών, η συμμεταβολή (χωρίς να γίνεται λόγος για συνάρτηση) και η παράσταση σε σύστημα συντεταγμένων.

§6.1 (Να διατεθεί 1 ώρα)

§6.2 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§6.3 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να επισημανθεί ότι η ταυτόχρονη αύξηση (ή μείωση) δύο ποσών δεν αρκεί για να είναι ανάλογα (π.χ. το βάρος των βρεφών και η ηλικία τους που περιγράφεται στη δραστηριότητα της σελ. 89, η πλευρά και το εμβαδόν τετραγώνου κ.ο.κ.).

§6.4 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Όσον αφορά στις συναρτήσεις, ένας από τους σημαντικότερους στόχους είναι η ικανότητα μετάβασης από ένα είδος αναπαράστασης στο άλλο. Για το λόγο αυτό, είναι χρήσιμο να γίνει διαπραγμάτευση των ασκήσεων 3 και 4 στην τάξη.

§6.5 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να τονιστεί ότι η αριθμητική και η γραφική επίλυση του προβλήματος 1 είναι ισοδύναμες και εξίσου χρήσιμες.

§6.6 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Κεφάλαιο 7° (Να διατεθούν 14 ώρες)

Το περιεχόμενο του κεφαλαίου είναι εξολοκλήρου νέο για τους μαθητές, αν και υπάρχει άτυπη γνώση των αρνητικών αριθμών (θερμοκρασία κτλ.) που μπορεί να αξιοποιηθεί.

§7.1 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§7.2 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Το γεγονός ότι ο αντίθετος του -2 είναι ο 2 ίσως είναι προφανές για τους μαθητές, αλλά δεν συμβαίνει το ίδιο για τον αντίθετο ενός αριθμού α . Στην κατεύθυνση αυτή ίσως είναι αποτελεσματική η χρήση της ευθείας των αριθμών, όπου ο α μπορεί να τοποθετηθεί τόσο δεξιά από το 0 (αν α θετικός), όσο και αριστερά του (αν α αρνητικός). Έτσι, μπορεί να αναδειχθεί το γεγονός ότι στην έκφραση $-\alpha$ το « $-$ » δηλώνει τον αντίθετο του α , αλλά όχι το πρόσημο.

§7.3 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Για την εισαγωγή της πρόσθεσης θετικών και αρνητικών αριθμών, παράλληλα με τη δραστηριότητα του βιβλίου του μαθητή μπορεί να γίνει χρήση και της μετατόπισης πάνω στον άξονα: στο άθροισμα δύο αριθμών, ο πρώτος προσθετέος δείχνει το σημείο εκκίνησης πάνω στο άξονα, ενώ ο δεύτερος δείχνει τη μετακίνηση (το πρόσημό του την κατεύθυνση και η απόλυτη τιμή του την απόσταση).

§7.4 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Μια πηγή δυσκολιών για τους μαθητές είναι η τριπλή σημασία του συμβόλου « $\rightarrow$ »: ως πρόσημο (π.χ. στον αριθμό -2), ως δηλωτικό του αντίθετου (π.χ. στο $-(3)$ ή στο $-(\alpha)$) και ως σύμβολο της αφαίρεσης (π.χ. στο $3-8$). Είναι λοιπόν χρήσιμο να γίνει συζήτηση στην τάξη με στόχο την ανάπτυξη της ικανότητας χρήσης όλων αυτών των σημασιών και την ευχέρεια στην μετάβαση από

τη μία σημασία στην άλλη. Επιπλέον, ίσως χρειάζεται να ξαναγίνει συζήτηση για την έννοια του αντίθετου (βλ. την §7.2). Επειδή στην απαλοιφή των παρενθέσεων εμφανίζονται δυσκολίες, καλό είναι να δοθεί περισσότερος χρόνος για την κατανόησή της από τους μαθητές. Ένας τρόπος να αποδοθεί νόημα στους κανόνες απαλοιφής παρενθέσεων είναι ο υπολογισμός με δύο τρόπους των αποτελεσμάτων (άσκηση 8). Ένας ακόμη τρόπος (ο οποίος είναι ίσως περισσότερο αποδοτικός) είναι η χρήση της επιμεριστικής ιδιότητας. Αυτό σημαίνει ότι η απαλοιφή παρενθέσεων δεν θα διδαχθεί σε αυτή την παράγραφο αλλά στην επόμενη (βλ. παρακάτω)

§7.5 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Για την κατανόηση του πρόσημου του γινομένου δύο ρητών είναι καλό να χρησιμοποιηθεί η εισαγωγική δραστηριότητα του βιβλίου.

Εδώ προτείνεται να διδαχθεί και η απαλοιφή παρενθέσεων, με τη χρήση της επιμεριστικής ιδιότητας. Αυτό θα επιτρέψει την κατανόηση και αιτιολόγηση των κανόνων. Για παράδειγμα, η έκφραση $-(2 - 5)$ μπορεί να σημαίνει

$$-(2 - 5) = (1 \times)(-2) = (-5) + (1)(-2) = (-1)(-5) = (-2) + (5) = +3$$

και αυτό μπορεί να γενικευθεί και σε παραστάσεις με μεταβλητές, (π.χ. $-(\alpha - \beta) \dots$). Βέβαια, θα πρέπει να προηγηθεί μια συζήτηση για να εξηγηθεί ότι ο αντίθετος ενός αριθμού είναι το γινόμενό του με το -1 , πράγμα που μπορεί να γίνει μέσω παραδειγμάτων, όπως $(-1)(2) = -2$, $(-1)(-5) = 5$ κ.ο.κ.

§7.6 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§7.7 (Να διατεθεί 1 ώρα)

§ 7.8, 7.9 και 7.10 (Θα διδαχθούν στη Β΄ Γυμνασίου).

ΜΕΡΟΣ Β΄

Κεφάλαιο 1° (Να διατεθούν 24 ώρες)

Στην εισαγωγή γεωμετρικών εννοιών χρειάζεται να δοθεί έμφαση στο να μπορούν οι μαθητές να τις αναγνωρίζουν, να τις περιγράφουν (άτυπα ή τυπικά) και να τις αναπαριστούν.

§1.1 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§1.2 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Η έννοια της γωνίας είναι γνωστή στους μαθητές από το Δημοτικό αλλά δημιουργεί αρκετές δυσκολίες. Ο τυπικός ορισμός της εισάγεται πρώτη φορά αλλά χρειάζεται ιδιαίτερη επεξεργασία από τους μαθητές, ώστε να μπορούν οι ίδιοι να τον κατανοήσουν και να τον περιγράψουν. Η δε αναγνώριση γωνιών μέσα σε σχήματα είναι μια πιο απαιτητική γνωστική λειτουργία απ' ό,τι η αναγνώριση μεμονωμένων γωνιών.

Η δραστηριότητα 2 προτείνεται να αντικατασταθεί με μία απλούστερη.

§1.3 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Η έννοια της μέτρησης, η σύγκριση τμημάτων, οι διαφορετικοί τρόποι σύγκρισης (με διαβήτη ή με μέτρηση), η διαφοροποίηση ανάμεσα στο ευθύγραμμο τμήμα και στο μήκος του, η έννοια της μονάδας μέτρησης (άτυπη, τυποποιημένη), η προσεγγιστική φύση της διαδικασίας της μέτρησης, η χρήση των οργάνων μέτρησης, ο τρόπος μεταβολής του αποτελέσματος της μέτρησης όταν χρησιμοποιούμε πολλαπλάσια ή υποπολλαπλάσια μιας αρχικής μονάδας είναι απαραίτητα στοιχεία που πρέπει να κατανοηθούν από τους μαθητές.

§1.4 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Προτείνεται να γίνεται επιλογή κάποιων ασκήσεων από τις 5, 6, 7, 9, 10 και 11, διότι έχουν παρεμφερές περιεχόμενο. Η άσκηση 8 είναι ιδιαίτερα δύσκολη καθώς απαιτεί παράλληλα ο μαθητής να κάνει συσχετίσεις, να σχεδιάζει, να πειραματίζεται και να αναθεωρεί τις επιλογές του. Προτείνεται λοιπόν αν θα γίνει να αντιμετωπιστεί στην τάξη μέσα από συζήτηση.

§1.5 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Οι μαθητές έχουν γνωρίσει τις άλλες έννοιες στο Δημοτικό, εκτός από την έννοια της διχοτόμου γωνίας, όμως αντιμετωπίζουν δυσκολίες σχετικά μ' αυτές. Συγκεκριμένα συγχέουν πιο ακριβώς είναι το γεωμετρικό αντικείμενο που μετριέται (η γωνία) με άλλα και/ή τις μετρήσεις τους, όπως τα μήκη των τμημάτων που είναι οι πλευρές της γωνίας, την επιφάνεια ανάμεσα στις ημιευθείες κλπ. Επίσης ταυτίζουν το γεωμετρικό αντικείμενο (γωνία) με την μέτρησή του (μέτρο της γωνίας).

Προτείνεται η σύγκριση γωνιών να γίνεται και με την χρήση διαφανούς χαρτιού (παραδείγματα 1, 2 και άσκηση 6) και όχι αποκλειστικά και μόνο μέσω του μέτρου τους με την μέτρηση με μοιρογνωμόνιο. Γενικά, διαφορετικά μέσα αναδεικνύουν διαφορετικές πτυχές των εννοιών που διαπραγματευόμαστε. Για παράδειγμα, η εύρεση - κατασκευή της διχοτόμου μιας γωνίας (σελ. 167) με δίπλωση του χαρτιού αναδεικνύει την ισότητα των γωνιών αλλά και την διχοτόμο ως άξονα συμμετρίας, ενώ η κατασκευή με το μοιρογνωμόνιο αναδεικνύει την ισότητα των γωνιών μέσω του μέτρου τους.

§1.6 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Το περιεχόμενο της ενότητας είναι γνωστό στους μαθητές από το Δημοτικό, εκτός από την μηδενική, την ευθεία, την μη κυρτή και την πλήρη γωνία.

Παρόλα αυτά η έννοια της καθετότητας μπορεί να μην έχει κατακτηθεί από πολλούς μαθητές και μια από τις συνηθισμένες δυσκολίες που έχουν είναι η αναγνώριση της καθετότητας σε ευθείες που δεν έχουν τον συνήθη οριζόντιο και κατακόρυφο προσανατολισμό. Κάποιες από τις αιτίες αυτής της δυσκολίας είναι ο τρόπος προσανατολισμού των σχημάτων στα σχολικά βιβλία (π.χ. ορθογώνια ή τετράγωνα με πλευρές παράλληλες προς τις ακμές των σελίδων του βιβλίου), οι παραστάσεις που έχουν από το περιβάλλον γύρω τους (π.χ. οριζόντιος και κατακόρυφος προσανατολισμός των κουφωμάτων των σπιτιών, των παραθύρων κλπ), αλλά και από τον τρόπο προσανατολισμού των σχημάτων στον πίνακα, κατά την διδασκαλία. Το φαινόμενο αυτό δεν περιορίζεται μόνον στην έννοια της καθετότητας αλλά επεκτείνεται και στην αναγνώριση σχημάτων π.χ. δεν αναγνωρίζουν ως τρίγωνο κάποιο «μακρόστενο» στο οποίο μία πλευρά είναι πολύ μικρή σε σχέση με τις άλλες. Θα πρέπει ο διδάσκων, λαμβάνοντας υπόψη τα προηγούμενα, να εμπλουτίζει την ποικιλία των σχημάτων που χρησιμοποιεί κατά την διάρκεια της διδασκαλίας.

Κατά την διδασκαλία του παραδείγματος 1 (σελ. 171) η διαπίστωση της καθετότητας να γίνει εκτός από την δίπλωση και με την χρήση γνώμονα.

Προτείνεται ο διδάσκων να κάνει κάποια επιλογή στις ασκήσεις 2, 3, 4, 5, 6, 7 λόγω παρεμφερούς περιεχομένου.

§ 1.7 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Οι έννοιες είναι νέες για τους μαθητές. Να αναφερθεί η έννοια της διαφοράς δύο γωνιών. Να δοθεί προτεραιότητα κατά σειρά στις ασκήσεις 1, 4 (περιπτώσεις 3 και 2) και 3 και να εμπλουτισθούν οι ασκήσεις με ερωτήματα για τον προσδιορισμό της γωνίας που είναι το άθροισμα των ζευγαριών των εφεξής που βρίσκουν οι μαθητές, όπως και ερωτήματα προσδιορισμού της διαφοράς δύο γωνιών.

§ 1.8 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Οι έννοιες είναι νέες για τους μαθητές. Να μην διδαχθεί η εφαρμογή 5 της σελίδας 178. Στα παραδείγματα 1 και 2 να διευκρινιστεί ότι δύο γωνίες μπορεί να είναι παραπληρωματικές ή συμπληρωματικές χωρίς να είναι εφεξής.

§ 1.9 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Η έννοια της παραλληλίας είναι γνωστή στους μαθητές από το Δημοτικό. Προτείνεται να δοθεί ως άσκηση ο σχεδιασμός ενός παραλληλογράμμου (είναι γνωστή έννοια από το Δημοτικό) με στοιχεία που θα καθορίσει ο διδάσκων.

§ 1.10 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Προτείνεται ο διδάσκων να κάνει κάποια επιλογή στις ασκήσεις 2, 3, 4, 5, 6, 7 λόγω παρεμφερούς περιεχομένου.

§ 1.11 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Λόγω εξαίρεσης από την διδακτέα ύλη της επόμενης παραγράφου οι εφαρμογές 2 και 3 της §1.12 θα διδαχθούν σε αυτή την παράγραφο, μαζί με την εφαρμογή της σελ. 189. Ο διδάσκων θα μπορούσε να ζητήσει οι κατασκευές να γίνουν σε ένα πρόγραμμα δυναμικής γεωμετρίας και με κατάλληλες δραστηριότητες και ερωτήσεις οι μαθητές να διερευνήσουν π.χ. τις συνθήκες κατασκευής ενός τριγώνου, όταν δίνονται τρία ευθύγραμμα τμήματα (εφαρμογή, σελ. 189, δραστηριότητα για το σπίτι, αριθ. 2).

§ 1.13 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Το περιεχόμενο της ενότητας είναι νέο για τους μαθητές.

Κεφάλαιο 2^ο (Να διατεθούν 12 ώρες)

Γενικά για την διδασκαλία του κεφαλαίου 2 ενδείκνυται η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, παράλληλα με τη χρήση άλλων μέσων (όπως το διαφανές χαρτί, τα γεωμετρικά όργανα κτλ.) με σκοπό όχι μόνο την κατασκευή συμμετρικών σχημάτων αλλά και την κατανόηση και την αξιοποίηση των ιδιοτήτων της συμμετρίας.

Προτείνεται να προηγηθεί η διδασκαλία της §2.2 (άξονας συμμετρίας) και να ακολουθήσει η διδασκαλία της §2.1 (συμμετρία ως προς άξονα) με σκοπό να προηγηθεί το διαισθητικό μέρος της αξονικής συμμετρίας και κατόπιν να ακολουθήσει το κατασκευαστικό και τα συμμετρικά σχήματα.

Να επισημανθεί ότι η ταύτιση των δύο μερών του σχήματος, όπως αυτό χωρίζεται από τον άξονα συμμετρίας και η δίπλωση του σχήματος κατά το μήκος αυτού, σημαίνει την ισότητα των δύο μερών και προτείνεται να δοθούν για ανακάλυψη και αιτιολόγηση οι ιδιότητες του ισοσκελούς τριγώνου¹ (δεν θα αναφέρονται σε ύψος, διάμεσο και διχοτόμο του τριγώνου ως προς την βάση, αλλά θα συνάγουν ότι ο άξονας συμμετρίας διχοτομεί την γωνία που είναι απέναντι από την βάση, τέμνει κάθετα την βάση κτλ.), του ισόπλευρου, του ορθογωνίου, του ρόμβου και του τετραγώνου (οι μαθητές τα σχεδιάζουν σε διαφανές χαρτί ή τους δίνονται έτοιμα τα σχήματα και με την χάραξη των αξόνων συμμετρίας και την δίπλωση των σχημάτων κατά μήκος αυτών ανακαλύπτουν και δικαιολογούν τις ιδιότητες τους).

Προτείνεται επίσης να προηγηθεί η διδασκαλία της §2.5 (κέντρο συμμετρίας) και να ακολουθήσει η διδασκαλία της §2.4 (συμμετρία ως προς σημείο) με σκοπό να προηγηθεί το διαισθητικό μέρος της κεντρικής συμμετρίας και κατόπιν να ακολουθήσει το κατασκευαστικό και τα συμμετρικά σχήματα.

§2.2 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§ 2.1 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§ 2.3 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Προτείνεται να δοθεί προτεραιότητα στις εφαρμογές 1, 2 και 5 και στις ασκήσεις 1, 3, 4, 5, 7 και 9.

§2.5 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§2.4 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Προτείνεται να δοθεί για δραστηριότητα η ανακάλυψη και η αιτιολόγηση των ιδιοτήτων του παραλληλογράμμου, με την σχεδίαση δύο ίσων παραλληλογράμμων σε δύο διαφορετικά φύλλα, που το ένα θα είναι διαφανές χαρτί.

§2.6 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Κατά την διδασκαλία της ενότητας να διευκρινιστεί ότι δύο γωνίες ορίζονται ως εντός εναλλάξ, εντός και επί τα αυτά κτλ., ανεξάρτητα από το αν οι δύο ευθείες ϵ_1 και ϵ_2 (τεμνόμενες από μία τρίτη ευθεία), είναι παράλληλες μεταξύ τους ή όχι. Όμως, μόνο όταν οι ευθείες ϵ_1 και ϵ_2 είναι παράλληλες, οι παραπάνω γωνίες θα είναι αντιστοίχως ίσες, παραπληρωματικές κτλ.

Κεφάλαιο 3^ο (Να διατεθούν 8 ώρες)

§3.1 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη παράγραφο, διαφορετικά μέσα αναδεικνύουν διαφορετικές πτυχές μιας έννοιας. Ταυτόχρονα, σε κάποιες περιπτώσεις αυτά απαιτούν και διαφορετικό βαθμό συνειδητοποίησης και κατανόησης κάποιων εννοιών, εκ μέρους των μαθητών.

Τα προγράμματα δυναμικής γεωμετρίας επιτρέπουν στο χρήστη να δημιουργήσει μία κατασκευή μέσα από μία σειρά ενεργειών που ορίζονται γεωμετρικά (π.χ. κατασκευή ευθείας παράλληλης προς μία άλλη, από σημείο εκτός αυτής). Όταν στο αποτέλεσμα αυτής της κατασκευής, επιλέξουμε κάποιο σημείο και το σύρουμε, με την βοήθεια του ποντικιού, το γεωμετρικό αντικείμενο μεταβάλλεται, ενώ όλες οι γεωμετρικές σχέσεις που χρησιμοποιήθηκαν κατά την κατασκευή διατηρούνται. Έτσι, η κατασκευή βασίζεται και συμπεριφέρεται με βάση τις γεωμετρικές σχέσεις και τις ιδιότητες που απορρέουν απ' αυτές. Αυτή η συμπεριφορά του σχήματος δεν συμβαίνει όταν ο μαθητής έχει δημιουργήσει ένα σχέδιο βασισμένο σε επιφανειακά χαρακτηριστικά. Για παράδειγμα η ανάθεση στους μαθητές να βρουν τρόπο (ή τρόπους) να σχεδιάσουν σε ένα πρόγραμμα δυναμικής γεωμετρίας, ένα ισοσκελές τρίγωνο το οποίο να μπορεί να μεταβάλλεται και να αντέχει στην δοκιμασία του συρσίματος των κορυφών, απαιτεί εκ μέρους τους τη συνειδητοποίηση και την κατανόηση των γεωμετρικών ιδιοτήτων που θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν έτσι ώστε το τρίγωνο να παραμένει ισοσκελές κάτω απ' όλες τις περιστάσεις. Η σχεδίαση ενός ισοσκελούς τριγώνου, βασισμένη στις μετρήσεις των πλευρών, δεν «αντέχει» στην δοκιμασία του συρσίματος, ενώ η κατασκευή ισοσκελούς που βασίζεται π.χ. στην ιδιότητα των σημείων της μεσοκαθέτου «αντέχει». Ταυτόχρονα η δυναμική μεταβολή της κατασκευής, τους επιτρέπει να διερευνήσουν και να κατανοήσουν (με κατάλληλες δραστηριότητες και ερωτήσεις) άλλες σχέσεις, όπως ότι τα ισόπλευρα τρίγωνα είναι και ισοσκελή, χωρίς όμως να ισχύει και το αντίστροφο.

Προτείνεται να δοθούν ως δραστηριότητες για το σπίτι, οι κατασκευές σε ένα πρόγραμμα δυναμικής γεωμετρίας ισοσκελούς, ισόπλευρου και σκαληνού τριγώνου, όπως επίσης ορθογωνίου,

¹ Οι έννοιες του ισοσκελούς και του ισόπλευρου τριγώνου τους είναι γνωστές από το Δημοτικό, ομοίως του παραλληλογράμμου, του ορθογωνίου, του ρόμβου και του τετραγώνου.

αμβλυγωνίου και οξυγωνίου, που να «αντέχουν» στην διαδικασία συρσίματος² και με συζήτηση στην τάξη, των προσεγγίσεων των μαθητών, μέσα από κατάλληλες ερωτήσεις, να αναδειχθούν πτυχές των υπό διαπραγμάτευση εννοιών ή να αποτελέσουν την βάση προβληματισμού για την ανάπτυξη της επόμενης ενότητας.

§3.2 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Οι μαθητές γνωρίζουν από το Δημοτικό ότι το άθροισμα των γωνιών ενός τριγώνου είναι 180° , ενώ τις ιδιότητες του ισοσκελούς και του ισοπλεύρου μπορεί να τις έχουν διαπραγματευτεί σε προηγούμενες ενότητες, όπως έχει προταθεί. Προτείνεται να δοθεί προτεραιότητα στα παραδείγματα – εφαρμογές και στις ασκήσεις 1, 4, 5, 6, 7, 8 και 9. Η άσκηση 10 είναι πολύ δύσκολη γι' αυτή την ηλικία και αν αντιμετωπιστεί να μη γίνει με τη βοήθεια του αλγεβρικού λογισμού.

§3.3 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Προτείνεται να δοθούν κατάλληλες δραστηριότητες κατασκευής παραλληλογράμμου, ορθογωνίου κτλ. σε πρόγραμμα δυναμικής γεωμετρίας, με βάση αυτά που αναφέρθηκαν στην §3.1.

§3.4 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Τα περιεχόμενα της ενότητας είναι νέο για τους μαθητές, εκτός αν διαπραγματεύτηκαν μέρος του σε προηγούμενες ενότητες, όπως έχει προταθεί.

---

² Απαραίτητη προϋπόθεση για αυτή την δραστηριότητα είναι οι μαθητές να είναι εξοικειωμένοι με κάποιο πρόγραμμα δυναμικής γεωμετρίας και να μπορούν να δουλεύουν αυτόνομα σ' αυτό.

ΒΙΟΛΟΓΙΑ

Διδακτέα ύλη – Διαχείριση Διδακτέας ύλης

Με στόχο το να αναδειχτούν ευκολότερα και πιο αποτελεσματικά οι λειτουργικές συνδέσεις των επιμέρους οργανικών συστημάτων, προτείνεται η αναδιάταξη των κεφαλαίων του διδακτικού εγχειριδίου ως εξής:

1. Η Οργάνωση της ζωής (Κεφ. 1)
2. Αναπαραγωγή (Κεφ. 6)
3. Στήριξη και Κίνηση (Κεφ. 5)
4. Πρόσληψη ουσιών και Πέψη (Κεφ. 2)
5. Μεταφορά και αποβολή ουσιών (Κεφ. 3)
6. Αναπνοή (Κεφ. 4)
7. Ερεθιστικότητα (Κεφ. 7)

Στους πίνακες που ακολουθούν εμφανίζονται τα κεφάλαια με τη σειρά που προτείνεται να ακολουθηθεί κατά τη διδασκαλία τους, οι ενότητες που θα διδαχθούν, παρατηρήσεις/διδακτικές οδηγίες για κάθε ενότητα και οι ώρες που προτείνεται να διατίθενται για τη διδασκαλία τους. Σε ορισμένες ενότητες, έχουν προστεθεί ώρες διδασκαλίας οι οποίες κρίνεται σκόπιμο να αξιοποιούνται, κυρίως, για την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων και εργασιών από τους μαθητές.

α/α	Κεφάλαιο	Διδακτέα ύλη	Παρατηρήσεις/Διδακτικές Οδηγίες	Ώρες
	Η επιστήμη της Βιολογίας	Η Βιολογία στην καθημερινή ζωή	Προτείνεται να χρησιμοποιούνται παραδείγματα από εφαρμογές της Βιολογίας στην καθημερινή ζωή, με τα οποία θα αναδεικνύεται η συμβολή της στη βελτίωσή της ποιότητας της ζωής του σύγχρονου ανθρώπου. Είναι σημαντικό να τονίζεται η σπουδαιότητα της επιστημονικής μεθόδου για την εξέλιξη της επιστήμης.	1
1	Η οργάνωση της ζωής	Τα χαρακτηριστικά των οργανισμών Κύτταρο Η οργάνωση των πολυκύτταρων	Κατά την κρίση του εκπαιδευτικού μπορεί να δίνεται μικρότερη έμφαση σε επιμέρους χαρακτηριστικά των οργανισμών και να αναδεικνύεται η σχέση των μορφολογικών και λειτουργικών χαρακτηριστικών με τις συνθήκες του περιβάλλοντος και τις ανάγκες που αυτό δημιουργεί. Η διδασκαλία της ενότητας αυτής θα πρέπει να εξυπηρετεί την κατανόηση της έννοιας της ενιαίας	8

		<p>οργανισμών</p> <p>Αλληλεπιδράσεις και Προσαρμογές</p>	<p>οργάνωσης των διαφορετικών ειδών οργανισμών.</p> <p>Προτείνεται να μη δίνεται έμφαση στη λεπτομερή περιγραφή των κυτταρικών οργανιδίων, τα οποία άλλωστε διδάσκονται και στη Γ' Γυμνασίου. Η αναφορά στο ρόλο του πυρήνα, της κυτταρικής μεμβράνης, του κυτταροπλάσματος, των χλωροπλάστων και των μιτοχονδρίων είναι αρκετή για να εξυπηρετήσει και την κατανόηση των λειτουργικών διαφορών μεταξύ φυτικών και ζωικών οργανισμών.</p> <p>Θα πρέπει να δίνεται έμφαση στην κατανόηση του ότι οι προσαρμογές σε ό,τι αφορά τα μορφολογικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά των οργανισμών δεν επιβάλλονται από κάποιο εξωτερικό περιβαλλοντικό παράγοντα. Υπάρχουν στους οργανισμούς από πριν και στην περίπτωση που τους εξασφαλίζουν πλεονέκτημα σε σχέση με τους υπόλοιπους οργανισμούς του ίδιου είδους, επικρατούν.</p>	
6	Αναπαραγωγή	<p>Αναπαραγωγή σε μονοκύτταρους οργανισμούς, στα φυτά και στους ζωικούς οργανισμούς.</p> <p>Αναπαραγωγή στον άνθρωπο</p>	<p>Κατά τη διδασκαλία των ενοτήτων αυτών θα πρέπει να δίνεται έμφαση σε ομοιότητες και διαφορές των διαφόρων ομάδων οργανισμών μέσα από τις οποίες αναδεικνύεται η εξελικτική διάσταση.</p> <p>Είναι σημαντικό να τονίζεται η σπουδαιότητα της αναπαραγωγής για την επιβίωση των ειδών και την εξέλιξη τους.</p> <p>Για την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και ανάπτυξη στάσεων και συμπεριφορών θετικών για την υγεία, σχετικά με θέματα που αφορούν τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα και την αντισύλληψη, θεωρείται αποτελεσματικότερο να ανατίθενται εργασίες στους μαθητές, ώστε οι ίδιοι να αναζητούν, να αξιολογούν και να συνθέτουν πληροφορίες πέραν αυτών του βιβλίου.</p>	8

5	Στήριξη και Κίνηση	<p>Στήριξη και Κίνηση στους μονοκύτταρους οργανισμούς, φυτά, και ζωικούς οργανισμούς.</p> <p>Στήριξη και Κίνηση στον άνθρωπο</p>	<p>Κατά τη διδασκαλία των ενοτήτων αυτών θα πρέπει να δίνεται έμφαση σε δομικές και λειτουργικές ομοιότητες και διαφορές των διαφόρων ομάδων οργανισμών μέσα από τις οποίες αναδεικνύεται η εξελικτική διάσταση.</p> <p>Θα πρέπει να τονίζεται η σημασία της ισορροπημένης διατροφής στον άνθρωπο για την εξασφάλιση της υγείας του σκελετού και των μυών μας, αλλά και η συμβολή της φυσικής άσκησης και η προσοχή για την αποφυγή τραυματισμών του σκελετού μας.</p>	6
2	Πρόσληψη ουσιών και πέψη	<p>Η πρόσληψη ουσιών και η πέψη στον άνθρωπο</p>	<p>Προτείνεται να δίνεται έμφαση στη σχέση της διατροφής με τη διατήρηση της υγείας και να αναδεικνύεται η αξία της «Μεσογειακής διατροφής».</p>	5
3	Μεταφορά και αποβολή ουσιών.	<p>Εισαγωγή σελ. 60</p> <p>Η μεταφορά και η αποβολή ουσιών στον άνθρωπο</p>	<p>Η «Εισαγωγή» αναφέρεται στη μεταφορά ουσιών στο κυτταρικό επίπεδο και κρίνεται σκόπιμο να διδάσκεται οπωσδήποτε πριν τη διδασκαλία της ενότητας που αφορά τη συγκεκριμένη λειτουργία στον άνθρωπο, κάνοντας παραλληλισμούς σε σχέση με τη σκοπιμότητά της τόσο σε επίπεδο κυττάρου όσο και σε επίπεδο οργανισμού.</p> <p>Θα πρέπει να δίνεται έμφαση στην αναγκαιότητα ύπαρξης συστημάτων μεταφοράς ουσιών στον άνθρωπο, αλλά και στους παράγοντες που επηρεάζουν την καλή λειτουργία και συνεργασία των συστημάτων αυτών.</p>	6
4	Αναπνοή	<p>Εισαγωγή σελ. 78</p>	<p>Προτείνεται κατά τη διδασκαλία της «Κυτταρικής αναπνοής» να αναδεικνύεται η σημασία της λειτουργίας αυτής (η οποία γίνεται σε κυτταρικό επίπεδο) για την εξασφάλιση της απαραίτητης για τη ζωή των οργανισμών ενέργειας και να επισημαίνεται η διαφορά μεταξύ αυτής και της «Αναπνοής» σε επίπεδο οργανισμού κατά την οποία γίνεται ανταλλαγής των αναπνευστικών αερίων.</p>	6

		Η αναπνοή στον άνθρωπο	Κατά τη διδασκαλία της ενότητας αυτής θα πρέπει να αναδεικνύεται η συμβολή του τρόπου και των συνθηκών ζωής του σύγχρονου ανθρώπου (κάπνισμα, ατμοσφαιρική ρύπανση) στην καλή λειτουργία του αναπνευστικού του συστήματος και οι επιπτώσεις τους στην υγεία (εμφύσημα, βρογχίτιδα κτλ.).	
7	Ερεθιστικότητα	Εισαγωγή (σελ. 136) Το νευρικό σύστημα του ανθρώπου	<p>Προτείνεται να δίνεται έμφαση στην ανάδειξη της σημασίας επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων δομών στο πλαίσιο ενός οργανισμού για τον καλύτερο συντονισμό των επιμέρους λειτουργιών.</p> <p>Προτείνεται να δίνεται έμφαση στη διάκριση των δύο τρόπων με τους οποίους μεταβιβάζονται μηνύματα στον ανθρώπινο οργανισμό (με τη βοήθεια ορμονών και με τη μορφή νευρικών μηνυμάτων).</p>	5
	Σύνολο ωρών			47

Γ Ε Ω Λ Ο Γ Ι Α – Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Α

Διδακτέα ύλη – Διαχείριση Διδακτέας ύλης

ΜΑΘ. Α1.1. Γεωγραφικές συντεταγμένες

Δεν θα διδαχθεί η δραστηριότητα Α1.1. από το Τετράδιο Εργασιών. Η δραστηριότητα αυτή δεν σχετίζεται με το αντίστοιχο μάθημα που αφορά στις γεωγραφικές συντεταγμένες. Είναι απλώς μια πρόταση για να κάνουν οι μαθητές μια έκθεση ζωγραφικής ή να συμμετάσχουν σε διαγωνισμό με έργα τους καλλιτεχνικά.

ΜΑΘ. Α1.2. Παιχνίδια με τις γεωγραφικές συντεταγμένες

Δεν θα διδαχθούν οι σελ. 15 -16 (προβολές). Η έννοια της προβολής είναι από μόνη της δύσκολη, γίνεται ακόμα δυσκολότερη όταν οι εικόνες που πρέπει να οπτικοποιήσουν τις ιδιαιτερότητες κάθε προβολής είναι δυσανάγνωστες και δεν υπάρχει επεξηγηματικό κείμενο. Η γνώση διαφορετικών προβολών είναι περισσότερο εγκυκλοπαιδική και δεν προσφέρει υλικό για παραπέρα μελέτη σε αυτές τις ηλικίες, ούτε συναντώνται άλλη φορά σε όλη την ύλη που αναπτύσσεται τόσο στην Α΄ όσο και την Β΄ Τάξη. Δεν θα διδαχθεί επίσης η δραστηριότητα Α1.2 από το Τετράδιο Εργασιών. Ο χάρτης που υπάρχει και προτείνεται για μελέτη για αυτήν τη δραστηριότητα, είναι εξαιρετικά λεπτομερής και δυσανάγνωστος. Μερικές ερωτήσεις είναι δύσκολο να απαντηθούν ακόμα και από ενημερωμένους καθηγητές. Η ερμηνεία τους απαιτεί την ανάγνωση ισουΐπων γραμμών, δυσκολότατη ικανότητα, αν προηγούμενα κάποιος δεν έχει ασκηθεί σε απλές ασκήσεις-παραδείγματα πάνω στις ισουΐψεις. Εδώ μια προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση έπεται αντί να προηγείται. Θα μπορούσε να διδαχθεί αυτή η άσκηση μόνο μετά από μια διδασκαλία που απαιτεί αναδιάρθρωση της συγκεκριμένης ύλης του μαθήματος αυτού.

ΜΑΘ. Α1.3. Η χρήση των χαρτών στην καθημερινή ζωή

Δεν θα διδαχθεί η σελ. 19 (Τα συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών). Επιπλέον δεν θα διδαχθεί από το Τετράδιο Εργασιών η δραστηριότητα Α1.2 γιατί απαιτεί για την πραγματοποίηση της τη χρήση GPS.

ΜΑΘ. Α1.4. Ποιόν χάρτη να διαλέξω;

Δεν θα διδαχθεί το έγχρωμο ένθετο «συνταγές» για νεαρούς χαρτογράφους. Αυτό το κείμενο θα αποτελέσει οδηγό στο κεφάλαιο Γ1.1. και θα συνδυαστεί με την προτεινόμενη από το Τετράδιο Εργασιών Γ1.1. δραστηριότητα.

ΜΑΘ. Α1.5. Ανακρίνοντας τους χάρτες

Δεν θα διδαχθεί το μάθημα. Ωστόσο μπορεί να αποτελέσει οδηγό μελέτης στη Δ΄ Ενότητα: «Ήπειροι...Στιγμιότυπα». Το μάθημα αυτό περιέχει **37** ερωτήσεις (για 1 διδακτική ώρα!!!), για τις περισσότερες από τις οποίες δεν υπάρχουν ενδεδειγμένες απαντήσεις μέσα στο βιβλίο. Οι συγγραφείς στο μάθημα αυτό προτρέπουν τους μαθητές να ανατρέξουν στους χάρτες του σχολείου- οι οποίοι όμως ακόμα δεν έχουν φθάσει στα σχολεία- για να απαντήσουν στις ερωτήσεις, χωρίς να δίνεται καμία άλλη πληροφορία. Η έλλειψη λοιπόν κατάλληλων χαρτών στα σχολεία και του αντίστοιχου κειμένου που θα μπορούσε να υποστηρίξει την επεξεργασία των συγκεκριμένων ερωτήσεων από τους μαθητές δεν τους δίνει τη δυνατότητα για μελέτη και έλεγχο της ορθότητας των απαντήσεων τους. Επιπλέον, από την ανάπτυξη του μαθήματος δεν μπορούν να γίνουν συγκρίσεις άρα και ερμηνείες. Όλη η ανάπτυξη της προτεινόμενης μελέτης περιορίζεται στο που βρίσκεται κάτι, δηλ. αποκλειστικά στην περιγραφική γεωγραφία και δεν υπάρχει καμία ευκαιρία για ανάπτυξη κριτικού πνεύματος το οποίο πρέπει να το εμπνευστεί ο μαθητής από μόνος του. Θα ήταν σκόπιμο να δινόταν κάποιο παράδειγμα που θα βοηθούσε τον μαθητή να κάνει μια αναγωγή, π.χ. παρατηρώντας ότι η Αμαζονία αφενός βρίσκεται πάνω στον Ισημερινό και για το λόγο αυτό έχει βροχερό κλίμα και πυκνή βλάστηση (ζούγκλα), αφετέρου απλώνεται σε ένα ανάγλυφο εκτεταμένο και επίπεδο, τότε γίνεται προφανές γιατί έχει δημιουργηθεί εκεί ένας τεράστιος ποταμός, ο Αμαζόνιος. Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις παρατηρήσεις μπορούμε να εξηγήσουμε π.χ. γιατί ο ποταμός Κόγκκος είναι ένας εξίσου μεγάλος ποταμός ή να δικαιολογήσουμε γιατί στην Ινδονησία δεν υπάρχουν μεγάλα ποτάμια αλλά υπάρχουν ζούγκλες, κλπ. Θεωρούμε ότι ο τρόπος που προσφέρεται αυτό το μάθημα αδικεί τον ρόλο και την σημασία των χαρτών ως εργαλείων

μάθησης και αντίληψης του χώρου, αλλά και ως εργαλείων απόκτησης σημαντικών δεξιοτήτων για τη ζωή.

ΜΑΘ. Β1.1. Ο πλανήτης Γη

Δεν θα διδαχθεί γιατί παρόμοια ύλη έχει διδαχθεί στη ΣΤ΄ Δημοτικού.

ΜΑΘ. Β2.1. Ατμόσφαιρα-Σύνθεση της Ατμόσφαιρας, θερμοκρασία, άνεμοι

Δεν θα διδαχθεί από το Τετράδιο Εργασιών η δραστηριότητα Β2.1. γιατί δε συνδέεται με το θέμα του βιβλίου.

ΜΑΘ. Β3.1. Υδρόσφαιρα. Το νερό στη φύση

Δεν θα διδαχθεί η σελίδα 50 (Μεγάλες λίμνες του κόσμου). Είναι ασύνδετο με το υπόλοιπο μάθημα. Η υδρόσφαιρα δεν περιορίζεται μόνο στις λίμνες, αυτές αποτελούν μόνο μία περίπτωση. Εξάλλου οι λίμνες μέσα στο βιβλίο μελετώνται μόνο ως προς την διάσταση του τρόπου δημιουργία τους, ενώ μεγαλύτερη σημασία θα είχε να εξεταστεί ο σημαντικός περιβαλλοντικός τους ρόλος και το πως επηρεάζουν τις ανθρώπινες δραστηριότητες, αλλά και η σύγκρισή τους με τα ποτάμια, την άλλη μορφή της υδρόσφαιρας πάνω στην ξηρά. Το συγκεκριμένο κείμενο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πληροφοριακό υλικό στην Δ΄ Ενότητα: «Ήπειροι...Στιγμιότυπα»

ΜΑΘ. Β3.2. Ωκεανοί και θάλασσες: Δεν θα διδαχθεί η δραστηριότητα του Τετραδίου Εργασιών Β.3.2. (Ωκεανοί και θάλασσες), γιατί ζητά από τους μαθητές να μετρήσουν αποστάσεις, μετατρέποντας τα ναυτικά μίλια σε χιλιόμετρα και την ταχύτητα από κόμβους σε μίλια ανά ώρα, οπότε τελικά αντί να είναι μια δημιουργική γεωγραφική δραστηριότητα γίνεται μια άσκηση μετατροπής μονάδων, δεξιότητα που καλλιεργείται και στο μάθημα της Φυσικής την επόμενη σχολική χρονιά.

ΜΑΘ. Β3.3. Άνθρωποι και θάλασσα- Τα νησιωτικά κράτη

Δεν θα διδαχθεί γιατί το πρώτο μέρος του μαθήματος που αφορά στην κατανομή των ανθρώπων έχει διδαχθεί στην ΣΤ΄ τάξη και στο δεύτερο μέρος δεν τονίζονται τα χαρακτηριστικά της Ιαπωνίας ως νησιωτικό κράτος, που είναι ο κύριος στόχος του μαθήματος. Επίσης δεν θα διδαχθεί από το Τετράδιο Εργασιών η δραστηριότητα Β.3.3. (Ταξίδι στις Μολούκες), γιατί οι ερωτήσεις που θέτει το μάθημα δεν μπορούν να απαντηθούν χωρίς τον κατάλληλο χάρτη. Ο παγκόσμιος χάρτης στον οποίο αναφέρονται οι ερωτήσεις καταλαμβάνει μόλις το ¼ της σελίδας και έτσι οι πληροφορίες του μόνο με μεγεθυντικό φακό θα μπορούσαν να διαβαστούν. Δεν υπάρχει στοιχειώδης πληροφόρηση ούτε στο κείμενο για την κατανομή του πληθυσμού σε παραθαλάσσιες, εσωτερικές, ορεινές ή πεδινές περιοχές στις οποίες αναφέρεται, αλλά ούτε υπάρχουν πηγές στις οποίες η μελέτη τους θα επέτρεπε να παρατηρήσουμε την δεδομένη κατάσταση, πολύ περισσότερο δεν υπάρχει αναφορά στους λόγους που εξηγούν αυτή την κατανομή. Ο μαθητής δηλ. δεν έχει ούτε πηγές για μελέτη, ούτε και την πληροφόρηση για να αντιληφθεί το γεωγραφικό φαινόμενο της κατανομής του πληθυσμού ανάλογα με το ανάγλυφο, την γειννίαση με τη θάλασσα ή την απόστασή του από τον Ισημερινό που παραλείπεται εντελώς. Θα μπορούσαν να δοθούν ως πηγές διαγράμματα ποσοστών κατανομής πληθυσμού σε σχέση με το ανάγλυφο ή το γεωγραφικό πλάτος, ή την απόσταση από την θάλασσα που θα επέτρεπαν κάποια επεξεργασία και επιβεβαίωση των απαντήσεων των μαθητών. Επί πλέον σε μία από τις ερωτήσεις για την Ιαπωνία γίνεται λόγος για την φυσιολογική πυκνότητα, έννοια που δεν είναι γνωστή ακόμα στους μαθητές, δεν αποτελεί στόχο στο μάθημα και κυρίως προβλέπεται να διδαχθεί 10 μαθήματα παρακάτω, (στο Γ1.1 μάθημα).

Τα Μαθήματα:

- **B3.5. Τα ποτάμια της Ασίας,**
- **B3.6. Τα ποτάμια της Αμερικής,**
- **B3.7 Τα ποτάμια της Αφρικής-Τα ποτάμια της Αυστραλίας**

δεν θα διδαχθούν. Πρόκειται για απλή περιγραφική γεωγραφία που περιορίζεται στην ονοματολογία των ποταμών, απαιτεί μεγάλη απομνημόνευση ονομάτων, δεν γενικεύει τη σημασία των ποταμών για την ανθρώπινη ζωή, δεν συνδυάζεται με τη γενικότερη μορφολογία του εδάφους ώστε να εξηγηθεί το μέγεθος ή το είδος της ροής τους. Ακόμα υπάρχει μία μεγάλη παράληψη, δεν αναφέρεται στον μεγαλύτερο ποταμό της Γης, τον Αμαζόνιο ο οποίος ανεξήγητα παραλείπεται. Το υλικό αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την διδασκαλία της Δ Ενότητας: «Ήπειροι ... Στιγμιότυπα», γιατί εκεί μπορεί να αποτελέσει υλικό για επεξεργασία και ανάλυση.

ΜΑΘ. Β4.1. Λιθόσφαιρα Μιλώντας για την ηλικία της Γης: Δεν θα διδαχθεί γιατί έχει δύσκολες έννοιες. Βάσει επιστημονικών ερευνών (Ault, 1982, 1984, Trent, 1998, Dodick, Orion, 2003, Libarkin et al., 2005) έχουν προσδιοριστεί βασικά και κρίσιμα εμπόδια στην ανάπτυξη επιστημονικής σκέψης των παιδιών σε θέματα όπως: γεωλογικός χρόνος, πρότυπα μεγάλης κλίμακας στο περιβάλλον και τις αλλαγές που τις αντιπροσωπεύουν, τα πετρώματα: δημιουργία αυτών, κλίμακα και διάταξή τους σε στρώματα, κ.α. Επιπλέον είναι ένα μάθημα που δεν συνδέεται με τα επόμενα μαθήματα.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΥΛΗ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ				
ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣ ΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕ ΝΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
ΕΝΟΤΗΤΑ Α ΧΑΡΤΕΣ	A1.1. Γεωγραφικές συντεταγμένες		Δεν θα διδαχθεί η δραστηριότητα A1.1. από το τετράδιο.	1
	A.1.2. Παιχνίδια με τις γεωγραφικές συντεταγμένες	Δεν θα διδαχθούν οι σελ. 15-16 (προβολές). (2 σελ.)	Δεν θα διδαχθεί η δραστηριότητα A1.2. από το τετράδιο.	1
	A1.3. Η χρήση των χαρτών στην καθημερινή ζωή	Δεν θα διδαχθεί η σελ. 19 (Τα συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών). (1 σελ.)	Δεν θα διδαχθεί από το τετράδιο η δραστηριότητα A1.2.	
	A1.4. Ποιόν να χαρτη διαλέξω;	Δεν διδάσκεται το έγχρωμο ένθετο «συνταγές» για νεαρούς χαρτογράφους σελ. 22-23 (1 σελ.) Αυτό το κείμενο θα αποτελέσει οδηγό στο κεφάλαιο Γ1.1. και θα συνδυαστεί με την προτεινόμενη από το Τετράδιο Εργασιών Γ1.1. δραστηριότητα.		1
	A1.5. Ανακρίνοντας τους χαρτες	Δεν θα διδαχθούν οι σελίδες 24-27 (4 σελ.) Ωστόσο μπορεί να αποτελέσει οδηγό μελέτης στη Δ Ενότητα: «Στιγμιότυπα»		OXI
	B1.1. Ο πλανήτης Γη	Δεν θα διδαχθεί γιατί παρόμοια ύλη έχει διδαχθεί στη ΣΤ		OXI

ΕΝΟΤΗΤΑ Β Φυσικό περιβάλλον		Δημοτικού, σελίδες 31-35 (5 σελ.)		
	B1.2. Χωρίζοντας το περιβάλλον σε ενότητες			1
	B2.1. Ατμόσφαιρα-Σύνθεση της Ατμόσφαιρας, θερμοκρασία, άνεμοι		Δεν θα διδαχθεί από το τετράδιο η δραστηριότητα B2.1. γιατί δεν συνδέεται με το θέμα του βιβλίου.	1
	B.2.2. Οι βροχές, το κλίμα			2
	B.3.1. Υδρόσφαιρα. Το νερό στη φύση	Δε θα διδαχθεί η σελίδα 50. Οι μεγάλες λίμνες του κόσμου (1 σελ.) Το συγκεκριμένο κείμενο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πληροφοριακό υλικό στην Δ Ενότητα: «Ήπειροι...Στιγμιότυπα»		1
	B3.2. Ωκεανοί και θάλασσες		Δεν θα διδαχθεί η δραστηριότητα B.3.2. (Ωκεανοί και θάλασσες).	2 1 ^η ώρα γενικά 2 ^η ώρα υφαλοκρηπίδα
	B3.3. Άνθρωποι και θάλασσα-Τα νησιωτικά κράτη	Δεν θα διδαχθεί γιατί και η κατανομή των ανθρώπων έχει διδαχθεί στην ΣΤ τάξη και το υπόλοιπο περιεχόμενο δεν είναι απαραίτητο για τις επόμενες ενότητες του βιβλίου, σελίδες 54-57 (4 σελ.)	Επίσης δεν θα διδαχθεί από το τετράδιο εργασιών η δραστηριότητα B.3.3. (Ταξίδι στις Μολούκες).	ΟΧΙ
	B3.4. Τα ποτάμια του κόσμου			1
	B3.5. Τα ποτάμια της Ασίας	Τα κεφάλαια B3.5., B3.6., B3.7. δεν θα διδαχθούν. Το υλικό αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την διδασκαλία της Δ Ενότητας: «Ήπειροι...Στιγμιότυπα». Σελίδες 60-68 (9 σελ.)		ΟΧΙ
	B3.4. Τα ποτάμια της Αμερικής			
B3.5. Τα ποτάμια της Αφρικής-Τα ποτάμια της Αυστραλίας				
B4.1.		Δεν θα διδαχθεί γιατί		ΟΧΙ

	ΛΙΘΟΣΦΑΙΡΑ Μιλώντας για την ηλικία της Γης	έχει δύσκολες έννοιες Σελίδες 70-71 (2 σελ.)		
	B4.2. Το εσωτερικό της Γης			1
	B.4.3. Δυνάμεις που διαμορφώνουν την επιφάνεια της Γης: Ενδογενείς και εξωγενείς			Να διατεθούν 3 ώρες ώστε να χρησιμοποιηθεί και το CD Γεωγραφίας. 1 ^η ώρα: Α. Δυνάμεις στο εσωτερικό της Γης (ενδογενείς): Πως γεννιούνται οι σεισμοί; και Πως γεννιούνται τα βουνά και οι οροσειρές; 2 ^η ώρα: Πως γεννιούνται οι μεγάλες νησιωτικές αλυσίδες; Πως γεννιούνται τα ηφαίστεια; Θερμές κηλίδες. 3 ^η ώρα: Δυνάμεις στην επιφάνεια της γης (εξωγενείς)
	B4.4. Μορφές του αναγλύφου της Γης			1
	B.5.1. ΒΙΟΣΦΑΙΡΑ Η γεωγραφική κατανομή των οργανισμών			Να διατεθούν 3 ώρες για να γίνει από το τετράδιο εργασιών η δραστηριότητα B5.1. (Αποδίδοντας με κόμικς τα οικοσυστήματα). 1 ^η ώρα: Επεξεργασία του κειμένου του βιβλίου

				2 ^η ώρα: Επεξεργασία στην τάξη από το τετράδιο εργασιών των κειμένων με τίτλο: «Ερωτήσεις που ζητούν απάντηση». 3 ^η ώρα: Παρουσίαση εργασιών των μαθητών που έχουν απαντήσει στα κείμενα με τίτλο: «Δικιά σου εργασία».
ΕΝΟΤΗΤΑ Γ Ανθρωπογενές περιβάλλον	Γ1.1. Ο πληθυσμός της Γης			2
	Γ1.2. Η κατανομή των ανθρώπων στη Γη			1
	Γ1.3. Παιχνίδια με τις ηλικιακές πυραμίδες...			1
	Γ1.4. Οι μεγάλες πόλεις του πλανήτη			1
	Γ.1.5. Που είναι χτισμένες οι μεγάλες πόλεις του πλανήτη			Να διατεθούν τρεις (3) διδακτικές ώρες 1 ^η ώρα: σελ. 104 (δες το μοντέλο μιας πόλης) 2 ^η ώρα: σελ.102-103 (θέσεις πόλεων) 3 ^η ώρα: Προβλήματα στις μεγάλες πόλεις.
	Γ1.6. τόσο διαφορετικοί, τόσο ίδιοι			1
	Γ2.1. Φυσικοί πόροι			2
	Γ2.2. Ανθρώπινοι πόροι			1
	Γ2.3. Προβλήματα			2

	που ζητούν απαντήσεις			
ΕΝΟΤΗΤΑ Δ «Ήπειροι ... Στιγμιότυπα»	Δ.1. Αφρική- Φυσικό Περιβάλλον ... και άνθρωποι		* *βλ. παρατήρηση στο τέλος του πίνακα	2
	Δ.2. Ασία- Φυσικό Περιβάλλον ... και άνθρωποι			2
	Δ.3. Βόρεια και Κεντρική Αμερική- Φυσικό Περιβάλλον ... και άνθρωποι			2
	Δ.4. Νότια Αμερική- Φυσικό Περιβάλλον ... και άνθρωποι			2
	Δ.5. Ωκεανία- Φυσικό Περιβάλλον ... και άνθρωποι			2
	Δ.6. Ανταρκτική			1
	Δ.7. Ευρώπη			1
				45 ώρες

****Παρατήρηση:**

Η Ενότητα Δ': «Ήπειροι... Στιγμιότυπα» προτείνεται να διδαχθεί σε μορφή project. Οι μαθητές κάθε τάξης μπορούν να χωριστούν σε ομάδες που να αντιστοιχούν μία σε κάθε ήπειρο.

Ενδεικτικό σενάριο φυσικού περιβάλλοντος: με τη ματιά ενός εξερευνητή μια ομάδα μαθητών ερευνά το φυσικό περιβάλλον της Ν. Αμερικής ξεκινώντας από τις Άνδεις συνεχίζοντας στον Αμαζόνιο και φτάνοντας μέχρι τη Γη του Πυρός.

Ενδεικτικό σενάριο ανθρωπογεωγραφίας: με την οπτική γωνία ενός πρακτορείου ταξιδιών μια ομάδα μαθητών θα πρέπει να φτιάξει από τις διαφημιστικές αφίσες μέχρι το κόστος και το πρόγραμμα επισκέψεων σε πόλεις της Ν. Αμερικής.

Ανάλογα σενάρια θα μπορούσαν να γίνουν και για τις υπόλοιπες ηπείρους (βασικά για την Αφρική, Ασία, Βόρεια και Κεντρική Αμερική, Νότια Αμερική και Ωκεανία μιας και η Ανταρκτική δεν ενδείκνυται για τέτοιου είδους σενάρια και η Ευρώπη θα διδαχθεί αναλυτικά στην επόμενη τάξη).

Η συγκρότηση των ομάδων των μαθητών και η εκπόνηση των projects θεωρείται σκόπιμο να γίνουν πολύ πριν από την έναρξη διδασκαλίας της Ενότητας Δ', έτσι ώστε όταν φθάσουν σ' αυτή οι μαθητές να είναι έτοιμοι να παρουσιάσουν τις εργασίες τους

Παρατήρηση

Στα Εσπερινά Γυμνάσια δε θα διδαχθεί η Ενότητα Γ': Ανθρωπογενές Περιβάλλον.

Β΄ Τάξη Γυμνασίου

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

I. Διδακτέα ύλη

- Από το βιβλίο «**Μαθηματικά Α΄ Γυμνασίου**» των Ιωάννη Βανδουλάκη, Χαράλαμπου Καλλιγά, Νικηφόρου Μαρκάκη, Σπύρου Φερεντίνου, έκδοση Ο.Ε.Δ.Β. 2010.

ΜΕΡΟΣ Α΄

Κεφ. 7^ο: Θετικοί και Αρνητικοί Αριθμοί (Δεν αποτελεί εξεταστέα ύλη)

- 7.8 Δυνάμεις ρητών αριθμών με εκθέτη φυσικό
- 7.9 Δυνάμεις ρητών αριθμών με εκθέτη ακέραιο
- 7.10 Τυποποιημένη μορφή μεγάλων και μικρών αριθμών

- Από το βιβλίο «**Μαθηματικά Β΄ Γυμνασίου**» των Παναγιώτη Βλάμου, Παναγιώτη Δρούτσα, Γεωργίου Πρέσβη, Κωνσταντίνου Ρεκούμη, έκδοση Ο.Ε.Δ.Β. 2010

ΜΕΡΟΣ Α΄

Κεφ. 1^ο: ΕΞΙΣΩΣΕΙΣ - ΑΝΙΣΩΣΕΙΣ

- 1.1 Η έννοια της μεταβλητής – Αλγεβρικές παραστάσεις
- 1.2 Εξισώσεις α' βαθμού
- 1.4 Επίλυση προβλημάτων με τη χρήση εξισώσεων
- 1.5 Ανισώσεις α' βαθμού

Κεφ. 2^ο: ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ

- 2.1 Τετραγωνική ρίζα θετικού αριθμού
- 2.2 Άρρητοι αριθμοί – Πραγματικοί αριθμοί
- 2.3 Προβλήματα

Κεφ. 3^ο: ΣΥΝΑΡΤΗΣΕΙΣ

- 3.1 Η έννοια της συνάρτησης
- 3.2 Καρτεσιανές συντεταγμένες – Γραφική παράσταση συνάρτησης
- 3.3 Η συνάρτηση $y \propto x^\lambda$
- 3.4 Η συνάρτηση $y \propto x^\lambda \beta$ (χωρίς τις υποπαραγράφους: «Η εξίσωση της μορφής « $\alpha \lambda x + \beta y \propto \lambda$ » και «Σημεία τομής της ευθείας $\alpha \lambda x + \beta y \propto \lambda$ με τους άξονες»).
- 3.5 Η συνάρτηση $y = \frac{\alpha}{x}$ – Η υπερβολή

Κεφ. 4^ο: ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

- 4.1 Βασικές έννοιες της Στατιστικής: Πληθυσμός – Δείγμα
- 4.2 Γραφικές Παραστάσεις
- 4.3 Κατανομή συχνοτήτων και σχετικών συχνοτήτων
- 4.5 Μέση τιμή – Διάμεσος (χωρίς την υποπαραγράφο: «Μέση τιμή ομαδοποιημένης κατανομής»)

ΜΕΡΟΣ Β΄

Κεφ. 1^ο: ΕΜΒΑΔΑ ΕΠΙΠΕΔΩΝ ΣΧΗΜΑΤΩΝ – ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟ ΘΕΩΡΗΜΑ

- 1.1 Εμβαδόν επίπεδης επιφάνειας
- 1.2 Μονάδες μέτρησης επιφανειών
- 1.3 Εμβαδά επίπεδων σχημάτων

1.4 Πυθαγόρειο θεώρημα

Κεφ. 2°: ΤΡΙΓΩΝΟΜΕΤΡΙΑ – ΔΙΑΝΥΣΜΑΤΑ

2.1 Εφαπτομένη οξείας γωνίας

2.2 Ημίτονο και συνημίτονο οξείας γωνίας

2.4 Οι τριγωνομετρικοί αριθμοί των γωνιών 30° , 45° και 60°

Κεφ. 3°: ΜΕΤΡΗΣΗ ΚΥΚΛΟΥ

3.1 Εγγεγραμμένες γωνίες

3.2 Κανονικά πολύγωνα

3.3 Μήκος κύκλου

3.5 Εμβαδόν κυκλικού δίσκου

Κεφ. 4°: ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΣΤΕΡΕΑ – ΜΕΤΡΗΣΗ ΣΤΕΡΕΩΝ

4.1 Ευθείες και επίπεδα στο χώρο

4.2 Στοιχεία και εμβαδόν πρίσματος και κυλίνδρου

4.3 Όγκος πρίσματος και κυλίνδρου

4.4 Η πυραμίδα και τα στοιχεία της

4.6 Η σφαίρα και τα στοιχεία της

II. Διαχείριση Διδακτέας ύλης

ΜΕΡΟΣ Α΄

Κεφάλαιο 7° Α΄ ΜΕΡΟΥΣ Μαθηματικών Α΄ Γυμνασίου (Να διατεθούν 9 ώρες)

Επανάληψη βασικών εννοιών (αρνητικοί αριθμοί, απόλυτη τιμή, αντίθετος αριθμού) και διαδικασιών (πράξεις) από τις προηγούμενες παραγράφους (3 ώρες)

§7.8 (Να διατεθούν 3 ώρες)

§7.9 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§7.10 (Να διατεθεί 1 ώρα)

Εδώ θα διδαχθεί για πρώτη φορά στο Γυμνάσιο και η τυποποιημένη μορφή μεγάλων αριθμών.

Κεφάλαιο 1° (Να διατεθούν 12 ώρες)

§1.1 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να δοθεί προτεραιότητα τόσο σε ασκήσεις αλγεβρικής έκφρασης ποσοτήτων που είναι λεκτικά διατυπωμένες και αντιστρόφως, όσο και στις αναγωγές ομοίων όρων – απλοποιήσεις αλγεβρικών παραστάσεων με χρήση της επιμεριστικής ιδιότητας.

§1.2 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Στις εξισώσεις ο χωρισμός γνωστών από άγνωστους να μην γίνεται από την αρχή με τον πρακτικό κανόνα «αλλάζω μέλος – αλλάζω πρόσημο», που μοιάζει μαγικός στο μαθητή και τον οδηγεί σε μηχανιστικούς και άνευ νοήματος χειρισμούς, αλλά με βάση τις ιδιότητες των πράξεων. Η ιδιότητες αυτές μπορεί να υποστηριχθεί με το μοντέλο της ζυγαριάς στην περίπτωση των θετικών αριθμών. Εξάλλου, οι σύγχρονες απόψεις για τη διδασκαλία της άλγεβρας, δίνουν έμφαση στο νόημα των αλγεβρικών εκφράσεων και στην δυνατότητα χειρισμού πολλαπλών αναπαραστάσεων, παράλληλα με την ανάπτυξη αλγοριθμικών δεξιοτήτων. Η διδασκαλία των εξισώσεων θα πρέπει να ξεκινάει από προβλήματα, τα οποία είναι δυσκολότερο να λυθούν με πρακτική αριθμητική και να επιλύονται εξισώσεις που είναι μοντέλα τέτοιων προβλημάτων. Έτσι, δεν έχει νόημα η διδασκαλία πολύπλοκων εξισώσεων που απαιτούν μεγάλη ευχέρεια στον αλγεβρικό λογισμό, όπως οι ασκήσεις 6, 7 και 9 (εξίσωση με παράμετρο).

§1.4 (Να διατεθούν 4 ώρες)

§1.5 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Ισχύουν αντίστοιχες παρατηρήσεις με εκείνες που έγιναν στις εξισώσεις, αλλά στην περίπτωση αυτή χρειάζεται να δοθεί έμφαση στο ότι η λύση ανίσωσης, συνήθως, δεν είναι μια τιμή αλλά ένα σύνολο από τιμές. Επιπλέον, προτείνεται να μη συζητηθεί η άσκηση 7 (ανίσωση με παράμετρο) και να γίνει επιλογή (από τον διδάσκοντα) των ασκήσεων με ανισώσεις και συναλήθευση ανισώσεων.

Κεφάλαιο 2° (Να διατεθούν 8 ώρες)

Το περιεχόμενο του κεφαλαίου είναι νέο για τους μαθητές και υπάρχουν πολλές πτυχές που είναι πηγή δυσκολιών (δεκαδική αναπαράσταση αρρήτων, έννοια πραγματικών αριθμών, κ.ο.κ.).

§2.1 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Η παράγραφος αυτή θα πρέπει να διδαχθεί αμέσως μετά τη διδασκαλία της §1.4 (Πυθαγόρειο θεώρημα) της Γεωμετρίας.

§2.2 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Προτείνεται να συζητηθούν στην τάξη θέματα σχετικά με βασικές ιδιότητες συνέχειας των πραγματικών και της ευθείας, με απλά ερωτήματα όπως: Ποιος είναι ο μικρότερος θετικός πραγματικός; Ποιος είναι ο "επόμενος" πραγματικός του 1; Μπορούμε πάντα να βρούμε έναν ρητό/άρρητο ανάμεσα σε δύο άλλους;

§2.3 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Κεφάλαιο 3° (Να διατεθούν 13 ώρες)

Παρά το ότι οι μαθητές έχουν διδαχθεί τα ανάλογα και τα αντιστρόφως ανάλογα ποσά, η έννοια της συνάρτησης, και οι πολλαπλές αναπαραστάσεις της (λεκτική διατύπωση, γραφική παράσταση, αλγεβρικός τύπος, πίνακας τιμών) δεν έχουν γίνει μέχρι τώρα αντικείμενο συστηματικής διαπραγματεύσεως.

§3.1 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Η χρήση γράμματος ως μεταβλητής και όχι μόνο ως άγνωστου σε μια εξίσωση είναι κάτι που δεν έχει γίνει επαρκώς αντικείμενο συζήτησης μέχρι τώρα. Για το σκοπό αυτό είναι χρήσιμη τόσο η δημιουργία αλγεβρικών τύπων συναρτήσεων από λεκτικές διατυπώσεις ποσοτήτων, όσο και η συμπλήρωση τιμών σε πίνακα (με αντικατάσταση αριθμητικών τιμών στον τύπο).

§3.2 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Να δοθούν ασκήσεις και προβλήματα με γραφικές παραστάσεις τις οποίες θα πρέπει οι μαθητές να "διαβάσουν" για να βρουν ποιες τιμές του y αντιστοιχούν σε δεδομένες τιμές του x και αντιστρόφως. Τέτοιες είναι η ερώτηση 5, η καμπύλη θερμοκρασίας ενός τόπου (§4.5 του νέου σχολικού βιβλίου της Α' Λυκείου) και άλλες που μπορούν να αναζητηθούν στο διαδίκτυο.

Να μη διδαχθούν οι εφαρμογές 2 (συμμετρικό σημείου) και 3 (τύπος απόστασης σημείων), οι ερωτήσεις κατανόησης 3, 4 και οι ασκήσεις 3, 5 και 6. Στις ασκήσεις 4 και 7 μπορεί να χρησιμοποιηθεί το Πυθαγόρειο Θεώρημα και όχι ο τύπος απόστασης σημείων. Αντίθετα, να δοθεί έμφαση στην εφαρμογή 4 και στις ασκήσεις 8, 9 και 10.

§3.3 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Το σχόλιο 1 της §2.1 του Β' Μέρους (σελ. 137) να αναφερθεί στη διδασκαλία της παραγράφου αυτής.

§3.4 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Να μη διδαχθούν οι υποπαραγράφοι «η εξίσωση $ax + by = c$ » και «σημεία τομής της ευθείας $ax + by = c$ με τους άξονες» και οι αντίστοιχες ερωτήσεις κατανόησης και ασκήσεις. Να δοθεί έμφαση σε προβλήματα που μοντελοποιούνται με γραμμικές συναρτήσεις και σε ερωτήματα που οδηγούν σε εξίσωση και ανίσωση και μπορούν να λυθούν μέσω αναπαραστάσεων της συνάρτησης (δηλαδή είτε με πίνακα τιμών, είτε με γραφική ή γραφικές παραστάσεις, είτε με τους τύπους που οδηγούν σε εξίσωση ή ανίσωση). Τέτοια προβλήματα είναι οι ασκήσεις 8, 9 σελ. 71, οι 5, 9, 10 σελ. 78, και οι 4, 5 σελ 82 (υπερβολή), αφού συμπληρωθούν με κατάλληλα ερωτήματα από τον διδάσκοντα.

§3.5 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Κεφάλαιο 4° (Να διατεθούν 8 ώρες)

Οι μαθητές έχουν, ήδη, επεξεργαστεί στο Δημοτικό σχολείο δεδομένα (ταξινόμηση, αναπαράσταση δεδομένων και υπολογισμό του μέσου όρου). Το νέο στο κεφάλαιο αυτό είναι οι έννοιες του πληθυσμού, του δείγματος και της διαμέσου καθώς και η κατανομή σχετικών συχνοτήτων. Στο κεφάλαιο αυτό θα μπορούσαν οι ίδιοι οι μαθητές να εμπλακούν στη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων καθώς και στην ερμηνεία γραφικών παραστάσεων αναφορικά με θέματα που ενδιαφέρουν τους ίδιους.

§4.1 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§4.2 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§4.3 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§4.5 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να μη διδαχθεί η υποπαράγραφος «μέση τιμή ομαδοποιημένης κατανομής» και οι ασκήσεις 6, 7 και 8.

ΜΕΡΟΣ Β΄

Κεφάλαιο 1^ο (Να διατεθούν 14 ώρες)

§1.1 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Η συγκεκριμένη ενότητα έχει μεγάλη σημασία για την ανάπτυξη των εννοιών που ακολουθούν στις επόμενες παραγράφους.

Απαραίτητα στοιχεία που πρέπει να κατανοηθούν από τους μαθητές πριν περάσουν αργότερα στους τύπους υπολογισμού των εμβαδών γεωμετρικών σχημάτων καθώς και στις μετατροπές μονάδων είναι τα εξής:

- ✓ Η σύγκριση επιφανειών (πολυγωνικών και μη) μέσα από διαφορετικές διαδικασίες (επικάλυψη, διαίρεση, σύνθεση κ.λ.π.)
- ✓ Η έννοια της διατήρησης της επιφάνειας.
- ✓ Η διαφοροποίηση ανάμεσα στο γεωμετρικό μέγεθος (επιφάνεια) και στη μέτρησή του (εμβαδόν).
- ✓ Η έννοια της μονάδας μέτρησης (άτυπη ή τυποποιημένη), η επιλογή της κατάλληλης μονάδας, η χρήση της για την επικάλυψη μιας επιφάνειας και η σύμβαση της χρήσης της τετραγωνικής μονάδας.
- ✓ Η διάκριση ανάμεσα στη μέτρηση της επιφάνειας (εμβαδόν) από τις μετρήσεις άλλων μεγεθών (π.χ. τμήματα και τα μήκη τους ή η περίμετρος και το μήκος της)
- ✓ Η προσεγγιστική φύση της διαδικασίας της μέτρησης.
- ✓ Ο τρόπος μεταβολής του εμβαδού όταν χρησιμοποιούμε πολλαπλάσια ή υποπολλαπλάσια μιας αρχικής μονάδας.

Για παράδειγμα: Η σύγκριση των επιφανειών των διπλανών σχημάτων, η εύρεση διαφορετικών τρόπων σύγκρισης, η προσπάθεια υπολογισμού της σχέσης που έχουν (π.χ. πόσο μεγαλύτερη είναι η μία σε σχέση με την άλλη) κτλ., συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση κάποιων εννοιών.

Όμοια, δραστηριότητες ή ασκήσεις, που θα τους επιτρέψουν να αναπτύξουν τις δικές τους στρατηγικές μετασχηματισμού των σχημάτων σε άλλα ισοδύναμα, συμβάλλουν και αυτές κατά ένα μέρος στους προηγούμενους στόχους, γι' αυτό προτείνεται η ένταξη της άσκησης 11 (ερωτήματα 1 έως 6) της σελίδας 125 της §1.3 σ' αυτή την ενότητα (χωρίς να γίνεται χρήση των τύπων υπολογισμού του εμβαδού). Η άσκηση 3 της σελίδας 115 να εμπλουτισθεί με ερωτήματα που θα αφορούν το εμβαδό των σχημάτων που θα προκύψουν με μονάδα που θα καθορίσει ο διδάσκων. Επίσης, προτείνεται να δοθεί η άσκηση που αναφέρεται στην σελίδα 115 και φέρει τον τίτλο «Για διασκέδαση» και να τεθούν ερωτήματα σχετικά με την περίμετρο και το εμβαδό.

§1.2 (Να διατεθούν 2 ώρες)

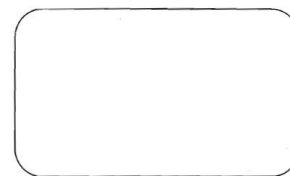
Οι μαθητές γνωρίζουν από το Δημοτικό τις δεκαδικές μονάδες μέτρησης των επιφανειών και το νέο στοιχείο είναι ο διεθνής συμβολισμός τους. Η αισθητοποίηση της τυπικής μονάδας, των υποδιαιρέσεων και των πολλαπλάσιων αυτής, οι μεταξύ τους σχέσεις, καθώς επίσης η επιλογή της κατάλληλης μονάδας ανάλογα με την επιφάνεια που θέλουμε να μετρήσουμε (άσκηση 6 σελ 118), συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση, απ' ότι μόνον η συνεχής εξάσκηση με ασκήσεις μετατροπής από την μία μονάδα μέτρησης σε άλλη.

§1.3 (Να διατεθούν 6 ώρες)

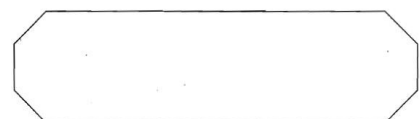
Το περιεχόμενο της ενότητας δεν είναι νέο για τους μαθητές.

Χρησιμοποιώντας ως βάση το εμβαδόν του ορθογωνίου παραλληλογράμμου αναπτύσσονται μέσα από μετασχηματισμούς το εμβαδόν των άλλων γεωμετρικών σχημάτων. Ο υπολογισμός του εμβαδού του ορθογωνίου παραλληλογράμμου γίνεται μέσα από τη μέτρηση των τετραγωνικών μονάδων που το επικαλύπτουν όπου το πλήθος τους εκφράζεται από το γινόμενο των διαστάσεων του ορθογωνίου.

ΣΧΗΜΑ 1

ΣΧΗΜΑ 2

Θα πρέπει να αντιμετωπιστούν επίσης δυσκολίες που έχουν οι μαθητές³, όπως ότι:

- ✓ Σχήματα με μεγαλύτερη περίμετρο έχουν μεγαλύτερο εμβαδό
- ✓ Ο διπλασιασμός, τριπλασιασμός κτλ. των διαστάσεων διπλασιάζει, τριπλασιάζει κλπ. το εμβαδόν.
- ✓ Βάση (ή βάσεις) στα σχήματα, είναι μόνον η πλευρά (ή οι πλευρές) που έχει (ή έχουν) οριζόντιο προσανατολισμό.
- ✓ Ύψος του παραλληλογράμμου ή του τραπεζίου είναι μόνον αυτό που άγεται από μία κορυφή του ή αυτό που έχει κατακόρυφο προσανατολισμό.⁴

Ο υπολογισμός του εμβαδού γεωμετρικών σχημάτων με την εφαρμογή των τύπων υπολογισμού είναι σημαντικό να συνδέεται με το γεωμετρικό χειρισμό της έννοιας του εμβαδού (π.χ. μέσα από τη διαμέριση και σύνθεση γεωμετρικών σχημάτων). Γενικότερα η γεωμετρική συλλογιστική και η παράλληλη μετάφραση σε αλγεβρικές σχέσεις μπορεί να δώσει νόημα στις αλγεβρικές έννοιες και διαδικασίες.

Κατάλληλες δραστηριότητες με προγράμματα δυναμικής γεωμετρίας ή applets που υπάρχουν στο διαδίκτυο, μπορεί να βοηθήσουν στην κατάκτηση των παραπάνω στόχων.

Η εφαρμογή 6 και η άσκηση 9 θα μπορούσαν να συζητηθούν στην §1.4 της Άλγεβρας (επίλυση προβλημάτων με την χρήση εξισώσεων).

Οι ασκήσεις 11 (σχήμα 10) και 15 θα μπορούσαν να αποτελέσουν βάση για την διαπραγμάτευση της επόμενης ενότητας (Πυθαγόρειο Θεώρημα).

§1.4 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Να γίνει κατάλληλος προγραμματισμός ώστε μετά την ολοκλήρωση της διδασκαλίας της ενότητας να ακολουθήσει η διδασκαλία της §2.1 της Άλγεβρας (τετραγωνική ρίζα θετικού αριθμού). Να δοθεί έμφαση και στην σχέση εμβαδών και όχι μόνο πλευρών που εκφράζει το θεώρημα (ασκήσεις 1, 4, 5).

Κεφάλαιο 2^ο (Να διατεθούν 5 ώρες)

§2.1 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Το σχόλιο 1 (σελ. 137) που αναφέρεται στην κλίση μιας ευθείας, να αναφερθεί τότε που θα γίνεται η διδασκαλία της §3.3 της Άλγεβρας.

Στην εφαρμογή 2, να επισημανθεί ότι για την κατασκευή μπορεί να χρησιμοποιηθούν οποιαδήποτε μήκη πλευρών αρκεί ο λόγος να είναι $\frac{1}{5}$, και όχι μόνο τα μήκη 1 και 5.

§2.2 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να μην διδαχθεί η παρατήρηση β, σελ. 143 ($\varepsilon \varphi \neq \frac{\eta \mu \omega}{\sigma \upsilon \nu}$) και η άσκηση κατανόησης 4, γιατί είναι

εκτός των στόχων του αναλυτικού προγράμματος και επιπλέον οι σχέσεις μεταξύ των τριγωνομετρικών αριθμών της ίδιας γωνίας αναπτύσσονται διεξοδικά στην Γ΄ Γυμνασίου.

Η άσκηση 3γ της σελίδας 146 να παραλειφθεί, διότι χρησιμοποιεί μίαν άγνωστη για τους μαθητές ιδιότητα (πρόσθεση κατά μέλη ανισοτήτων).

Προτείνεται η χρήση υπολογιστή τσέπης (επιστημονικού ή απλού), κατά την λύση προβλημάτων ώστε να γίνει καλύτερη διαπραγμάτευση των εννοιών.

Στην εφαρμογή 2, να επισημανθεί ότι για την κατασκευή μπορεί να χρησιμοποιηθούν οποιαδήποτε

μήκη πλευρών αρκεί ο λόγος να $\frac{3}{5}$ και όχι μόνο τα μήκη 3 και 5 .

§2.4 (Να διατεθεί 1 ώρα)

Να μην διδαχθούν οι εφαρμογές 1 και 3 της σελίδας 153 και οι ασκήσεις 3 και 4 της σελίδας 154 (ο στόχος της παραγράφου δεν είναι ο λογισμός με τριγωνομετρικούς αριθμούς, αλλά η σύνδεση πλευρών και γωνιών τριγώνου).

³ Η άρση των δυσκολιών των μαθητών είναι μια αργή και δύσκολη διαδικασία. Μπορεί να προκληθεί μέσα από την ενεργητική συμμετοχή τους σε ένα κατάλληλο διδακτικό περιβάλλον, το οποίο θα τους οδηγήει στις απαραίτητες γνωστικές συγκρούσεις και όχι μόνον μέσα από την παράθεση της ορθής άποψης – γνώσης.

⁴ Ο προσανατολισμός με τον οποίο παρουσιάζονται τα σχήματα στα βιβλία, αλλά και οι παραστάσεις που έχουν από το περιβάλλον στην καθημερινή τους ζωή, συμβάλουν σε αυτές τις δυσκολίες. Η έκθεσή τους σε σχήματα με ασυνήθιστο προσανατολισμό ή σχήματα «μακρόστενα» (π.χ. τρίγωνα με σημαντικά μικρότερη την μία πλευρά σε σχέση με τις άλλες) κλπ. μπορεί να συμβάλλει, κατά ένα μέρος, στην κατεύθυνση αντιμετώπισης αυτών των δυσκολιών.

Η εφαρμογή 2 να δειχθεί ότι μπορεί να λυθεί εναλλακτικά με το Πυθαγόρειο Θεώρημα. Να δοθεί προτεραιότητα στις ασκήσεις 5, 12 και 7, διότι καλύπτουν όλες τις περιπτώσεις και οι 5 και 12 δείχνουν την χρήση των Μαθηματικών σε καταστάσεις της καθημερινής ζωής.

Κεφάλαιο 3° (Να διατεθούν 10 ώρες)

§3.1 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Λόγω της εξαίρεσης από την διδακτέα ύλη της Α΄ Γυμνασίου της §1.12 (επίκεντρη γωνία, σχέση επίκεντρης γωνίας και του αντίστοιχου τόξου, μέτρηση τόξου) να δοθεί ο ορισμός της επίκεντρης γωνίας, του αντίστοιχου τόξου αυτής και η μεταξύ τους σχέση.

Να δοθεί προτεραιότητα στις ασκήσεις κατανόησης και στις ασκήσεις 1, 3, 5, 6 και 7.

§3.2 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να αναφερθεί το θεώρημα ότι στον ίδιο κύκλο σε ίσα τόξα αντιστοιχούν ίσες χορδές και αντιστρόφως, διότι αυτό δεν αποτελεί προηγούμενη γνώση και είναι απαραίτητη για ορισμένες αιτιολογήσεις.

Προτείνεται να γίνεται επιλογή ανάμεσα στις ερωτήσεις κατανόησης 1α), β), γ), 2α), β), γ), 3α), β), γ), ε) και στην άσκηση 1, λόγω του επαναληπτικού χαρακτήρα τους.

§3.3 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Να δοθεί έμφαση στην αναλογία των μεγεθών L και δ ή L και ρ και να γίνει σύνδεση με τις γνώσεις που έχουν από την διδασκαλία της §3.3 της Άλγεβρας (η συνάρτηση $y = ax$), μέσα από τους πίνακες τιμών και την γραφική παράσταση. Προτείνεται να δοθεί προτεραιότητα στις ερωτήσεις κατανόησης 1, 2 και 3 και στις ασκήσεις 1, 3, 4, 5 και 7.

Λόγω της αφαίρεσης από την διδασκαλία της §3.4 (μήκος τόξου), να αναφερθεί στην παράγραφο αυτή η έννοια του μήκους τόξου. Συγκεκριμένα, να δοθεί έμφαση στη διάκριση ανάμεσα στο μέτρο του τόξου και στο μήκος του τόξου, και για το λόγο αυτό να δοθούν για λύση στην τάξη η άσκηση 7 της σελίδας 192 και η εφαρμογή 3 της σελ. 191. Το μήκος τόξου δεν θα υπολογίζεται με βάση τον τύπο της §3.4, αλλά με βάση την αναλογική συλλογιστική, όπως για παράδειγμα:

«Το τόξο 90° , που ανήκει σε κύκλο ακτίνας $\rho = 10 \text{ cm}$, θα έχει μήκος ίσο με το $\frac{1}{4}$ του μήκους του

κύκλου, γιατί $\frac{90^\circ}{360^\circ} = \frac{1}{4}$. Το μήκος του κύκλου είναι $20\pi \text{ cm}$, άρα το τόξο θα έχει μήκος $5\pi \text{ cm}$ ».

§3.5 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Να δοθεί έμφαση στο ότι το εμβαδόν του κυκλικού δίσκου και η ακτίνα του δεν είναι ανάλογα μεγέθη (ασκήσεις κατανόησης 3, 4, 5). Λόγω της αφαίρεσης από την διδασκαλία της §3.6 (Εμβαδόν κυκλικού τομέα) να αναφερθεί στην παράγραφο αυτή η έννοια του κυκλικού τομέα και του εμβαδού του. Το εμβαδόν του κυκλικού τομέα δεν θα υπολογίζεται με βάση τον τύπο της §3.6, αλλά με βάση την αναλογική συλλογιστική, όπως για παράδειγμα:

«Ο κυκλικός τομέας γωνίας 45° που ανήκει σε κύκλο ακτίνας $\rho = 7 \text{ cm}$, θα έχει εμβαδόν ίσο με το

$\frac{1}{8}$ του εμβαδού του κυκλικού δίσκου, γιατί $\frac{45^\circ}{360^\circ} = \frac{1}{8}$. Το εμβαδόν του κυκλικού δίσκου είναι

$49\pi \text{ cm}^2$, άρα ο κυκλικός τομέας θα έχει εμβαδόν $\frac{49\pi}{8} \text{ cm}^2$ ».

Μπορούν να αξιοποιηθούν οι ασκήσεις κατανόησης 4 και 5 και οι ασκήσεις 1, 3, 4 και 6 των σελ. 197 – 198.

Κεφάλαιο 4° (Να διατεθούν 11 ώρες)

Η αντίληψη και η γνώση του χώρου παίζουν κρίσιμο ρόλο ακόμα και στις πιο συνηθισμένες ανθρώπινες δραστηριότητες. Η κατανόηση και η γνώση των εννοιών του κεφαλαίου αυτού είναι πολύ σημαντική για όλους τους μαθητές, αφού σχετίζονται με την καθημερινή ζωή, αλλά και τις εφαρμογές της Γεωμετρίας του χώρου σε άλλες επιστήμες (όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο εισαγωγικό σημείωμα του κεφαλαίου στο βιβλίο του μαθητή).

Παρόλο που οι μαθητές γνωρίζουν από το Δημοτικό την έννοια του κύβου, του ορθογωνίου παραλληλεπίπεδου, του κυλίνδρου και τους τρόπους υπολογισμού του εμβαδού των επιφανειών τους και του όγκου τους, εντούτοις μπορεί να αντιμετωπίζουν δυσκολίες.

Οι δυσκολίες προέρχονται από το γεγονός ότι απαιτούνται από τους μαθητές ικανότητες κατανόησης του χώρου και συστηματική οργάνωση των οπτικών πληροφοριών, ώστε να είναι σε θέση να κατανοήσουν τις αφηρημένες γεωμετρικές έννοιες της στερεομετρίας.

Αν και τα τρισδιάστατα αντικείμενα είναι μέρος της καθημερινής τους εμπειρίας, η αναπαράστασή τους από δισδιάστατα σχήματα είναι πηγή δυσκολίας. Η χρήση διάφορων μέσων, όπως τρισδιάστατα μοντέλα, η σύνδεση των δισδιάστατων αναπαραστάσεων με αντικείμενα από την καθημερινή τους εμπειρία, η σχεδίαση στο χαρτί τρισδιάστατων αντικειμένων, η εξερεύνηση των αναπτύγματος των επιφανειών πραγματικών αντικειμένων, ο σχεδιασμός σε χαρτόνι του αναπτύγματος των επιφανειών κάποιων στερεών και κατόπιν η δημιουργία αυτών των στερεών, όπως επίσης προγράμματα τρισδιάστατης γεωμετρίας που επιτρέπουν την περιστροφή των σχεδιασμένων στερεών και παρέχουν την δυνατότητα θέασής τους από διαφορετικές οπτικές γωνίες κτλ. μπορούν να τους βοηθήσουν στην κατανόηση των εννοιών.

§4.1 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§4.2 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Για την κατανόηση των εννοιών και των τύπων υπολογισμού του εμβαδού του πρίσματος και του κυλίνδρου προτείνεται να δοθούν στους μαθητές κατάλληλες δραστηριότητες, π.χ. μελέτη του αναπτύγματος της επιφάνειας ενός πρίσματος ή ενός κυλίνδρου ή αντίστροφα, η σχεδίαση σε χαρτόνι του αναπτύγματος της επιφάνειας ενός ορθού τριγωνικού πρίσματος και ενός κυλίνδρου με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και η κατασκευή του στερεού. Να δοθεί προτεραιότητα στα προβλήματα (ασκήσεις 4, 6, 9).

§4.3 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Στο Δημοτικό οι μαθητές έχουν διδαχτεί τις έννοιες του όγκου και τις μονάδες μέτρησης αυτού, εκτός από τον διεθνή συμβολισμό τους.

Οι μαθητές συχνά πιστεύουν ότι ο διπλασιασμός, τριπλασιασμός κτλ. όλων των διαστάσεων ενός στερεού οδηγεί στον διπλασιασμό, τριπλασιασμό κτλ. του όγκου.

Να ζητείται από τους μαθητές ο σχεδιασμός σχημάτων που αντιπροσωπεύουν τα στερεά των ασκήσεων που δίνονται για λύση.

§4.4 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§4.6 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Φ Υ Σ Ι Κ Η

Διδακτέα ύλη – Διαχείριση Διδακτέας ύλης

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή. Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 4

1.1. Οι φυσικές επιστήμες και η μεθοδολογία τους. σελ. 9-11. Να διδαχθεί.

1.2. Η επιστημονική μέθοδος. σελ. 11-14

Να μη διδαχθεί. Την επιστημονική μέθοδο οι μαθητές θα την προσεγγίσουν κατά την εκτέλεση των εργαστηριακών ασκήσεων.

1.3. Τα φυσικά μεγέθη και οι μονάδες τους. σελ. 14-17

Να μη διδαχθεί από το βιβλίο αλλά να γίνει εργαστηριακή διδασκαλία. Οι μαθητές θα προσεγγίσουν τα φυσικά μεγέθη μέσω της εκτέλεσης των εργαστηριακών ασκήσεων 1 και 2. Να γίνεται υπόμνηση μέρους του περιεχομένου της ενότητας 1.3 όπου και όταν αυτό προαπαιτείται για τη διδασκαλία των επομένων ενοτήτων.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ σελ. 18-20

ΟΧΙ ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιμέρους ερωτήματα τα οποία αναφέρονται σε ύλη που αφαιρέθηκε.

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Εργαστηριακές Ασκήσεις 1 και 2.

Κεφάλαιο 2. Κινήσεις Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 5 – 7

ΥΛΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΗ

Να μη διδαχθεί. Να ενσωματωθούν παραδείγματα για την έννοια της κίνησης κατά τη διδασκαλία των επόμενων υποενοτήτων.

2.1. Περιγραφή της κίνησης σελ. 23-28

Να μη διδαχθεί. Να γίνουν μόνο οι δραστηριότητες των σελίδων 25 και 27

Να διδαχθούν οι υποενοότητες:

- «Χρονικό διάστημα» στη σελ. 27,
- «Τροχιά» στη σελ. 28.

Παρατηρήσεις

Το επίπεδο παρουσίασης των εννοιών είναι υψηλό για το επίπεδο των μαθητών.

Επειδή προαπαιτούνται μη διδαγμένες μαθηματικές έννοιες να μη γίνει επέκταση στη διανυσματική θεώρηση της μετατόπισης. Στην Α Λυκείου θα παρουσιασθεί η μετατόπιση αναλυτικά.

Μέσω των δραστηριοτήτων θα εισαχθούν και θα οριστούν οι έννοιες που απαιτούνται για την περιγραφή της κίνησης.

2.2 Η έννοια της ταχύτητας Σελ. 29-32

Να διδαχθούν:

- Η εισαγωγή «Η έννοια της ταχύτητας» οι υποενοότητες,
- «Μέση ταχύτητα στην καθημερινή ζωή» σελ. 29 και
- «Στιγμιαία ταχύτητα στην καθημερινή γλώσσα» σελ.30.

Να μη διδαχθεί η υποενοότητα «Διανυσματική περιγραφή της ταχύτητας» σελ. 31,32. Ο διανυσματικός χαρακτήρας της ταχύτητας θα εξετασθεί αναλυτικά στην Α' Λυκείου.

2.3 Κίνηση με σταθερή ταχύτητα σελ. 33-35

Να μη διδαχθεί.

Παρατηρήσεις

Οι μαθητές δεν είναι ακόμη εξοικειωμένοι με τις γραφικές παραστάσεις.

Η ευθύγραμμη ομαλή κίνηση με τις αντίστοιχες γραφικές παραστάσεις θα μελετηθεί αναλυτικά στην Α' Λυκείου.

2.4. Κίνηση με μεταβαλλόμενη ταχύτητα σελ. 36-37

Να μη διδαχθεί.

Παρατηρήσεις

Η μεταβαλλόμενη κίνηση θα μελετηθεί στην Α' Λυκείου

Οι τελευταίες υποενότητες αφαιρούνται ώστε να υπάρξει η δυνατότητα για τη διδασκαλία ενοτήτων που λόγω έλλειψης χρόνου δεν διδάσκονται.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ σελ. 38-41

• ΟΧΙ ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιμέρους ερωτήματα τα οποία αναφέρονται σε ύλη που αφαιρέθηκε

• ΟΧΙ οι ασκήσεις 3,4,6,8

Οι ερωτήσεις, εφαρμογές και ασκήσεις να παρουσιασθούν ως συμπλήρωμα ή εμπέδωση του κάθε μαθήματος.

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Πραγματοποίηση της Εργαστηριακής Άσκησης 4.

Κεφάλαιο 3. Δυνάμεις Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 10 – 12

«Κίνηση και αλληλεπίδραση: Δυο γενικά χαρακτηριστικά της ύλης».

Να διδαχθεί.

3.1. Η έννοια της δύναμης Σελ 43-46.

Να διδαχθεί.

3.2. Δύο σημαντικές δυνάμεις στον κόσμο Σελ. 47-49.

Να διδαχθεί.

3.3. Σύνθεση και ανάλυση δυνάμεων Σελ. 49-50.

Να διδαχθούν οι υποενότητες, παράγραφοι:

- Σύνθεση δυνάμεων - συνισταμένα
- Σύνθεση δυνάμεων με την ίδια διεύθυνση,
- Σύνθεση δυνάμεων με διαφορετικές διευθύνσεις,

Να μη διδαχθούν οι υποενότητες:

- Δύναμη που ασκείται από τραχιά επιφάνεια,
- Ανάλυση δύναμης.

Παρατηρήσεις

Οι υποενότητες αυτές εισάγουν εφαρμογές σύνθεσης και ανάλυσης δυνάμεων σε δύο διαστάσεις.

Οδηγούν στο να αφιερωθεί πολύς χρόνος σε επίλυση δύσκολων για την συγκεκριμένη ηλικία ασκήσεων. Ο χρόνος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κατανόηση των αντίστοιχων φαινομένων και νόμων σε μία διάσταση.

Εφαρμογές σε δύο διαστάσεις θα εξετασθούν αναλυτικά στην Α' Λυκείου.

3.4. Δύναμη και ισορροπία Σελ. 52-53.

Να διδαχθεί.

Να δοθεί έμφαση στην έννοια αδράνειας και όχι στην ιστορική αναφορά για το Γαλιλαίο.

3.5. Ισορροπία υλικού σημείου Σελ. 54-55.

Να διδαχθεί.

Να μη διδαχθεί η υποενότητα:

- Ανάλυση δυνάμεων και ισορροπία και το παράδειγμα 3.2.

Η ισορροπία δυνάμεων σε δύο διαστάσεις θα εξετασθεί αναλυτικά στην Α' Λυκείου.

3.6. Δύναμη και μεταβολή της ταχύτητας Σελ. 55-57.

Να διδαχθεί.

3.7. Δύναμη και αλληλεπίδραση Σελ. 57-59.

Να διδαχθεί.

Να μη διδαχθεί η υποενότητα «Εφαρμογές» στις σελ. 58,59.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ σελ. 59-63.

- ΟΧΙ ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιμέρους ερωτήματα τα οποία αναφέρονται σε ύλη που αφαιρέθηκε
- ΟΧΙ οι ασκήσεις 7,12,13.

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Πραγματοποίηση εργαστηριακής άσκησης 7 «Νόμος του Hooke».

Κεφάλαιο 4. Πίεση Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 9-10

4.1. Πίεση Σελ. 65-68.

Να διδαχθεί η εισαγωγή «Πίεση και δύναμη δύο διαφορετικές έννοιες»

Να διδαχθεί η ενότητα «4.1 Πίεση».

Να μη διδαχθεί το παράδειγμα της εικόνας 4.4 για την διεύθυνση της πινέζας.

Παρατηρήσεις

Το συγκεκριμένο παράδειγμα αν και στοχεύει στη διαφοροποίηση της έννοιας της δύναμης από την έννοια της πίεσης είναι δυσνόητο. Ο ίδιος στόχος επιτυγχάνεται πιο εύκολα στην παράγραφο 4.4.

4.2. Υδροστατική πίεση Σελ. 68-71.

Να διδαχθεί.

4.3. Ατμοσφαιρική πίεση Σελ. 72-74.

Να διδαχθεί.

Να μη διδαχθεί η υποενότητα «Πως υπολογίζουμε την ατμοσφαιρική πίεση;»

Παρατηρήσεις

Ο συγκεκριμένος υπολογισμός δεν προσθέτει ουσιαστικά στην κατανόηση της έννοιας της ατμοσφαιρικής πίεσης και οδηγεί στο να αφιερωθεί δυσανάλογα πολύς χρόνος σε επίλυση ασκήσεων.

4.4. Μετάδοση των πιέσεων στα ρευστά – Αρχή του Πασκάλ Σελ. 75—76.

Να διδαχθεί.

Να μη διδαχθεί η δραστηριότητα στο τέλος σελ. 76.

Παρατηρήσεις

Αν η δραστηριότητα ερμηνευθεί μέσω της μεταβολής της πίεσης που ασκείται στο υγρό απαιτείται αρκετά πολύπλοκη επεξεργασία. Αν ερμηνευθεί μέσω της άνωσης είναι έννοια που δεν έχει ακόμη διδαχθεί.

4.5. Άνωση – Αρχή του Αρχιμήδη σελ. 77-79.

Να διδαχθεί.

4.6. Πλεύση σελ. 80-81.

Να μη διδαχθεί.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ σελ. 82-86.

- ΟΧΙ ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιμέρους ερωτήματα τα οποία αναφέρονται σε ύλη που αφαιρέθηκε
- ΟΧΙ οι ασκήσεις 8,9.

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Να γίνει η εργαστηριακή άσκηση 9 «Άνωση – Αρχή του Αρχιμήδη».

Κεφάλαιο 5. Ενέργεια Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 7 – 8

«Ενέργεια μια θεμελιώδης έννοια της Φυσικής»

Να διδαχθεί.

5.1 Έργο και ενέργεια Σελ. 88-92

Να διδαχθεί η 5.1 «Έργο και ενέργεια»

Να μη διδαχθεί από την 5.1 η δεύτερη παράγραφος (ιστορία της έννοιας του έργου).

Να μη διδαχθούν οι υποενότητες:

- «Περιπτώσεις έργου»
- «Β. Δύναμη πλάγια σε σχέση με την μετατόπιση.»

Παρατηρήσεις

Αφαιρούνται διότι οδηγούν στο να αφιερωθεί δυσανάλογα πολύς χρόνος σε επίλυση ασκήσεων που δεν έχουν να προσφέρουν σημαντικά στην κατανόηση των εννοιών.

Άλλωστε η μελέτη του έργου θα γίνει αναλυτικά στην Α΄ Λυκείου. Σε αυτό το επίπεδο (Β΄ Γυμνασίου) ο χρόνος μελέτης να αφιερωθεί σε εισαγωγικές εφαρμογές όπου η δύναμη και η μετατόπιση είναι συγγραμικές.

5.2. Δυναμική – Κινητική ενέργεια. Δύο βασικές μορφές ενέργειας Σελ. 93-96

Να διδαχθεί.

5.3. Η μηχανική ενέργεια και η διατήρησή της Σελ. 97-99

Να διδαχθεί.

Από την υποενότητα «Έργο και μηχανική ενέργεια» να διδαχθεί μόνο το μέρος της τελευταίας παραγράφου « ... Το άθροισμα της δυναμικής ...» ως και τον τύπο με το οποίο ορίζεται η μηχανική ενέργεια.

Το παράδειγμα 5.4 να διδαχθεί δυναμικά, ανάλογα με το επίπεδο της τάξης.

Παρατηρήσεις

Το έργο έχει ήδη συσχετισθεί με την μεταβολή της ενέργειας (5.1). Σε αυτό το επίπεδο είναι πολύπλοκο να συσχετισθεί το έργο με μετατροπή ενέργειας από μία μορφή σε άλλη.

Προτείνουμε τον περιορισμό στον ορισμό της μηχανικής ενέργειας και αποφεύγουμε αναφορές που πιθανόν να δυσκολέψουν τους μαθητές.

5.4. Μορφές και μετατροπές ενέργειας Σελ. 100-102

Να διδαχθεί.

Να μη διδαχθεί η υποενότητα «Θεμελιώδεις μορφές ενέργειας».

Τα μοντέλα του μικρόκοσμου θα εισαχθούν με έννοιες της θερμότητας.

5.5. Διατήρηση της ενέργειας Σελ. 103

Να διδαχθεί.

5.6. Πηγές ενέργειας Σελ. 103-106

Να μη διδαχθεί.

Παρατηρήσεις

Έχει διδαχθεί στο Δημοτικό. Αφαιρείται ώστε να υπάρξει χρόνος για τη διδασκαλία εννοιών που λόγω έλλειψης χρόνου δεν διδάσκονται. Προτείνεται η παρουσίαση τους μέσω διαθεματικών δραστηριοτήτων αν υπάρξει χρόνος.

5.7. Απόδοση μιας μηχανής Σελ. 106

Να μη διδαχθεί.

5.8. Ισχύς Σελ. 107-108

Να διδαχθεί.

Να μη διδαχθεί η υποενοότητα «Ισχύς και κίνηση». Θα μελετηθεί αναλυτικά στην Α Λυκείου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ σελ. 109-114

- ΟΧΙ ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιμέρους ερωτήματα τα οποία αναφέρονται σε ύλη που αφαιρέθηκε
- ΟΧΙ οι ασκήσεις 12γ, 13γ, 16, 17.

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Δεν προτείνεται.

Κεφάλαιο 6. Θερμότητα. Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 5-6

Η Θερμότητα και ανθρώπινος πολιτισμός»

Να διδαχθεί.

6.1. Θερμόμετρα και μέτρηση θερμοκρασίας Σελ. 117-1121

Να μη διδαχθεί.

Οι έννοιες θα παρουσιασθούν μέσω εργαστηριακών ασκήσεων

Να γίνουν οι εργαστηριακές ασκήσεις 10 (βαθμονόμηση θερμομέτρου) και 12 (βρασμός) προκειμένου να γίνει βιωματικά η μέτρηση της θερμοκρασίας.

6.2. Θερμότητα: Μια μορφή ενέργειας Σελ. 121-123

Να διδαχθεί.

Επισημάνση: Να αποφευχθούν οι παρανοήσεις που εισάγονται με την πρόταση « η μεταφορά θερμότητας σταματάει....» που βρίσκεται στο τέλος της σελ. 122.

6.3. Πώς μετράμε τη θερμότητα. Σελ. 123-125

Να μη διδαχθεί.

6.4. Θερμοκρασία, θερμότητα και μικρόκοσμος Σελ. 126-127

Να διδαχθεί.

Να μη διδαχθούν οι υποενοότητες:

- «Θερμική ενέργεια»,
- «Δυνάμεις μεταξύ μορίων και εσωτερική ενέργεια σώματος»,
- «Η θερμότητα και η αρχή διατήρησης της ενέργειας».

Επισημάνση:

Να αποφευχθούν οι παρανοήσεις που εισάγονται με τη διατύπωση «Μεταφορά θερμότητας» στη σελ. 127

6.5. Θερμική διαστολή και συστολή Σελ. 130-135

Να διδαχθούν.

- η εισαγωγή «Θερμική διαστολή και συστολή» και
- η υποενοότητα «Γραμμική διαστολή στερεών».

Να μη διδαχθούν οι υποενοότητες

- «Επιφανειακή διαστολή»,
- «Διαστολή όγκου σε στερεά και υγρά», «Διαστολή των αερίων»,
- «Ερμηνεία της διαστολής»,
- «Δυνάμεις κατά τη διαστολή και συστολή».

Να διδαχθεί η υποενοότητα «Η διαστολή του νερού».

Παρατηρήσεις

Η εννοιολογική και φορμαλιστική δομή έχει ήδη ολοκληρωθεί και οι συγκεκριμένες υποενότητες δεν προσφέρουν σημαντικά αλλά μάλλον αφαιρούν χρόνο που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγικότερη διδασκαλία άλλης βασικής ενότητας / γνώσης.
Το σωματιδιακό μοντέλο θα εισαχθεί με απλούστερο τρόπο με τα φαινόμενα της εξάτμισης και συμπύκνωσης.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ σελ. 135-140

- ΟΧΙ ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιμέρους ερωτήματα τα οποία αναφέρονται σε ύλη που αφαιρέθηκε
- ΟΧΙ οι ασκήσεις 4, 5δ, 6,7, 8,11.

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Να γίνει η εργαστηριακή άσκηση 10 (βαθμονόμηση θερμομέτρου).

Κεφάλαιο 7. Αλλαγές κατάστασης Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 4-5

Εισαγωγή «Η θερμότητα προκαλεί μεταβολές».

Να διδαχθεί.

Να μη διδαχθούν όσα αναφέρονται στις σελίδες 144-145.

Παρατηρήσεις

Οι παράγραφοι που αφαιρούνται δεν προσφέρουν σημαντικά στην εννοιολογική κατανόηση των εννοιών αλλά μάλλον μειώνουν χρόνο που θα μπορούσε να αφιερωθεί για την παραγωγικότερη διδασκαλία άλλης βασικής ενότητας / γνώσης.

7.1. Αλλαγές κατάστασης και θερμότητα Σελ.142-145

Να διδαχθεί.

7.2. Μικροσκοπική μελέτη των αλλαγών κατάστασης Σελ. 146-148

Να μη διδαχθεί.

7.3. Εξάτμιση και συμπύκνωση Σελ.. 149-151

Να διδαχθεί.

Παρατηρήσεις

Το σωματιδιακό μοντέλο που εισάγεται είναι απλό και έχει τις λιγότερες παρανοήσεις σε σχέση με τη διαστολή, τη διάδοση. Προτείνεται η αξιοποίηση σχετικού υλικού από το λογισμικό Φυσικής για τη Β΄-Γ΄ Γυμνασίου που υπάρχει στα netbooks.

Επισήμανση: Να προσεχθούν οι πιθανές παρανοήσεις που εισάγει ο χρωματισμός των μορίων με το χρώμα του υγρού.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- ΟΧΙ ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιμέρους ερωτήματα τα οποία αναφέρονται σε ύλη που αφαιρέθηκε
- ΟΧΙ η άσκηση 3.

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Να γίνει η εργαστηριακή άσκηση 12 (βρασμός).

Κεφάλαιο 8. Διάδοση θερμότητας Να μη διδαχθεί.

Σύνολο ωρών 44 – 52

ΧΗΜΕΙΑ Α

Διδακτέα ύλη – Διαχείριση Διδακτέας ύλης

Για τη Χημεία Β΄ τάξης Γυμνασίου θα διδαχθεί το βιβλίο «Χημεία» Β΄ Γυμνασίου των Αβραμιώτη Σ., Αγγελόπουλου Β., Καπελώνη Γ., Σινιγάλια Π., Σπαντίδη Δ., Τρικαλλίτη Α. και Φίλου Γ. (1 ώρα την εβδομάδα, καθ' όλη τη διάρκεια του έτους).

Το Βιβλίο αυτό συνοδεύεται από Εργαστηριακό Οδηγό, Τετράδιο Εργασιών και Βιβλίο του Εκπαιδευτικού, στο οποίο αναγράφονται αναλυτικά οδηγίες για τη διδασκαλία του μαθήματος (http://www.pi-schools.gr/content/index.php?lesson_id=23&ep=332).

Το πρόγραμμα σπουδών έχει δημοσιευτεί στο Φ. Ε. Κ. τεύχος Β΄ αρ. φύλλου 304/13-03-03 <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>

Σύνολο ελάχιστων προβλεπόμενων διδακτικών ωρών είκοσι (20).

Από το ανωτέρω εκπαιδευτικό υλικό προτείνεται να διδαχθούν:

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΧΗΜΕΙΑ (3 ΩΡΕΣ)

1.1 (σελ. 10-13) ΝΑΙ (1 ώρα)

1.2 (σελ. 15-19) ΝΑΙ (1 ώρα)

1η Εργαστηριακή άσκηση:

Η υποενότητα 1.3 «Φυσικές ιδιότητες των υλικών» (σελ. 20-22) ΝΑΙ (1 ώρα) προτείνεται να γίνει στο εργαστήριο, όπως περιγράφεται στον Εργαστηριακό Οδηγό (1η εργαστηριακή άσκηση, σελίδες 17-22 του Εργαστηριακού Οδηγού). Στην εργαστηριακή άσκηση μελετώνται πειραματικά δύο φυσικές ιδιότητες των υλικών (σκληρότητα και πυκνότητα) και προτείνεται να γίνει αναφορά στις άλλες ιδιότητες που αναφέρει το σχολικό βιβλίο.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΑΠΟ ΤΟ ΝΕΡΟ ΣΤΟ ΑΤΟΜΟ (14 ΩΡΕΣ)

2.1 (σελ. 24-27) ΝΑΙ (1 ώρα).

2.2 (σελ. 30-34) ΝΑΙ (1 ώρα).

2η Εργαστηριακή άσκηση:

Η υποενότητα 2.3.1 «Περιεκτικότητα διαλύματος στα εκατό βάρος προς βάρος (% w/w)» (σελ. 35-36) ΝΑΙ (1 ώρα) προτείνεται να γίνει στο εργαστήριο, όπως περιγράφεται στον Εργαστηριακό Οδηγό (3η εργαστηριακή άσκηση, μέρος 1ο, σελίδες 27-28 του Εργαστηριακού Οδηγού) και να δοθεί έμφαση στην ποιοτική κατανόηση του φαινομένου και όχι στις αριθμητικές εφαρμογές.

2.3.2 (σελ. 37-38) ΝΑΙ (1 ώρα).

3η Εργαστηριακή άσκηση:

Η υποενότητα 2.3.3 «Περιεκτικότητα διαλύματος στα εκατό όγκο προς όγκο (% v/v)» (σελ. 38-39) ΝΑΙ (1 ώρα) προτείνεται να γίνει στο εργαστήριο, όπως περιγράφεται στον Εργαστηριακό Οδηγό (3η εργαστηριακή άσκηση, μέρος 3ο, σελίδες 31-32 του Εργαστηριακού Οδηγού) και να δοθεί έμφαση στην ποιοτική κατανόηση του φαινομένου και όχι στις αριθμητικές εφαρμογές.

2.4 (σελ. 41-43) ΝΑΙ. Η υποενότητα «Ρύπανση του νερού» προτείνεται να αντιμετωπιστεί με τη μορφή σχεδίου εργασίας (project) (2 ώρες).

4η Εργαστηριακή άσκηση:

Η υποενότητα 2.5 «Διαχωρισμός μιγμάτων» (σελ. 44-47) ΝΑΙ (1 ώρα) προτείνεται να γίνει στο εργαστήριο, όπως περιγράφεται στον Εργαστηριακό Οδηγό (4η εργαστηριακή άσκηση, μέρος 1ο σελίδα 34, μέρος 2ο σελίδα 35 και μέρος 3ο σελίδα 36). Η άσκηση αυτή προτείνεται να πραγματοποιηθεί στη διάρκεια μιας διδακτικής ώρας, η οποία να κατανεμηθεί ως εξής: Τα πέντε πρώτα λεπτά να διατεθούν για την έναρξη του 3ου μέρους. Καθώς οι μαθητές/ριες αναμένουν να ανέβει ο διαλύτης στο διηθητικό χαρτί, μπορεί να πραγματοποιηθεί το μέρος 1ο και το μέρος 2ο, και στη συνέχεια, να ολοκληρωθεί το μέρος 3ο, όπως περιγράφεται στον Εργαστηριακό Οδηγό.

2.6, 2.6.1 (σελ. 48-50) ΝΑΙ (1 ώρα).

Να παραληφθεί η εφαρμογή αριθ. 4 από την «Στάση για εμπέδωση» σελ. 50 και να προστεθεί ο πίνακας 4 (μέσον της σελίδας 52) έτσι ώστε να εξοικονομηθεί ικανοποιητικός χρόνος για τον ουσιαστικό σχολιασμό των διαφορών μεταξύ των μειγμάτων και των χημικών ουσιών (χωρίς να γίνει αναφορά στις φυσικές σταθερές που περιλαμβάνονται στην τελευταία σειρά του πίνακα 4 της σελ. 52).

2.6.2 (σελ. 51- 53) «Φυσικές σταθερές των χημικών ουσιών» ΟΧΙ.

Να διδαχθεί μόνο ο Πίνακας 4 «Διαφορές μειγμάτων και χημικών ουσιών», μέσον της σελίδας 52 ΝΑΙ.

2.7 (σελ. 54-57) ΝΑΙ (1 ώρα).

2.8 (σελ. 58-61) ΝΑΙ (1 ώρα).

2.9 (σελ. 62-66) ΝΑΙ (1 ώρα). Στην υποενότητα 2.9 «Υποατομικά σωματίδια – Ιόντα» προτείνεται να μη διδαχθεί το Παράθυρο στο εργαστήριο: «Αγωγιμότητα διαλύματος μαγειρικού άλατος» (σελ. 64).

2.10 (σελ. 67-69) ΝΑΙ (1 ώρα).

2.11 (σελ. 70-72) ΝΑΙ (1 ώρα).

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΑΕΡΑΣ (1 ΩΡΑ)

3.1 (σελ. 74-77) ΝΑΙ (1 ώρα)

3.2 (σελ. 78-82) «Οξυγόνο» ΟΧΙ.

3.3 (σελ. 83-86) «Διοξείδιο του άνθρακα» ΟΧΙ.

3.4 (σελ. 87-89) «Η ρύπανση του αέρα» ΟΧΙ.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΕΔΑΦΟΣ (2 ΩΡΕΣ)

4.1 (σελ. 94-97) ΝΑΙ (1 ώρα)

4.2 (σελ. 98-100) ΝΑΙ (1 ώρα)

Γ Ε Ω Λ Ο Γ Ι Α – Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Α

Διδακτέα ύλη – Διαχείριση Διδακτέας ύλης

Δεν θα διδαχθούν τα μαθήματα :

ΜΑΘ.6. Η Γεωλογική ιστορία της Ευρώπης και η ορογένεση

ΜΑΘ.7. Η διαμόρφωση του ανάγλυφου στην Ευρώπη

ΜΑΘ.8. Η γεωλογική ιστορία της Ελλάδας, επειδή έχουν πολλούς και δύσκολους όρους.

ΜΑΘ.11. Οι φυσιογραφικές περιοχές της Ευρώπης

Δε θα διδαχθεί γιατί επικαλύπτεται από άλλα κεφάλαια. Συγκεκριμένα καλύπτεται από τα επόμενα μαθήματα που αναφέρονται αναλυτικά στα όρη, τις πεδιάδες και τις συνθήκες ζωής των Ευρωπαίων σε αυτά τα περιβάλλοντα.

ΜΑΘ.13. Βαλτική και Βόρεια θάλασσα: Δύο θάλασσες του Ευρωπαϊκού Βορρά

Δεν θα διδαχθεί ώστε να διατεθεί η ώρα στη διδασκαλία της Θάλασσας της Μεσογείου, που είναι μεγαλύτερης σημασίας για μια μεσογειακή χώρα σαν την Ελλάδα.

ΜΑΘ.18. Τα βουνά και οι πεδιάδες της Ελλάδας

Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού. Να ενσωματωθούν οι εργασίες 2 και 4 στο ΜΑΘ. 16 (Τα βουνά και οι πεδιάδες της Ευρώπης).

ΜΑΘ.20. Το κλίμα της Ελλάδας

Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού. Να ενσωματωθούν οι εργασίες 3 και 4 στο ΜΑΘ. 19 (Το κλίμα της Ευρώπης).

ΜΑΘ.23. Τα ποτάμια και οι λίμνες της Ελλάδας

Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού. Να ενσωματωθεί η εργασία 2 στο ΜΑΘ. 21 (Τα ποτάμια και οι λίμνες της Ευρώπης).

ΜΑΘ.28. Η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας

Δεν θα διδαχθεί γιατί όλη η Ελλάδα σαν θέμα έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού.

ΜΑΘ.31. Ο πληθυσμός της Ελλάδας

Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού. Να ενσωματωθούν οι εργασίες 1 και 2 στο ΜΑΘ. 29 (Ο πληθυσμός της Ευρώπης).

ΜΑΘ. 34. Οι μεγάλες πόλεις της Ελλάδας

Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού. Να ενσωματωθούν τα κύρια σημεία του κειμένου «Μελετώ στο σπίτι» στο ΚΕΦ. 33 (Οι μεγάλες πόλεις της Ευρώπης).

ΜΑΘ.40. Ο πρωτογενής τομέας στην Ελλάδα

Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού. Να ενσωματωθούν τα ερωτήματα α, γ και ζ της εργασίας 1 στο ΜΑΘ. 39 (Η κτηνοτροφία, η αλιεία και οι υδατοκαλλιέργειες στην Ευρώπη).

ΜΑΘ.44. Ο δευτερογενής τομέας στην Ελλάδα

Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού. Να ενσωματωθούν από την εργασία 1β τα ερωτήματα πρώτο, δεύτερο και τέταρτο στο ΜΑΘ. 43: (Η εξόρυξη και οι κατασκευές στην Ευρώπη).

ΜΑΘ.48. Ο τριτογενής τομέας στην Ελλάδα

Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού. Να ενσωματωθεί η εργασία 1β στο ΜΑΘ. 47 (Οι μεταφορές, οι επικοινωνίες και άλλες υπηρεσίες στην Ευρώπη).

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΩΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΥΛΗ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ – ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ			
ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΩΡΕΣ
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ^η ΧΑΡΤΕΣ	ΜΑΘ.1. Οι έννοιες «Γεωγραφική» και «σχετική» θέση		1
	ΜΑΘ.2. Η σημασία της σχετικής θέσης για τους ανθρώπους		1
	ΜΑΘ.3. Μελετώντας με χάρτες τη θέση της Ευρώπης στον κόσμο.		1
	ΜΑΘ.4. Μελετώντας με χάρτες το φυσικό περιβάλλον της Ευρώπης		1
	ΜΑΘ.5. Μελετώντας με χάρτες τους κατοίκους της Ευρώπης		1
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ^η ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	ΜΑΘ.6. Η Γεωλογική ιστορία της Ευρώπης και η ορογένεση	Τα μαθήματα 6, 7 και 8 δεν θα διδαχθούν επειδή έχουν πολλούς και δύσκολους όρους Σελίδες 26-34 (9 σελ)	ΟΧΙ
	ΜΑΘ.7. Η διαμόρφωση του αναγλύφου στην Ευρώπη		ΟΧΙ
	ΜΑΘ.8. Η γεωλογική ιστορία της Ελλάδας		ΟΧΙ
	ΜΑΘ.9. Σεισμική και ηφαιστειακή δράση στην Ευρώπη και στην Ελλάδα		2
	ΜΑΘ.10. Η επίδραση των σεισμών και των ηφαιστείων στη ζωή μας		1
	ΜΑΘ.11. Οι φυσιογραφικές περιοχές της Ευρώπης	Δε θα διδαχθεί γιατί επικαλύπτεται από άλλα κεφάλαια. Σελίδες 42-44 (3 σελ)	ΟΧΙ
	ΜΑΘ.12. Οι θάλασσες της Ευρώπης		2
	ΜΑΘ.13. Βαλτική και Βόρεια θάλασσα: Δύο θάλασσες του Ευρωπαϊκού Βορρά	Δεν θα διδαχθεί για να διατεθεί η ώρα στη διδασκαλία της Θάλασσας της Μεσογείου Σελίδες 48-49 (2 σελ)	ΟΧΙ
	ΜΑΘ.14. Η Μεσόγειος Θάλασσα		1
	ΜΑΘ.15. Οι άνθρωποι στη Μεσόγειο		2
	ΜΑΘ.16. Τα βουνά και οι πεδιάδες της Ευρώπης	Να ενσωματωθούν οι εργασίες 2 και 4 από το Μάθημα 18 σελ. 63	2
	ΜΑΘ.17. Τα βουνά και οι πεδιάδες στη ζωή των Ευρωπαίων		1
	ΜΑΘ.18. Τα βουνά και οι πεδιάδες της Ελλάδας	Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε'	ΟΧΙ

		Δημοτικού Σελίδες 63-65 (3 σελ)	
	ΜΑΘ.19. Το κλίμα της Ευρώπης	Να ενσωματωθούν οι εργασίες 3 και 4 από το Μάθημα 20 σελ. 69	2
	ΜΑΘ.20. Το κλίμα της Ελλάδας	Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού Σελίδες 69-71 (3 σελ)	ΟΧΙ
	ΜΑΘ.21. Τα ποτάμια και οι λίμνες της Ευρώπης	Να ενσωματωθεί η εργασία 2 από το Μάθημα 23 σελ. 77	2
	ΜΑΘ.22. Τα ποτάμια και οι λίμνες στη ζωή των Ευρωπαίων		1
	ΜΑΘ.23. Τα ποτάμια και οι λίμνες της Ελλάδας	Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού Σελίδες 77-79 (3 σελ)	ΟΧΙ
	ΜΑΘ.24. Η βλάστηση της Ευρώπης		1
ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ^η Οι κάτοικοι της Ευρώπης	ΜΑΘ.25. Η πολιτική διαίρεση της Ευρώπης		1
	ΜΑΘ.26. Η Ευρωπαϊκή Ένωση		1
	ΜΑΘ.27. Η σημασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης		1
	ΜΑΘ.28. Η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας	Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού Σελίδες 97-100 (4 σελ)	ΟΧΙ
	ΜΑΘ.29. Ο πληθυσμός της Ευρώπης	Να ενσωματωθούν οι εργασίες 1 και 2 από το Μάθημα 31 σελ. 107	2
	ΜΑΘ.30. Τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού της Ευρώπης		1
	ΜΑΘ.31. Ο πληθυσμός της Ελλάδας	Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού Σελίδες 107-110 (4 σελ)	ΟΧΙ
	ΜΑΘ.32. Τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των Ευρωπαίων		1
	ΜΑΘ.33. Οι μεγάλες πόλεις της Ευρώπης		1
	ΜΑΘ.34. Οι μεγάλες πόλεις της Ελλάδας	Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού Σελίδες 117-119 (3 σελ)	ΟΧΙ
	ΜΑΘ.35. Οι Βαλκανικές χώρες		1
	ΜΑΘ.36. Οι γείτονές μας στα Βαλκάνια		1
	ΜΑΘ.37. Οι τομείς παραγωγής της Ευρωπαϊκής Οικονομίας		1
	ΜΑΘ.38. Η γεωργία και η		2

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ^η Οι οικονομικές δραστηριότητες των Ευρωπαίων	δασοκομία στην Ευρώπη		
	ΜΑΘ.39. Η κτηνοτροφία, η αλιεία και οι υδατοκαλλιέργειες στην Ευρώπη	Να ενσωματωθεί η εργασία 1 α, γ και ζ από το Μάθημα 40 σελ. 138-139	2
	ΜΑΘ.40. Ο πρωτογενής τομέας στην Ελλάδα	Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού Σελίδες 138-141 (4 σελ)	ΟΧΙ
	ΜΑΘ.41. Η βιομηχανία και η βιοτεχνία στην Ευρώπη	Να ενσωματωθεί η εργασία 1β τα ερωτήματα πρώτο, δεύτερο και τέταρτο από το Μάθημα 44 σελ. 153	2
	ΜΑΘ.42. Η παραγωγή και η κατανάλωση ενέργειας στην Ευρώπη		2
	ΜΑΘ.43. Η εξόρυξη και οι κατασκευές στην Ευρώπη		1
	ΜΑΘ.44. Ο δευτερογενής τομέας στην Ελλάδα	Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού Σελίδες 153-1156 (4 σελ)	ΟΧΙ
	ΜΑΘ.45. Το εμπόριο στην Ευρώπη		1
	ΜΑΘ.46. Ο τουρισμός στην Ευρώπη		1
	ΜΑΘ. 47. Οι μεταφορές, οι επικοινωνίες και οι άλλες υπηρεσίες στην Ευρώπη	Να ενσωματωθεί η εργασία 1β από το Μάθημα 48 σελ. 168	1
ΜΑΘ.48. Ο τριτογενής τομέας στην Ελλάδα	Δεν θα διδαχθεί επειδή έχει διδαχθεί στην Ε΄ Δημοτικού Σελίδες 168-170 (3 σελ)	ΟΧΙ	
Σύνολο			45 ώρες

Παρατήρηση

Στα Εσπερινά Γυμνάσια δε θα διδαχθεί η ενότητα 4^η: Οι οικονομικές δραστηριότητες των Ευρωπαίων

Γ΄ Τάξη Γυμνασίου

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

I. Διδακτέα ύλη

Από το βιβλίο «Μαθηματικά Γ΄ Γυμνασίου» των Δημητρίου Αργυράκη, Παναγιώτη Βουργάνα, Κωνσταντίνου Μεντή, Σταματούλας Τσικοπούλου, Μιχαήλ Χρυσοβέργη, έκδοση Ο.Ε.Δ.Β. 2010

ΜΕΡΟΣ Α΄

Κεφ. 1^ο: ΑΛΓΕΒΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

- 1.1 Πράξεις με πραγματικούς αριθμούς (επαναλήψεις – συμπληρώσεις)
  - A. Οι πραγματικοί αριθμοί και οι πράξεις τους
  - B. Δυνάμεις πραγματικών αριθμών
  - Γ. Τετραγωνική ρίζα πραγματικού αριθμού
- 1.2 Μονώνυμα – Πράξεις με μονώνυμα
  - A. Αλγεβρικές παραστάσεις – Μονώνυμα
  - B. Πράξεις με μονώνυμα
- 1.3 Πολυώνυμα – Πρόσθεση και Αφαίρεση πολυωνύμων
- 1.4 Πολλαπλασιασμός πολυωνύμων
- 1.5 Αξιοσημείωτες ταυτότητες [χωρίς τις υποπαραγράφους: ε) «Διαφορά κύβων – Άθροισμα κύβων»]
- 1.6 Παραγοντοποίηση αλγεβρικών παραστάσεων (χωρίς την υποπαραγράφο: «δ) Διαφορά – άθροισμα κύβων») και στ) «Παραγοντοποίηση τριωνύμου της μορφής $x^2 + (\beta x + \alpha\beta)$ »].
- 1.8 Ε.Κ.Π. και Μ.Κ.Δ. ακεραίων αλγεβρικών παραστάσεων
- 1.9 Ρητές αλγεβρικές παραστάσεις
- 1.10 Πράξεις ρητών παραστάσεων
  - A. Πολλαπλασιασμός – Διάρθρωση ρητών παραστάσεων
  - B. Πρόσθεση – Αφαίρεση ρητών παραστάσεων

Κεφ. 2^ο: ΕΞΙΣΩΣΕΙΣ - ΑΝΙΣΩΣΕΙΣ

- 2.2 Εξισώσεις δευτέρου βαθμού
  - A. Επίλυση εξισώσεων δευτέρου βαθμού με ανάλυση σε γινόμενο παραγόντων
  - B. Επίλυση εξισώσεων δευτέρου βαθμού με τη βοήθεια τύπου
- 2.3 Προβλήματα εξισώσεων δευτέρου βαθμού
- 2.4 Κλασματικές εξισώσεις
- 2.5 Ανισότητες – Ανισώσεις μ' έναν άγνωστο
  - A. Διάταξη πραγματικών αριθμών
  - B. Ιδιότητες της διάταξης
  - Γ. Ανισώσεις πρώτου βαθμού μ' έναν άγνωστο

Κεφ. 3^ο: ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΓΡΑΜΜΙΚΩΝ ΕΞΙΣΩΣΕΩΝ

- 3.1 Η έννοια της γραμμικής εξίσωσης
- 3.2 Η έννοια του γραμμικού συστήματος και η γραφική επίλυσή του
- 3.3 Αλγεβρική επίλυση γραμμικού συστήματος

Κεφ. 4^ο: ΣΥΝΑΡΤΗΣΕΙΣ

- 4.1 Η συνάρτηση $y = ax^2$ με $a \neq 0$
- 4.2 Η συνάρτηση $y = ax^2 + bx + \gamma$ με $a \neq 0$

Κεφ. 5^ο: ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ

- 5.1 Σύνολα (χωρίς την υποπαραγράφο: «Πράξεις με σύνολα»)
- 5.2 Δειγματικός χώρος – Ενδεχόμενα (χωρίς την υποπαραγράφο: «Πράξεις με ενδεχόμενα»)

- 5.3 Έννοια της πιθανότητας (χωρίς την υποπαράγραφο: «Βασικοί κανόνες λογισμού των πιθανοτήτων»)

ΜΕΡΟΣ Β΄

Κεφ. 1^ο: ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ

- 1.1 Ισότητα τριγώνων
- 1.2 Λόγος ευθυγράμμων τμημάτων
- 1.5 Ομοιότητα
  - A. Όμοια πολύγωνα
  - B. Όμοια τρίγωνα
- 1.6 Λόγος εμβαδών ομοίων σχημάτων

Κεφ. 2^ο: ΤΡΙΓΩΝΟΜΕΤΡΙΑ

- 2.1 Τριγωνομετρικοί αριθμοί γωνίας ω με $0^\circ \leq \omega < 180^\circ$
- 2.2 Τριγωνομετρικοί αριθμοί παραπληρωματικών γωνιών
- 2.3 Σχέσεις μεταξύ τριγωνομετρικών αριθμών μιας γωνίας
- 2.4 Νόμος των ημιτόνων – Νόμος των συνημιτόνων

II. Διαχείριση Διδακτέας ύλης

ΜΕΡΟΣ Α΄

Κεφάλαιο 1^ο (Να διατεθούν 29 ώρες)

Με τις επιμέρους προτάσεις ανά ενότητα γίνεται προσπάθεια να αποφευχθεί ο υπερβολικά δύσκολος αλγεβρικός χειρισμός σε βάρος της κατανόησης.

§1.1A (Να διατεθούν 2 ώρες)

Ο χαρακτήρας της παραγράφου είναι επαναληπτικός. Προτεραιότητα σε ερωτήσεις κατανόησης και ασκήσεις εννοιολογικού και υπολογιστικού περιεχομένου και όχι σε ασκήσεις αλγοριθμικού προσανατολισμού με αυξημένη δυσκολία. Προτείνεται να μη συζητηθούν οι ασκήσεις 8, 9, 10, 11.

§1.1B (Να διατεθεί 1 ώρα)

Όπως για την προηγούμενη παράγραφο.

§1.1Γ (Να διατεθούν 2 ώρες)

Επειδή ο λογισμός με ρίζες δεν είναι αυτοσκοπός, να μη διδαχθούν η εφαρμογή 1 (όσον αφορά τη γενίκευση της $\sqrt{a^2\beta} = a\sqrt{\beta}$), η εφαρμογή 3 (μετατροπή κλάσματος σε ισοδύναμο με ρητό παρονομαστή) και οι ασκήσεις 6 και 8. Επιπλέον προτείνεται η αποφυγή ασκήσεων που απαιτούν ευχέρεια στο λογισμό με ρίζες, όπως οι 2δ), 3 και 7.

Να δοθεί προτεραιότητα σε ερωτήσεις κατανόησης και ασκήσεις σχετικές με την έννοια και τις ιδιότητες των ριζών και σε προβλήματα [ασκήσεις 1, 2α), β), γ), 9, 10, 11].

§1.2A (Να διατεθεί 1 ώρα)

Να δοθεί προτεραιότητα στις ερωτήσεις κατανόησης και στα προβλήματα (ασκήσεις 5, 6, 7).

§1.2B (Να διατεθεί 1 ώρα)

Προτεραιότητα στις ασκήσεις 1α), β), δ), 2α), β), γ), 3α), β), γ), 5, 6.

§1.3 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Προτείνεται να μη διδαχθεί η εφαρμογή 3, ούτε η έννοια της ισότητας πολυωνύμων [εφαρμογή 1β) και άσκηση 9]. Να δοθεί προτεραιότητα στις ασκήσεις 2, 4, 5(α, β, γ και δ), 7 και 10.

§1.4 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να δοθεί προτεραιότητα στις ερωτήσεις κατανόησης και τις ασκήσεις 1, 2, 3α), 7, 8. Προτείνεται να μη διαπραγματευθούν οι ασκήσεις 4, 5, 6.

§1.5 (Να διατεθούν 6 ώρες)

Να μη διδαχθούν οι ταυτότητες $(\alpha-\beta)(\alpha^2+\alpha\beta+\beta^2)$, $\alpha^3-\beta^3$ (διαφορά κύβων) και $(\alpha+\beta)(\alpha^2-\alpha\beta+\beta^2)$, $\alpha^3+\beta^3$ (άθροισμα κύβων) και οι αντίστοιχες ασκήσεις (τόσο εδώ όσο και στις επόμενες παραγράφους).

Να μη διδαχθούν οι εφαρμογές 4 (μετατροπή κλάσματος σε ισοδύναμο με ρητό παρονομαστή) και 7 (ταυτότητα Lagrange) και οι ασκήσεις 9 και 10.

Όσον αφορά τις ασκήσεις 11, 12, 13, 14, 15 και 17 να γίνει επιλογή μόνο κάποιων (λίγων) ερωτημάτων αν ο διδάσκων το θεωρεί χρήσιμο. Το τρίγωνο του Pascal μπορεί να αντιμετωπιστεί ως ιστορικό σημείωμα ή ως δραστηριότητα για την τάξη, αλλά όχι ως άσκηση για το σπίτι και να συζητηθεί, μόνο αν ο διδάσκων το κρίνει κατάλληλο για το επίπεδο της τάξης.

§1.6 (Να διατεθούν 6 ώρες)

Να μη διδαχθεί η παραγοντοποίηση με άθροισμα και διαφορά κύβων και η παραγοντοποίηση τριωνύμου της μορφής $x^2 + (\beta x + \alpha)x + \gamma$. Να εξαιρεθούν οι ερωτήσεις κατανόησης 6, 7, 10, 11 και οι ασκήσεις 12, 13, 14, 19, 20 και 21. Κατά την κρίση του διδάσκοντος, θα μπορούσαν να δοθούν κάποια απλά τριώνυμα για παραγοντοποίηση με διάσπαση του πρωτοβάθμιου όρου και κοινό παράγοντα. Όσον αφορά τις ασκήσεις 1-5, 7-16, 22 και 23 να γίνει επιλογή μόνο εκείνων των ερωτημάτων που κρίνει ο διδάσκων. Σε αυτή την παράγραφο να εξηγηθούν οι εκφράσεις «το πολυώνυμο Α διαιρεί / είναι παράγοντας / είναι διαιρέτης του Β», εφόσον η §1.7 δεν θα διδαχθεί.

Αν ο διδάσκων το κρίνει σκόπιμο, η διδασκαλία των ταυτοτήτων και της παραγοντοποίησης (§§1.5 και 1.6) θα μπορούσε να σχεδιαστεί και να γίνει παράλληλα, ώστε να αναδειχθεί το γεγονός ότι σε μεγάλο βαθμό χρησιμοποιούνται τα ίδια «εργαλεία» για διαφορετικούς στόχους. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να τηρηθούν οι μειώσεις της ύλης που έχουν αναφερθεί παραπάνω.

§1.8 (Να διατεθεί 1 ώρα)

Να περιοριστεί η εύρεση Ε.Κ.Π. και Μ.Κ.Δ. σε παραστάσεις μιας μεταβλητής.

§1.9 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να μη γίνει διαπραγμάτευση του παραδείγματος 2γ) και των ασκήσεων 3η), 4, 5α).

§1.10Α (Να διατεθεί 1 ώρα)

Να εξαιρεθούν οι ασκήσεις 3δ), ε) και 4στ). Από τις υπόλοιπες, να γίνει επιλογή μόνο εκείνων των ερωτημάτων που κρίνει ο διδάσκων.

§1.10Β (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να εξαιρεθούν οι ασκήσεις 2στ), 4γ), 6 και 7.

Γενικές ασκήσεις κεφαλαίου (ισχύει για τις γενικές ασκήσεις όλων των κεφαλαίων): Απευθύνονται σε μαθητές με ιδιαίτερες δεξιότητες και ενδιαφέρον για τα μαθηματικά. Δεν πρέπει να ζητείται η διαπραγμάτευσή τους από όλους τους μαθητές. Αν ο διδάσκων εκτιμά ότι είναι χρήσιμο, μπορεί κάποια από αυτά τα θέματα να τα προτείνει σε κάποιους μαθητές.

Κεφάλαιο 2° (Να διατεθούν 13 ώρες)

Οι μαθητές έχουν διδαχθεί τις εξισώσεις 1^{ου} βαθμού και τις έχουν χρησιμοποιήσει στη λύση προβλημάτων. Επίσης έχουν αντιμετωπίσει εξισώσεις της μορφής $x^2 = \dots$ στο 2^ο κεφάλαιο της Β΄ Γυμνασίου. Το υπόλοιπο περιεχόμενο του κεφαλαίου είναι νέο και συνδέεται με το προηγούμενο κεφάλαιο.

§2.1 Να μη διδαχθεί.

Η υπενθύμιση των εξισώσεων 1^{ου} βαθμού θα γίνει με αφορμή την επίλυση εξίσωσης 2^{ου} βαθμού με παραγοντοποίηση.

§2.2Α (Να διατεθούν 2 ώρες)

Κατά την επίλυση των εξισώσεων $ax^2 + bx + c = 0$ και $ax^2 + \gamma = 0$ να αποφευχθεί η απομνημόνευση στεγνής μεθοδολογίας και να ενθαρρυνθούν οι μαθητές να αντιμετωπίσουν αυτές τις εξισώσεις με όσα ήδη γνωρίζουν. Κατά την επίλυση της $ax^2 + bx + \gamma = 0$ με παραγοντοποίηση, να μη διδαχθεί η μέθοδος του πολλαπλασιασμού με $4a$, αλλά να ενθαρρυνθούν οι μαθητές να επιχειρήσουν την παραγοντοποίηση με διάσπαση του όρου βx . Για παράδειγμα: $x^2 + 15x - 16 = 0$ ή $x^2 - x - 16x + 16 = 0$ ή $x(x-1) - 16(x-1) = 0$ ή $(x-1)(x-16) = 0$ Όσον αφορά τις ασκήσεις 1 έως 6, να γίνει επιλογή μόνο εκείνων των ερωτημάτων που κρίνει ο διδάσκων. Να μη διδαχθεί η άσκηση 7.

§2.2Β (Να διατεθούν 3 ώρες)

α) Να μη διδαχθεί η απόδειξη του τύπου λύσεων. Αντί για την απόδειξη μπορούν να δοθούν παραδείγματα δευτεροβάθμιων εξισώσεων που θα λυθούν με παραγοντοποίηση για να φανεί η ταύτιση των λύσεων που θα προκύψουν, με εκείνες (τις λύσεις) του τύπου λύσεων.

β) Να μη συζητηθεί η διερεύνηση παραμετρικών εξισώσεων 2^{ου} βαθμού (ασκήσεις 7 και 8).

γ) Η παραγοντοποίηση τριωνύμου μπορεί να βασιστεί την εφαρμογή 3 της σελ. 95.

§2.3 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§2.4 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Προτείνεται να μη διδαχθεί η άσκηση 5. Όσον αφορά τις υπόλοιπες ασκήσεις και τα προβλήματα, να γίνει επιλογή μόνο εκείνων που κρίνει ο διδάσκων. Από την άσκηση 6 να γίνει διαπραγμάτευση μόνο των ερωτημάτων α, β, δ, ε, αφού εξηγηθεί η σημασία αυτών των τύπων.

§2.5 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Όσον αφορά τις ασκήσεις 6 έως 12 να γίνει επιλογή μόνο εκείνων που κρίνει ο διδάσκων, αφού σε μεγάλο βαθμό αναφέρονται στις ιδιότητες της διάταξης, που είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο Λύκειο.

Κεφάλαιο 3^ο (Να διατεθούν 7 ώρες)

Το περιεχόμενο του κεφαλαίου είναι εξολοκλήρου νέο για τους μαθητές.

Γενικά για τα συστήματα προτείνεται: α) να χρησιμοποιούνται τόσο οι γραφικές όσο και οι αλγεβρικές μέθοδοι, β) να δίνεται έμφαση σε προβλήματα.

Όλα τα παραπάνω (και όχι μόνο οι αλγεβρικές μέθοδοι) να αποτελούν αντικείμενο εξέτασης.

§3.1 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Εισαγωγικά, μπορούν να λυθούν μία ή δύο ασκήσεις της μορφής: Να λυθεί ως προς y ο τύπος $2x + 3y = 5$: για να αναγνωρίσουν οι μαθητές ότι είναι της μορφής $ya + b = c$, άρα παριστάνει ευθεία. Να δοθεί προτεραιότητα σε ασκήσεις χάραξης ευθείας από την εξίσωση και αντιστρόφως.

Η έννοια της παραμέτρου ξεπερνά το γνωστικό επίπεδο των μαθητών του Γυμνασίου και γι' αυτό προτείνεται να μη διδαχθεί η εφαρμογή 2 και οι ασκήσεις 2 και 6 (γραμμικές εξισώσεις με παραμέτρους).

§3.2 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να επιδιωχθεί η διαπραγμάτευση των ασκήσεων 3 και 4 στην τάξη.

§3.3 (Να διατεθούν 3 ώρες)

Να δοθεί έμφαση σε προβλήματα. Για παράδειγμα, η άσκηση 8 μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ανάγκη εισαγωγής των αλγεβρικών μεθόδων επίλυσης συστήματος. Να διδαχθούν οι ερωτήσεις κατανόησης, αλλά να γίνει επιλογή λίγων μόνο από τα 14 ερωτήματα των ασκήσεων 1, 2, 3, 5. Προτείνεται να εξαιρεθούν οι ασκήσεις 4, 6 και 12.

Κεφάλαιο 4^ο (Να διατεθούν 4 ώρες)

Οι τετραγωνικές συναρτήσεις εμφανίζονται για πρώτη φορά, αλλά υπάρχει το υπόβαθρο των γνώσεων σχετικά με τις συναρτήσεις από τη Β' Γυμνασίου.

§4.1 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Προτείνεται να μη διδαχθούν η εφαρμογή 1 (όπως είναι διατυπωμένη) και οι ασκήσεις 5 και 6. Η εφαρμογή 1, θα μπορούσε να αξιοποιηθεί στη συζήτηση στην τάξη για την κατανόηση του ρόλου του a στον τύπο της συνάρτησης, μόνο αν αυτό γινόταν με χρήση υπολογιστή και κατάλληλου λογισμικού.

§4.2 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Προτείνεται η σχεδίαση της γραφικής παράστασης της $ya + bx + c$ να στηριχτεί στην εισαγωγική δραστηριότητα αυτής της παραγράφου (δηλαδή σε πίνακα τιμών και στη σύγκριση με την $ya + c$) και να παραλειφθεί τόσο η χρήση των μετατοπίσεων (που είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο Λύκειο), όσο και η διδασκαλία των τύπων της σελίδας 151 για την κορυφή και το ακρότατο (που ευνοεί την απομνημόνευση τύπων χωρίς κατανόηση). Οι ασκήσεις να περιοριστούν στις 1, 3 και 4. Εναλλακτικά, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί λογισμικό για τη σχεδίαση της παραβολής, τη διερεύνηση του ρόλου των συντελεστών και την εύρεση της κορυφής και του άξονα συμμετρίας.

Κεφάλαιο 5^ο (Να διατεθούν 6 ώρες)

Το περιεχόμενο είναι εξολοκλήρου νέο. Η διδασκαλία του κρίνεται απαραίτητη κυρίως λόγω των εφαρμογών σε δραστηριότητες εκτός των μαθηματικών και του διαφορετικού «τρόπου σκέψης» που απαιτεί (σε σχέση με την υπόλοιπη ύλη των μαθηματικών αυτής της τάξης).

§5.1 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να μην διδαχθεί η υποπράγραφος «πράξεις με σύνολα», η εφαρμογή 2, οι ερωτήσεις κατανόησης 2ε), 2στ), 3, 4, 5 και οι ασκήσεις 6, 7, 8 και 9.

§5.2 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να μη διδαχθούν οι πράξεις με ενδεχόμενα και τα ασυμβίβαστα ενδεχόμενα. Να εξαιρεθούν η ερώτηση 8 και η άσκηση 6.

§5.3 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να μη διδαχθούν η υποπαράγραφος «βασικοί κανόνες λογισμού των πιθανοτήτων», η εφαρμογή 2, οι ερωτήσεις κατανόησης 4, 5 και οι ασκήσεις 9, 10, 11, 12, 13.

ΜΕΡΟΣ Β´

Κεφάλαιο 1º (Να διατεθούν 17 ώρες)

§1.1 (Να διατεθούν 5 ώρες)

Η ενότητα προσφέρεται για επαφή των μαθητών με πτυχές της μαθηματικής αποδεικτικής διαδικασίας (ευθεία απόδειξη, αναλυτική μέθοδος, αντιπαράδειγματα, απαγωγή σε άτοπο). Προτείνεται στο εισαγωγικό κομμάτι της ενότητας, πριν από την έννοια της ισότητας των τριγώνων, να γίνει επανάληψη των απαραίτητων γνώσεων που θα χρειαστούν (π.χ. οι κατακορυφήν γωνίες είναι ίσες, οι παρά τη βάση γωνίες του ισοσκελούς τριγώνου είναι ίσες κτλ.)

Προτείνεται να διδαχθούν κατά προτεραιότητα όλες οι ερωτήσεις κατανόησης και οι ασκήσεις 1, 2, 3, 4, 7, 8, 10, 11, 12, 16, 17 και 21. Ειδικά για τις ερωτήσεις κατανόησης να ζητείται από τους μαθητές να αιτιολογήσουν τις επιλογές τους. Για παράδειγμα στην ερώτηση 7α) να φέρουν παράδειγμα τριγώνων που έχουν γωνίες ίσες μια προς μία και δεν είναι ίσα (π.χ. τα ισόπλευρα τρίγωνα), ομοίως στην ερώτηση 7στ) να δώσουν κάποιο αντιπαράδειγμα (π.χ. δύο ισοσκελή τρίγωνα με ίσα τα ζεύγη των ίσων πλευρών και το ένα να είναι ορθογώνιο και το άλλο να είναι οξυγώνιο ή αμβλυγώνιο). Στις ερωτήσεις 4 και 9 να ζητηθεί η αιτιολόγηση του αποκλεισμού του τρίτου τριγώνου.

§1.2 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§1.5 (Να διατεθούν 4 ώρες)

§1.5A (Να διατεθούν 2 ώρες)

Η ομοιότητα δύο πολυγώνων να οριστεί όπως περιγράφεται στις 2 τελευταίες σειρές της σελίδας 215 (μέσα στο πλαίσιο).

Προτείνεται να δοθεί προτεραιότητα στις ασκήσεις κατανόησης και στις ασκήσεις 1, 2, 3 και 6. Οι ασκήσεις 4 και 5 λύνονταν εύκολα με την ομοιοθεσία, μπορούν να λυθούν και χωρίς αυτή, όμως με πιο πολύπλοκο τρόπο και ίσως να είναι κατάλληλες για λίγους μαθητές.

§1.5B. (Να διατεθούν 2 ώρες)

Να μην αναφερθεί η αιτιολόγηση του κριτηρίου ομοιότητας δύο τριγώνων (σελ. 220, επάνω μέρος) γιατί έχει εξαιρεθεί το θεώρημα του Θαλή και η ομοιοθεσία. Θα μπορούσε να συζητηθεί το ότι η σμίκρυνση ή μεγέθυνση ενός τριγώνου διατηρεί το μέτρο των γωνιών, χρησιμοποιώντας τη σύμπτωση των γωνιών. Να μην διδαχθεί η άσκηση 3.

§1.6 (Να διατεθούν 2 ώρες)

Γενικές ασκήσεις κεφαλαίου: Απευθύνονται σε μαθητές με ιδιαίτερες δεξιότητες και ενδιαφέρον για τα μαθηματικά. Δεν πρέπει να ζητείται η διαπραγμάτευσή τους από όλους τους μαθητές. Αν ο διδάσκων εκτιμά ότι είναι χρήσιμο, μπορεί κάποια από αυτά τα θέματα να τα προτείνει σε κάποιους μαθητές.

Κεφάλαιο 2º (Να διατεθούν 12 ώρες)

§2.1 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§2.2 (Να διατεθούν 2 ώρες)

§2.3 (Να διατεθούν 4 ώρες)

Στους στόχους του Αναλυτικού Προγράμματος αναφέρεται ότι θα πρέπει οι μαθητές να χρησιμοποιούν τις βασικές ταυτότητες για την απόδειξη απλών τριγωνομετρικών ταυτοτήτων. Έτσι, προτείνουμε να εξαιρεθούν από την διδασκαλία οι ασκήσεις 5, 7, 9β και 10 γιατί είναι εκτός στόχων του αναλυτικού προγράμματος και δεν είναι σε θέση να τις διαπραγματευτούν μόνοι τους οι περισσότεροι μαθητές.

§2.4 (Να διατεθούν 4 ώρες)

Να αναδειχθούν οι εφαρμογές των νόμων ημιτόνων – συνημιτόνων στον υπολογισμό αποστάσεων σε πραγματικά προβλήματα, όπως στις ασκήσεις 5, 8, 13 και 14. Προτείνεται η χρήση υπολογιστή τσέπης (επιστημονικού ή απλού), κατά την λύση προβλημάτων ώστε να γίνει καλύτερη διαπραγμάτευση των εννοιών.

Γενικές ασκήσεις 2ου Κεφαλαίου: Ισχύει η ίδια παρατήρηση όπως και πριν για τις Γενικές Ασκήσεις του προηγούμενου κεφαλαίου.

Φ Υ Σ Ι Κ Η

Διδακτέα ύλη – Διαχείριση Διδακτέας ύλης

Κεφάλαιο 1. Ηλεκτρική δύναμη και φορτίο Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 8-10

«Από το κευχιμπάρι στον υπολογιστή»

Να διδαχθεί.

1.1. Γνωριμία με την ηλεκτρική δύναμη Σελ. 11 -12

Να διδαχθεί.

1.2. Το ηλεκτρικό φορτίο Σελ. 12-14

Να διδαχθεί.

1.3. Το ηλεκτρικό φορτίο στο εσωτερικό του ατόμου Σελ. 15-16

Να διδαχθεί.

1.4. Τρόποι ηλέκτρισης και η μικροσκοπική ερμηνεία Σελ. 16-21

Να διδαχθεί .

Η υποενότητα «Αγωγοί και μονωτές» να διδαχθεί χωρίς έμφαση στις λεπτομέρειες του μικροσκοπικού μοντέλου.

Να μη διδαχθούν:

- η Δραστηριότητα με την εικόνα 1.20 στη σελ. 18,
- η υποενότητα «ηλέκτριση με επαγωγή»,
- η υποενότητα «ηλέκτριση μονωτών με επαγωγή».

Παρατηρήσεις

Τα θέματα που θα διδαχθούν να υποστηριχθούν με τη χρήση του Λογισμικού Φυσικής για τη Β' και Γ' Τάξη που υπάρχει στο netbook.

Οι ενότητες που αφαιρούνται δεν προσφέρουν σημαντικά σε αυτό το επίπεδο στην εννοιολογική κατανόηση και αφαιρούν χρόνο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί πιο παραγωγικά. Θα παρουσιασθούν αναλυτικά στη Β' Λυκείου.

1.5. Νόμος του Κουλόμπ Σελ. 22-24

Να διδαχθεί.

Να μη διδαχθεί η υποενότητα «Έλξη μεταξύ φορτισμένου και ουδέτερου σώματος».

1.6. Το ηλεκτρικό πεδίο Σελ. 24-28

Να διδαχθεί.

Να μη διδαχθούν οι υποενότητες:

- «Περιγραφή του ηλεκτρικού πεδίου».
- «Ηλεκτρικές δυναμικές γραμμές»
- «Ηλεκτρική θωράκιση».
- «Ηλεκτρικό πεδίο και ενέργεια».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ Σελ. 29-33

• ΟΧΙ ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιμέρους ερωτήματα τα οποία αναφέρονται σε ύλη που αφαιρέθηκε.

- Να μη γίνουν οι ασκήσεις 1 και 3.

Η άσκηση 2 να διδαχθεί ανάλογα με τις δυνατότητες των μαθητών.

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Εργ. Άσκηση 1 «Ηλεκτρικές αλληλεπιδράσεις»,

Παρατηρήσεις

Να μη γίνουν οι δραστηριότητες ούτε να απαντηθούν οι ερωτήσεις για την ηλέκτριση με επαγωγή. Οι ερωτήσεις του εργαστηριακού οδηγού και του τετραδίου εργασιών να αποτελέσουν οδηγό για την διδασκαλία του 1.4.

Κεφάλαιο 2. Ηλεκτρικό ρεύμα Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 12-14

2.1. Το ηλεκτρικό ρεύμα Σελ. 35-39

Να διδαχθεί η εισαγωγή «Ηλεκτρικό ρεύμα και σύγχρονος πολιτισμός».
Να διδαχθεί η 2.1 «Το ηλεκτρικό ρεύμα» (σε μακρο- και μικρο-επίπεδο).

2.2 Το ηλεκτρικό κύκλωμα Σελ. 39-43

Να διδαχθεί

Στην υποενότητα «Η διαφορά δυναμικού στο ηλεκτρικό κύκλωμα» να μη δοθεί έμφαση στους ορισμούς.

Να μη διδαχθεί η παράγραφος « Ταχύτητα των ηλεκτρονίων στο ηλεκτρικό κύκλωμα».

Θα γίνει λειτουργική νοηματοδότηση της έννοιας «διαφορά δυναμικού» μέσα από τις εργαστηριακές ασκήσεις του κεφαλαίου (Εργ. Ασκ. 4 και 5).

Θα εξετασθεί αναλυτικά στην Β' Λυκείου.

Στην παράγραφο «Προέλευση ηλεκτρονίων σ' ένα κύκλωμα.» να προσεχθούν οι παρανοήσεις που εισάγει η φράση «πηγή ηλεκτρονίων».

2.3 Ηλεκτρικά δίπολα Σελ. 43-48

Να διδαχθεί η εισαγωγή και οι υποενότητεςQ

- «Αντίσταση του διπόλου»,
- «Νόμος του Ωμ».

Να μη διδαχθεί το τμήμα που αρχίζει με τη φράση « Ισχύει ο νόμος του Ωμ για κάθε ηλεκτρικό δίπολο;» (σελ. 46) έως το τέλος της υποενότητας.

Να μη διδαχθούν οι υποενότητες:

- «Ο νόμος του Ohm και μικρόκοσμος».
- «Μικροσκοπική ερμηνεία της αντίστασης ενός μεταλλικού αγωγού».

Παρατηρήσεις

Θα εξετασθούν αναλυτικά στην Β' Λυκείου.

Η εννοιολογική και φορμαλιστική δομή σε αυτό το επίπεδο έχει ήδη ολοκληρωθεί και οι συγκεκριμένες υποενότητες δεν προσφέρουν σημαντικά αλλά μάλλον αφαιρούν χρόνο που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγικότερη διδασκαλία άλλης βασικής ενότητας/γνώσης.

2.4. Παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται η αντίσταση ενός αγωγού Σελ.48-51

Να μη διδαχθεί.

Παρατηρήσεις

Θα εξετασθούν αναλυτικά στην Β' Λυκείου.

Αφαιρούνται διότι οδηγούν στο να αφιερωθεί δυσανάλογα πολύς χρόνος σε επίλυση ασκήσεων που δεν προσφέρουν σημαντικά στην κατανόηση των εννοιών.

2.5. Εφαρμογές αρχών διατήρησης στη μελέτη απλών ηλεκτρικών κυκλωμάτων Σελ. 52-56

Να διδαχθούν οι υποενότητες

- «Σύνδεση αντιστατών»,
- «Σύνδεση δύο αντιστατών σε σειρά»,
- «Παράλληλη σύνδεση αντιστατών».

Να μη διδαχθούν οι υποενότητες:

- «Κύκλωμα σύνδεσης σε σειρά»,
- «Κύκλωμα σε παράλληλη σύνδεση».

Παρατηρήσεις

Η εννοιολογική και φορμαλιστική δομή θα παρουσιασθεί επαρκώς στις αμέσως επόμενες υποενότητες. Οι αφαιρούμενες υποενότητες δεν προσφέρουν σημαντικά αλλά μάλλον αφαιρούν

χρόνο που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγικότερη διδασκαλία άλλης βασικής ενότητας/γνώσης.

Να δοθεί έμφαση στην έννοια της ισοδύναμης αντίστασης και να υποβαθμιστεί η διαδικασία απόδειξης των σχ. 2.19. και 2.22

Να αξιοποιηθούν τα λογισμικά που υπάρχουν στα netbooks π.χ. «Φυσική Β-Γ Γυμνασίου».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ Σελ. 56-63

ΟΧΙ ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιμέρους ερωτήματα τα οποία αναφέρονται σε ύλη που αφαιρέθηκε.

Να μη διδαχθούν ασκήσεις με κυκλώματα που περιλαμβάνουν περισσότερες από δύο αντιστάσεις ή από μία πηγή.

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Να γίνουν οι Εργαστηριακές Ασκήσεις

- 2 (N. Ohm),
- 4 (Σύνδεση αντιστατών σε σειρά,
- 5 (Σύνδεση αντιστατών παράλληλα),
- 6 (Διακοπή και βραχυκύκλωμα).

Κεφάλαιο 3. Ηλεκτρική ενέργεια Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 4

3.1. Θερμικά αποτελέσματα του θερμικού ρεύματος. Σελ. 65-71

Να διδαχθεί:

- η εισαγωγή «Ηλεκτρική ενέργεια και σύγχρονη ζωή».
- η αρχική παράγραφος της ενότητας 3.1.

Να μη διδαχθούν οι υποενότητες

- «Πειραματική μελέτη του φαινομένου Τζάουλ»,
- «Νόμος Τζάουλ»,
- «Ερμηνεία φαινομένου Τζάουλ».

Παρατηρήσεις

Αφαιρούνται διότι:

α) έχει ήδη αφαιρεθεί προαπαιτούμενη σχέση από το περιεχόμενο της Β' Γυμνασίου

β) οδηγούν στο να αφιερωθεί δυσανάλογα πολύς χρόνος σε επίλυση ασκήσεων που δεν έχουν να προσφέρουν σημαντικά στην κατανόηση των εννοιών και

γ) θα εξετασθούν αναλυτικά στη Β' Λυκείου.

Να διδαχθεί η υποενότητα «Εφαρμογές του φαινομένου Τζάουλ».

3.2 Χημικά αποτελέσματα του Ηλεκτρικού ρεύματος Σελ. 72-73

Να μη διδαχθεί.

3.3 Μαγνητικά αποτελέσματα ηλεκτρικού ρεύματος Σελ. 73-76

Να μη διδαχθεί.

3.4 Ηλεκτρική και μηχανική ενέργεια Σελ. 76-78

Να μη διδαχθεί.

3.5 Βιολογικά αποτελέσματα του ηλεκτρικού ρεύματος Σελ. 78-79

Να μη διδαχθεί.

Παρατηρήσεις

Υπάρχει μερική επικάλυψη με την υποενότητα «αποτελέσματα ηλεκτρικού ρεύματος» σελ. 39.

Εμπεριέχονται λεπτομέρειες που δεν προσφέρουν σημαντικά αλλά μάλλον αφαιρούν χρόνο που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγικότερη διδασκαλία άλλης βασικής ενότητας / γνώσης.

3.6. Ενέργεια και ισχύς του ηλεκτρικού ρεύματος Σελ. 79-81

Να διδαχθεί .

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΟΧΙ ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιμέρους ερωτήματα τα οποία αναφέρονται σε ύλη που έχει αφαιρεθεί.

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Δεν προτείνεται

Κεφάλαιο 4. Ταλαντώσεις Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 4

4.1. Ταλαντώσεις. Σελ. 89-90

Να διδαχθεί:

- η εισαγωγή «Περιοδικές κινήσεις»
- η ενότητα 4.1 «Ταλαντώσεις»

Να μη διδαχθεί η υποενότητα «Δύναμη στην απλή αρμονική ταλάντωση».

4.2. Μεγέθη που χαρακτηρίζουν μια ταλάντωση. Σελ. 91-92

Να διδαχθεί.

4.3. Ενέργεια και ταλάντωση. Σελ. 92-93

Να διδαχθεί.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ. Σελ. 94-96

ΟΧΙ ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιμέρους ερωτήματα τα οποία αναφέρονται σε ύλη που έχει αφαιρεθεί .

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Να γίνει η Εργ. Άσκηση 7. Πειραματικός έλεγχος των νόμων του απλού εκκρεμούς

Κεφάλαιο 5. Μηχανικά κύματα Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 5-7

5.1 Μηχανικά κύματα. Σελ. 98-100

Να διδαχθεί:

- η εισαγωγή « Η ενέργεια ταξιδεύει»
- η ενότητα 5.1

5.2. Κύμα και ενέργεια. Σελ. 100-102

Να διδαχθεί

5.3. Χαρακτηριστικά μεγέθη του κύματος. Σελ. 101-104

Να διδαχθεί η πρώτη υποενότητα.

Να μη διδαχθεί η απόδειξη της εξίσωσης $v = \lambda f$.

Να μη διδαχθούν οι υποενότητες:

- «Κυματικά φαινόμενα: Ανάκλαση και διάθλαση μηχανικών κυμάτων»,
- «Ανάκλαση»,
- «Διάθλαση»..

Παρατηρήσεις

Αφαιρούνται διότι

α) θα διδαχθούν αναλυτικά στη Γ΄ Λυκείου

β) οι έννοιες ανάκλαση και διάθλαση θα παρουσιασθούν σε επόμενο κεφάλαιο για το φως.

5.4. Ήχος. Σελ. 104-106

Να διδαχθεί.

Παρατηρήσεις

Οδηγία για την ανάγνωση των εικόνων 5.10 και 5.15. «Παρουσιάζουν την αλλαγή της τιμής της ατμοσφαιρικής πίεσης λόγω της διάδοσης του ηχητικού κύματος. Η τιμή της πίεσης αλλάζει γύρω από την κανονική τιμή της ατμοσφαιρικής πίεσης».

5.5. Υποκειμενικά χαρακτηριστικά του ήχου. Σελ. 106-108

Να διδαχθεί.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ Σελ. 108-112

ΟΧΙ ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιμέρους ερωτήματα τα οποία αναφέρονται σε ύλη που έχει αφαιρεθεί. (πχ ερώτηση 17).

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Να γίνει η εργ. Άσκηση 9 (Μελέτη κυμάτων) σε ρόλο συμπλήρωσης του βιβλίου και όχι υποκατάστασής του.

Παρατηρήσεις

Υπάρχει πρόβλημα λόγω χρήσης του στάσιμου κύματος στη μελέτη του τρέχοντος. Από την εργαστηριακή άσκηση 9 να γίνει μόνο το Πείραμα 1 και από αυτό όχι η ερώτηση 5.

Κεφάλαιο 6. Φύση και διάδοση του φωτός Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 3

6.1. Φως: όραση και ενέργεια. Σελ. 115- 118

Να διδαχθεί η εισαγωγή «Φως από το μύθο στην τεχνολογία».

Επισήμανση:

Προαπαιτούμενη έννοια είναι το φωτόνιο που διδάσκεται στην τελευταία σελίδα του βιβλίου της Β' Γυμνασίου η οποία δεν έχει διδαχθεί. Η παρουσίαση της έννοιας να περιοριστεί στα αναγκαία για τη μελέτη της συγκεκριμένης ενότητας.

Να διδαχθεί η 6.1.

6.2. Διάδοση του φωτός Σελ.118-123

Να διδαχθεί.

Να μη διδαχθεί η υποενότητα «Αρχή του ελαχίστου χρόνου».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ Σελ. 124-126

ΟΧΙ ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιμέρους ερωτήματα τα οποία αναφέρονται σε ύλη που έχει αφαιρεθεί .

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Δεν προτείνεται

Κεφάλαιο 7. Ανάκλαση του φωτός Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 2

7.1. Ανάκλαση του φωτός Σελ. 128 - 130

Να διδαχθεί.

Να μη διδαχθεί το ένθετο :

«Ανάκλαση και αρχή του ελαχίστου χρόνου».

7.2. Εικόνες σε καθρέφτες: είδωλα Σελ. 131-134

Να διδαχθούν μόνο οι υποενότητες:

«Εικόνες σε καθρέπτες: είδωλα»

«Επίπεδοι καθρέπτες»

7.3. Προσδιορισμός ειδώλου σε κοίλους και κυρτούς καθρέφτες Σελ. 134-137

Να μη διδαχθεί.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ Σελ. 138-139

ΟΧΙ ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιμέρους ερωτήματα τα οποία αναφέρονται σε ύλη που έχει αφαιρεθεί.

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Δεν προτείνεται

Κεφάλαιο 8. Διάθλαση του φωτός Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 3-4

8.1. Διάθλαση του φωτός. Σελ. 141 - 143

Να διδαχθεί η ενότητα «Διάθλαση του φωτός»

Να μη διδαχθεί η υποενότητα «Διάθλαση και αρχή του ελαχίστου χρόνου».

Από την υποενότητα «Νόμος του Snell» να διδαχθεί μόνο η αρχή έως τη σχέση $n_1 \sin(\alpha) = n_2 \sin(\beta)$, της σελ. 143.

Να μη διδαχθούν οι παράγραφοι από την:

«Το 1678 ο Κρίστιαν Χύυχενς ...» έως το τέλος

Παρατηρήσεις

Η εννοιολογική και φορμαλιστική δομή έχει ήδη ολοκληρωθεί και η αφαιρούμενη ύλη δεν προσφέρει σημαντικά αλλά μάλλον αφαιρεί χρόνο που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγικότερη διδασκαλία άλλης βασικής ενότητας / γνώσης.

8.2. Εφαρμογές της διάθλασης του φωτός Σελ. 144-146

Να μη διδαχθεί.

8.3. Ανάλυση φωτός. Σελ. 147 -148

Να μη διδαχθεί.

8.4. Το χρώμα. Σελ. 148 - 150

Να μη διδαχθεί.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ Σελ. 151-153

ΟΧΙ ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιμέρους ερωτήματα τα οποία αναφέρονται σε ύλη που έχει αφαιρεθεί.

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Να γίνει η εργ. άσκηση 12 (Διάθλαση).

Κεφάλαιο 9. Φακοί και οπτικά Όργανα Προτεινόμενες ώρες διδασκαλίας 3

9.1. Συγκλίνοντες και αποκλίνοντες φακοί. Σελ. 155-157

Να διδαχθεί:

- η εισαγωγή «Φακοί: η όρασή μας στο μικρόκοσμο και το μεγαλόκοσμο»
- η ενότητα 9.1.

9.2. Είδη φακών. Σελ. 157-159

Να μη διδαχθεί.

9.3. Οπτικά όργανα και το μάτι. Σελ. 159-162

Να μη διδαχθεί.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ Σελ. 162-163

Να μη διδαχθεί.

Εργαστηριακή δραστηριότητα

Να γίνει η Εργ. Άσκηση 13 «Συγκλίνοντες φακοί».

Κεφάλαιο 10: Ο Ατομικός Πυρήνας
Να μη διδαχθεί.

Κεφάλαιο 11: Πυρηνικές αντιδράσεις
Να μη διδαχθεί.

Σύνολο ωρών 44 – 52

ΧΗΜΕΙΑ

Διδακτέα ύλη – Διαχείριση Διδακτέας ύλης

Για τη Χημεία Γ΄ τάξης Γυμνασίου θα διδαχθεί το βιβλίο «Χημεία» Γ΄ Γυμνασίου των Θεοδωρόπουλου Π., Παπαθεοφάνους Π. και Σιδέρη Τ. (1 ώρα την εβδομάδα, καθ΄ όλη τη διάρκεια του έτους).

Το βιβλίο αυτό συνοδεύεται από Εργαστηριακό Οδηγό, Τετράδιο Εργασιών και Βιβλίο του Εκπαιδευτικού.

(http://www.pi-schools.gr/content/index.php?lesson_id=23&ep=332).

Το πρόγραμμα σπουδών έχει δημοσιευτεί στο Φ. Ε. Κ. τεύχος Β΄ αρ. φύλλου 304/13-03-03 <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>.

Σύνολο ελάχιστων προβλεπόμενων διδακτικών ωρών είκοσι (20).

Από το ανωτέρω εκπαιδευτικό υλικό προτείνεται να διδαχθούν:

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ - ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ, (6 ΩΡΕΣ)

1. Ο ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

1.1 μέχρι και 1.4 (σελ. 48-51) ΝΑΙ (1 ώρα)

2. ΤΑ ΑΛΚΑΛΙΑ

2.1, 2.2 (σελ. 52-55) «Τα αλκάλια» ΟΧΙ.

3. ΜΕΡΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ

3.1 και 3.4 (σελ. 56-57 και 60) ΝΑΙ (1 ώρα).

1η Εργαστηριακή άσκηση:

Η υποενότητα 3.2 «Οι αντιδράσεις των μετάλλων με αραιά διαλύματα οξέων», (σελ. 58) ΝΑΙ (1 ώρα) προτείνεται να γίνει στο εργαστήριο με έμφαση στην ποιοτική εξέταση δύο/τριών παραδειγμάτων χημικών αντιδράσεων, χωρίς να δίνεται έμφαση στη γραφή των χημικών τύπων (π.χ. υδροχλωρικό οξύ και χαλκός, ψευδάργυρος, σίδηρος ή αργίλιο με πειραματική παρατήρηση την έκλυση υδρογόνου όπως περιγράφεται στον Εργαστηριακό Οδηγό, Πείραμα 1.5 σελ. 24-25).

3.3 (σελ. 59 έως 60 άνω) «Η απλή αντικατάσταση» ΟΧΙ.

4. Ο ΑΝΘΡΑΚΑΣ

4.1 μέχρι και 4.6 (σελ. 64 έως 67) ΝΑΙ (1 ώρα).

5. ΤΟ ΠΥΡΙΤΙΟ

5.1 μέχρι και 5.5 (σελ. 68 έως 71) ΝΑΙ (2 ώρες):

Η υποενοότητα «Το πυρίτιο» προτείνεται να αντιμετωπιστεί με τη μορφή σχεδίου εργασίας (project) με έμφαση σε εφαρμογές και χρήσεις των υλικών.

6. ΤΑ ΑΛΟΓΟΝΑ

6.1 μέχρι και 6.4 (σελ. 74 έως 78) «Τα αλογόνα» ΟΧΙ.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Η ΧΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΑΚΑ, (5 ΩΡΕΣ)

1. ΟΙ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΕΣ

1.1 και 1.3 (σελ. 80 έως 84 άνω) ΝΑΙ (1 ώρα).

1.2 (σελ. 81-82 μέση) «Ταξινόμηση υδρογονανθράκων» ΟΧΙ.

1.4 μέχρι και 1.6 (σελ. 84 έως 86 άνω) ΝΑΙ (1 ώρα).

2. ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ – ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ – ΠΕΤΡΟΧΗΜΙΚΑ

2.1 μέχρι και 2.5 (σελ. 88 έως 91) ΝΑΙ (1 ώρα).

2.6 μέχρι και 2.10 (σελ. 91 έως 93) ΝΑΙ (1 ώρα)

Στην υποενοότητα 2.7 «Πολυμερισμός» προτείνεται να δοθεί έμφαση μόνο στον ορισμό του πολυμερούς και όχι στη γραφή των αντιδράσεων.

3. Η ΑΙΘΑΝΟΛΗ

3.1 μέχρι και 3.6 (σελ. 96 έως 99) ΝΑΙ (1 ώρα).

4. ΥΔΑΤΑΝΘΡΑΚΕΣ – ΠΡΩΤΕΪΝΕΣ – ΛΙΠΗ

4.1 μέχρι και 4.5 (σελ 100-107) «Υδατάνθρακες-Πρωτεΐνες-Λίπη» ΟΧΙ.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΟΞΕΑ-ΒΑΣΕΙΣ-ΑΛΑΤΑ (9 ΩΡΕΣ)

1. ΤΑ ΟΞΕΑ

1.1, 1.2 (σελ. 12 έως 15) ΝΑΙ (1 ώρα).

Στην υποενοότητα 1.2 «Οξέα κατά Arrhenius» προτείνεται να διδαχθούν μόνο δύο παραδείγματα από τον πίνακα 1 (σελ. 15).

1.3 μέχρι και 1.6 (σελ. 16 έως 18) ΝΑΙ (1 ώρα).

2. ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ

2.1, 2.2, 2.3 (σελ. 20 έως 23) ΝΑΙ (1 ώρα).

Στην υποενοότητα 2.2 «Βάσεις κατά Arrhenius» προτείνεται να διδαχθούν μόνο δύο παραδείγματα από τον πίνακα 2 (σελ. 22).

2η Εργαστηριακή άσκηση:

Μετά την υποενοότητα 2 να πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τον Εργαστηριακό Οδηγό το πείραμα 1.1 «Μέτρηση του pH των διαλυμάτων ορισμένων οξέων με πεχαμετρικό χαρτί» (σελ. 14-15) και το πείραμα 2.1 «Βασικές ιδιότητες διαλυμάτων καθημερινής χρήσης» (σελ. 30-31) (1 ώρα).

3. ΕΞΟΥΔΕΤΕΡΩΣΗ

3.1 (σελ. 26 έως 29) ΝΑΙ (1 ώρα).

3η Εργαστηριακή άσκηση:

Μετά την υποενοότητα 3 να πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τον Εργαστηριακό Οδηγό το πείραμα 3.1 «Διαδοχικές εξουδετερώσεις οξέος από βάση και το αντίστροφο» (σελ. 40-41) (1 ώρα).

4. ΤΑ ΑΛΑΤΑ

4.1 και 4.3 (σελ. 30 ως 34) ΝΑΙ (1 ώρα).

Στην υποενοότητα 4.3 να μην απομνημονευθεί ο πίνακας 3 «Ορισμένα άλατα» (σελ. 33).

4.2 (σελ. 32) «Σχηματισμός κρυστάλλων θειικού βαρίου» ΟΧΙ.

4.4 (σελ. 34) «Ευδιάλυτα και δυσδιάλυτα άλατα» ΟΧΙ.

5. ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ των οξέων, βάσεων και αλάτων στην καθημερινή ζωή

5.1 μέχρι και 5.4 (σελ. 38 μέχρι 45) ΝΑΙ (2 ώρες)

Η υποενοότητα «Εφαρμογές των οξέων, βάσεων και αλάτων στην καθημερινή ζωή» προτείνεται να αντιμετωπιστεί ως σχέδιο εργασίας (Project). Το θέμα μπορεί να δοθεί στην αρχή της υποενοότητας ώστε οι μαθητές/ριες να εργασθούν παράλληλα με τη διδασκαλία των υποενοοτήτων, έτσι ώστε να ολοκληρωθεί εγκαίρως και να παρουσιασθεί στην τάξη.

Η προτεινόμενη αναδιάταξη της ροής της ύλης εξυπηρετεί τόσο στη διαδοχική περαιτέρω εμβάθυνση βασικών εννοιών που εισήχθησαν στην Β' Τάξη Γυμνασίου (στοιχεία και ενώσεις) επικεντρώνοντας σε παραδείγματα στοιχείων και ενώσεων μέσα από την ταξινόμηση των στοιχείων στον περιοδικό πίνακα, τα οποία αναμένεται να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών/ριών με τη σύνδεσή τους με την καθημερινή ζωή, όσο και στον καλύτερο συγχρονισμό μαθημάτων, π.χ με τη Βιολογία Γ' τάξης Γυμνασίου (βλ. Ενότητα 1.1. Τα μόρια της ζωής). Η ενότητα «Οξέα-βάσεις-άλατα» εμπεριέχει αρκετές έννοιες με υψηλή νοητική απαίτηση για μαθητές/ριες της ηλικίας αυτής, και ο προτεινόμενος τρόπος διδασκαλίας του συνόλου των ενοοτήτων στοχεύει στο να δοθεί ικανός διδακτικός χρόνος στην ανάπτυξή της χωρίς να μειώνεται το ενδιαφέρον των μαθητών/ριών για το μάθημα. Τέλος με την προτεινόμενη αναδιάταξη, θα επιτευχθεί μια πιο σφαιρική και ολοκληρωμένη κάλυψη της διδακτέας ύλης.

ΒΙΟΛΟΓΙΑ

Διδακτέα ύλη – Διαχείριση Διδακτέας ύλης

Για τη διδασκαλία της Βιολογίας στο Γυμνάσιο, από την διδακτέα ύλη όπως αυτή παρουσιάζεται στο διδακτικό εγχειρίδιο (βιβλίο του μαθητή), προτείνεται να αφαιρεθεί ένα (1) κεφάλαιο από τα επτά (7). Συγκεκριμένα προτείνεται η απάλειψη από τη διδακτέα ύλη του κεφαλαίου 3 με τίτλο «Μεταβολισμός». Ο λόγος είναι ότι παρουσιάζει δυσκολίες στην προσέγγιση των εννοιών που περιλαμβάνει από τους μαθητές και εντάσσεται εμβόλιμα στη ροή των υπολοίπων κεφαλαίων. Η σειρά με την οποία προτείνεται να διδαχτούν τα υπόλοιπα κεφάλαια είναι:

1. Οργάνωση της ζωής – Βιολογικά συστήματα (Κεφ. 1)
2. Οι ασθένειες και οι παράγοντες που σχετίζονται με την εμφάνισή τους (Κεφ. 4)
3. Διατήρηση και συνέχεια της ζωής (Κεφ. 5)
4. Γενετική Μηχανική και Βιοτεχνολογία (Κεφ. 6)
5. Οι οργανισμοί στο περιβάλλον τους (Κεφ. 2)
6. Εξέλιξη (Κεφ. 7)

Με την προτεινόμενη σειρά, κρίνεται ότι θα βοηθηθούν οι μαθητές να οικοδομήσουν τις απαραίτητες συνδέσεις μεταξύ των διδασκόμενων εννοιών κάποιες από τις οποίες αφορούν επιτεύγματα της σύγχρονης Βιολογίας και σχετίζονται με την καθημερινή πραγματικότητα του σύγχρονου ανθρώπου. Η διδασκαλία του κεφαλαίου για την «Εξέλιξη», σύμφωνα και με το Πρόγραμμα Σπουδών, είναι σκόπιμο να γίνεται στο τέλος γιατί όσα προβλέπεται να διδάσκονται στα προηγούμενα κεφάλαια διευκολύνουν την κατανόηση των εννοιών που περιλαμβάνονται σ'

αυτό, κάτι που δεν θα είναι δυνατό αν το κεφάλαιο της «Εξέλιξης» προηγείτο (προαπαιτούμενες έννοιες για την κατανόηση της εξέλιξης, κληρονομικότητα και οργανισμοί στο περιβάλλον: Bahar et al, 1999, Halldén, 1988, Jiménez Aleixandre, 1992, Kampourakis και Zogza, 2008).

α/α	Κεφάλαιο	Διδακτέα ύλη	Παρατηρήσεις/Διδακτικές Οδηγίες	Ώρες
	Η επιστήμη της Βιολογίας	Η επιστημονική μέθοδος. Το αντικείμενο μελέτης των βιολογικών επιστημών	Προτείνεται η «άσκηση» των μαθητών στην επίλυση απλών προβλημάτων με τη χρήση μεθόδου ανάλογης της επιστημονικής. Σε σχέση με την αξιοποίηση επιτευγμάτων της σύγχρονης Βιολογίας για την επίλυση προβλημάτων του ανθρώπου, προτείνεται η «άσκηση» των μαθητών στην κριτική αντιμετώπιση των επιτευγμάτων αυτών, την αξιολόγηση επιμέρους παραγόντων και επιστημονικών ή άλλων απόψεων και την διαμόρφωση προσωπικής άποψης.	2
1	Οργάνωση της ζωής – Βιολογικά συστήματα	Τα μόρια της ζωής Κύτταρο	Προτείνεται να γίνεται εργαστηριακή άσκηση μικροσκοπίου με τη χρήση μόνιμων ή νωπών παρασκευασμάτων, επισημαίνοντας της μαθητές ότι το κύτταρο δεν είναι «δισδιάστατο» και πως ό,τι υπάρχει στο εσωτερικό του, είναι σε συνεχή κίνηση. Προτείνεται να δίνεται έμφαση της διαφορές μεταξύ ευκαρυωτικού και προκαρυωτικού κυττάρου, καθώς και μεταξύ φυτικού και ζωικού. Ιδιαίτερα για της τελευταίες, θα πρέπει να αναδεικνύεται η σχέση δομικών και μορφολογικών χαρακτηριστικών του κυττάρου με λειτουργικά χαρακτηριστικά των αντίστοιχων ομάδων οργανισμών. Επιπλέον, θα πρέπει να δίνεται έμφαση στην αναγνώριση από το μαθητή της σχέσης της μορφολογίας του κυττάρου με τη λειτουργία του στο πλαίσιο του οργανισμού και της σχέσης των	10

		Τα επίπεδα οργάνωσης της ζωής	<p>Λειτουργιών του κυττάρου με αυτές στο επίπεδο του οργανισμού.</p> <p>Προτείνεται να δίνεται έμφαση στο γεγονός ότι τα επίπεδα οργάνωσης της ζωής της και οι λειτουργίες της ζωής αφορούν όλους της οργανισμούς.</p>	
4	Ασθένειες	<p>Ομοίσταση Ασθένειες Αμυντικοί μηχανισμοί</p> <p>Τρόπος ζωής και ασθένειες</p>	<p>Προτείνεται να αναδεικνύεται η σχέση των διαταραχών στην ομοίσταση με την εμφάνιση ασθενειών και να δίνεται έμφαση της τρόπους μετάδοσης των μολυσματικών ασθενειών και της μηχανισμούς άμυνας..</p> <p>Είναι σημαντικό, και μέσα από παραδείγματα, να αναδεικνύεται η σχέση του τρόπου ζωής του ανθρώπου και των επιλογών και συμπεριφορών του με την υγεία.</p>	7
5	Διατήρηση και συνέχεια της ζωής	<p>Το γενετικό υλικό</p> <p>Η ροή της γενετικής πληροφορίας Αλληλόμορφα Κυτταρική διαίρεση Κληρονομικότητα Μεταλλάξεις</p>	<p>Προτείνεται να δίνεται έμφαση στην άμεση σχέση του γενετικού υλικού με τα δομικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά της οργανισμού.</p> <p>Για τη σύνδεση των επιμέρους θεμάτων της ενότητας της μπορεί να αξιοποιείται ο "Κύκλος Ζωής του ανθρώπου (σελ.115).</p>	13
6	Γενετική Μηχανική και Βιοτεχνολογία		<p>Προτείνεται να δίνεται έμφαση στα οφέλη αλλά και της κινδύνους που απορρέουν από της εφαρμογές της Βιοτεχνολογίας, με τρόπο που να αναπτύσσει της μαθητές τη δυνατότητα κριτικής αντιμετώπισης σχετικών θεμάτων.</p>	4
2	Οι οργανισμοί στο περιβάλλον της	<p>Ισορροπία στα βιολογικά συστήματα Οργάνωση και λειτουργίες οικοσυστήματος Ανακύκλωση της ύλης</p> <p>Παρεμβάσεις του ανθρώπου στο περιβάλλον.</p>	<p>Προτείνεται να δίνεται έμφαση στην αναγκαιότητα ανακύκλωσης της ύλης στα οικοσυστήματα, προκειμένου να διατηρείται η ισορροπία σ' αυτά.</p> <p>Είναι πολύ σημαντικό να δίνεται έμφαση της επιπτώσεις των παρεμβάσεων του ανθρώπου στα διαδοχικά στάδια της ανακύκλωσης των διαφόρων στοιχείων και στη σύνδεση των επιπτώσεων στο περιβάλλον με ατομικές</p>	9

			συμπεριφορές. Παράλληλα, είναι σκόπιμο να αναδεικνύονται οι συνέπειες στην υγεία του ανθρώπου, από την ύπαρξη διαφόρων ρυπαντών στο περιβάλλον (αέρα, νερό, έδαφος).	
7	Εξέλιξη	Η εξέλιξη και οι «μαρτυρίες» της Η Εξέλιξη του ανθρώπου	Προτείνεται η ανάδειξη της σχέσης της ποικιλομορφίας των οργανισμών με εξελικτικές διαδικασίες και του γεγονότος ότι η εξέλιξη των ειδών είναι αποτέλεσμα συνεχών αλλαγών χωρίς σχέδιο και χωρίς καθορισμένο αποτέλεσμα.	4
	Σύνολο ωρών			47

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

Α΄, Β΄ και Γ΄ Γυμνασίου

1. Εισαγωγή

Σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών Πληροφορικής (ΔΕΠΠΣ, 2003), σκοπός της διδασκαλίας της Πληροφορικής στο Γυμνάσιο είναι να αποκτήσουν οι μαθητές μια αρχική αλλά συγκροτημένη και σφαιρική αντίληψη των βασικών λειτουργιών του υπολογιστή, μέσα σε μια προοπτική τεχνολογικού αλφαριθμητισμού και αναγνώρισης των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ), αναπτύσσοντας παράλληλα ευρύτερες δεξιότητες κριτικής σκέψης, δεοντολογίας, κοινωνικής συμπεριφοράς αλλά και διάθεσης για ενεργοποίηση και δημιουργία, τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε συνεργασία με άλλα άτομα ή ως μέλη μιας ομάδας. Επίσης, να έλθουν σε επαφή με τις διάφορες χρήσεις του υπολογιστή ως *εποπτικού μέσου διδασκαλίας*, ως *γνωστικού - διερευνητικού εργαλείου* και ως *εργαλείου επικοινωνίας και αναζήτησης πληροφοριών* στο πλαίσιο των καθημερινών σχολικών δραστηριοτήτων.

Οι γενικοί στόχοι ομαδοποιούνται με βάση τρεις άξονες (Πίνακας 1):

(α) Γνώση και μεθοδολογία

(β) Συνεργασία και επικοινωνία

(γ) Επιστήμη και Τεχνολογία στην καθημερινή ζωή.

Οι ειδικοί σκοποί του μαθήματος της Πληροφορικής στο Γυμνάσιο είναι να δώσει στους μαθητές όλα τα απαιτούμενα εφόδια ώστε

- Να εντρυφήσουν στις βασικές έννοιες και όρους των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ), δηλαδή των μέσων και των τεχνικών που χρησιμοποιούνται για την επεξεργασία, τη μετάδοση και λήψη κάθε πληροφορίας που μπορεί να παρουσιαστεί σε ψηφιακή μορφή.
- Να προσεγγίσουν το σύνολο των βασικών απλών εννοιών που αφορούν τη γενική δομή των υπολογιστικών συστημάτων και τις διαχρονικές αρχές που τα διέπουν (αρχιτεκτονική υπολογιστών, διαφορετικότητα υπολογιστικών συστημάτων, πρόγραμμα, οργάνωση και διαχείριση αρχείων κλπ.).
- Να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες χειρισμού και κριτικής επεξεργασίας, καθώς και δεξιότητες μεθοδολογικού χαρακτήρα, ασκούμενοι σε ένα σύστημα υπολογιστών και στα βασικά εργαλεία που το συνοδεύουν.

- Να αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με τη διαδικασία επίλυσης απλών προβλημάτων με τη χρήση του υπολογιστή και να διαπιστώσουν και να αντιληφθούν ότι μια απλή μηχανή ελέγχεται και προγραμματίζεται από τον άνθρωπο.
- Να χρησιμοποιήσουν εφαρμογές πολυμέσων, να κατακτήσουν τις έννοιες της πλοήγησης και της αλληλεπίδρασης, να περιηγηθούν στο Διαδίκτυο, να εκπαιδευτούν στη χρήση κατάλληλου λογισμικού ώστε να αξιοποιήσουν τον υπολογιστή, αρχικά, στο πλαίσιο διαφόρων μαθημάτων τους αλλά και στις μετέπειτα δραστηριότητές τους.
- Να ανακαλύψουν, να επιλέξουν, να αναλύσουν και να αξιολογήσουν πληροφορίες για να τις αξιοποιήσουν στις εκπαιδευτικές τους δραστηριότητες αλλά και στην καθημερινή τους ζωή γενικότερα.
- Να αναπτύξουν κώδικες δεοντολογίας στο πλαίσιο της συνεργασίας με άλλους, του σεβασμού της εργασίας τους και της διαφορετικότητάς τους.
- Να γνωρίσουν και να κρίνουν τις τρέχουσες και τις μελλοντικές επιπτώσεις των ΤΠΕ σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο αλλά και στους διάφορους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας.

2. Προτεινόμενες παρεμβάσεις

Η Ομάδα Εργασίας θεωρεί ότι το σχολικό εγχειρίδιο Πληροφορικής του Γυμνασίου, το οποίο έχει γραφεί πριν δύο χρόνια, καλύπτει σε ικανοποιητικό βαθμό τους γενικούς και τους ειδικούς σκοπούς του ΔΕΠΠΣ για την Πληροφορική. Για το λόγο αυτό δεν προτείνει παρεμβάσεις στη διδακτέα ύλη. Οι προτάσεις αφορούν στις ακολουθούμενες διδακτικές προσεγγίσεις στη σχολική πρακτική και δίνουν έμφαση στην εμπλοκή των μαθητών σε μαθησιακές δραστηριότητες και συνθετικές εργασίες που υλοποιούνται στο εργαστήριο Πληροφορικής.

3. Διδακτικές προσεγγίσεις

Σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών Πληροφορικής, το μάθημα της Πληροφορικής στο Γυμνάσιο έχει **σαφή εργαστηριακό προσανατολισμό**. Στο σχολικό εργαστήριο, και στο πλαίσιο ποικίλων δραστηριοτήτων, δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές, χρησιμοποιώντας υπολογιστικά εργαλεία και τεχνικές, να δραστηριοποιούνται, να πειραματίζονται, να δημιουργούν και να ανακαλύπτουν τη γνώση.

Η διδασκαλία της Πληροφορικής **δεν πρέπει να έχει γνωσιοκεντρικό ή βιβλιοκεντρικό χαρακτήρα**. Σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει να ζητείται από τους μαθητές να αποστηθίσουν τεχνικές λεπτομέρειες, καθώς και ιστορικές ή άλλου τύπου πληροφορίες που παρουσιάζονται στο σχολικό εγχειρίδιο. Όλα τα κεφάλαια και οι ενότητες του βιβλίου προσφέρονται για την υλοποίηση συνθετικών και ομαδοσυνεργατικών εργασιών, μέσα από τις οποίες μπορούν να επιτευχθούν οι στόχοι του μαθήματος, ώστε οι μαθητές να οικοδομήσουν νέες γνώσεις και να αναπτύξουν δεξιότητες στην Πληροφορική.

Η διδακτική πορεία θα πρέπει να αξιοποιεί την έμφυτη περιέργεια και την αυτενέργεια των μαθητών. Να συνδυάζει τη θεωρία με την πράξη μέσα από μια ενιαία και συνεχή δημιουργική διαδικασία, η οποία θα ενθαρρύνει και θα βοηθά τους μαθητές να συμμετέχουν ενεργά, να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες, να ανακαλύπτουν τη γνώση, να εκφράζονται και να δημιουργούν.

Οι άξονες-ενότητες του Π.Σ. δεν είναι απαραίτητο να διδαχθούν σειριακά. Η προτεινόμενη κατανομή του διδακτικού χρόνου είναι ενδεικτική. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να κάνει τον χρονοπρογραμματισμό και το σχεδιασμό της διάρθρωσης της ύλης με βάση τα μαθησιακά χαρακτηριστικά, τα ενδιαφέροντα και το υπόβαθρο των μαθητών της τάξης του.

Η χρήση των ΤΠΕ σε όλους σχεδόν τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας προσδίδει μια ιδιαιτερότητα στα μαθήματα της Πληροφορικής και παρέχει τη δυνατότητα σύνδεσής του με όλα σχεδόν τα γνωστικά αντικείμενα του γυμνασίου. Προσφέρεται συνεπώς για την υποστήριξη διαθεματικών και διεπιστημονικών δραστηριοτήτων, μέσα από τις οποίες επιτυγχάνεται η ολιστική προσέγγιση της γνώσης και η ένταξη των ΤΠΕ στη σχολική ζωή (π.χ. δημιουργία σχολικής εφημερίδας ή περιοδικού, δημιουργία αφίσας, καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, ανάπτυξη ιστοσελίδας της τάξης κλπ.).

Για την υλοποίηση των εργαστηριακών ασκήσεων και των συνθετικών εργασιών μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορα εργαλεία, όπως

- λογισμικά γενικής χρήσης
- ελεύθερα λογισμικά (open office, gimp για την επεξεργασία εικόνας, audacity για την επεξεργασία ήχου κ.α.)
- προγραμματιστικά περιβάλλοντα Logo-like, Scratch κ.α.
- εκπαιδευτικά λογισμικά για το μάθημα της Πληροφορικής, τα οποία έχουν αποσταλεί στα σχολεία από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
- λογισμικά που έχουν παραχθεί στο πλαίσιο των έργων Πλειάδες και Νηρηίδες του ΥΠΔΒΜΘ (π.χ. «Ταξίδι σε ένα Δίκτυο») και εξυπηρετούν τους στόχους του ΔΕΠΠΣ και των ΠΣ.

Πίνακας 1. Ενότητες του Π.Σ. των μαθημάτων Πληροφορικής Α', Β', Γ' Γυμνασίου

Τάξη	Άξονες Γνωστικού περιεχομένου	Γενικοί στόχοι (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και αξίες)
Α' Γυμνασίου	Γνωρίζω τον υπολογιστή ως ενιαίο σύστημα	<ul style="list-style-type: none"> • Βασικές έννοιες Πληροφορικής. • Ιστορική διαδρομή της εξέλιξης των υπολογιστών. • Το υλικό του υπολογιστικού συστήματος. • Το λογισμικό του υπολογιστικού συστήματος. • Προστασία υλικού, λογισμικού και δεδομένων. • Εργονομία - Προφυλάξεις.
	Επικοινωνώ με τον υπολογιστή	<ul style="list-style-type: none"> • Το γραφικό περιβάλλον επικοινωνίας. • Το περιβάλλον παρουσίασης του Παγκόσμιου ιστού (web browser).
	Χρήση εργαλείων έκφρασης, επικοινωνίας, ανακάλυψης και δημιουργίας	<ul style="list-style-type: none"> • Έκφραση (γραφική – ζωγραφική) με τη βοήθεια του υπολογιστή. • Πληροφόρηση και επικοινωνία με τη βοήθεια του Διαδικτύου (Internet). • Οργάνωση, συνεργασία, προγραμματισμός, συνεισφορά στους σκοπούς της ομάδας, ανάληψη ευθυνών.
	Ο υπολογιστής στο σχολείο και στην καθημερινή ζωή	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήσεις του υπολογιστή στην καθημερινή ζωή (στο σχολείο, στο σπίτι, στις τράπεζες κ.λπ.).
Β' Γυμνασίου	Γνωρίζω τον υπολογιστή ως ενιαίο σύστημα	<ul style="list-style-type: none"> • Μονάδες του υπολογιστή. • Οι υπολογιστές πολυμέσων (χαρακτηριστικά τους) και οι πολυμεσικές εφαρμογές. • Αναπαράσταση της πληροφορίας στον υπολογιστή. • Σύνδεση υπολογιστών - Δίκτυα και λειτουργική αξιοποίησή τους.
	Επικοινωνώ με τον υπολογιστή	<ul style="list-style-type: none"> • Ανακάλυψη με τη «βοήθεια» που παρέχει ο υπολογιστής. • Αποθήκευση και διαχείριση αρχείων.
	Χρήση εργαλείων έκφρασης, επικοινωνίας, ανακάλυψης και δημιουργίας	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση εργαλείων: Αριθμητικής επεξεργασίας και γραφικής παρουσίασης δεδομένων. • Εργαλείο παρουσιάσεων. • Πληροφόρηση και επικοινωνία με τη βοήθεια του Διαδικτύου (Internet).
	Ο υπολογιστής στο επάγγελμα	<ul style="list-style-type: none"> • Αλλαγές και επιπτώσεις στο εργασιακό περιβάλλον εξαιτίας της εισαγωγής και χρήσης

		των νέων τεχνολογιών. • Διαφαινόμενες ανάγκες.
Γ' Γυμνασίου	Γνωρίζω τον υπολογιστή ως ενιαίο σύστημα	• Γλώσσες Προγραμματισμού. • Βασικά στάδια επίλυσης προβλήματος με τη χρήση υπολογιστή. • Δημιουργία και εκτέλεση Προγράμματος.
	Χρήση εργαλείων έκφρασης, επικοινωνίας, ανακάλυψης και δημιουργίας	• Δημιουργία πολυμεσικής εφαρμογής.
	Ο υπολογιστής στην κοινωνία και στον πολιτισμό	• Η επίδραση των ΤΠΕ στην επιστήμη, την τέχνη, τον πολιτισμό, τη γλώσσα, το περιβάλλον, την ποιότητα ζωής κ.λπ.

Τ Ε Χ Ν Ο Λ Ο Γ Ι Α

Α΄ και Β΄ Γυμνασίου

Για το μάθημα ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ Α΄ και Β΄ Γυμνασίου θα ακολουθηθούν όσα προβλέπονται στο Π.Σ.

ΧΗΜΕΙΑ Β΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Για τη Χημεία Β΄ τάξης Εσπερινού Γυμνασίου θα διδαχθεί το βιβλίο «Χημεία» Β΄ Γυμνασίου των Αβραμιώτη Σ., Αγγελόπουλου Β., Καπελώνη Γ., Σινιγάλια Π., Σπαντίδη Δ., Τρικαλλίτη Α. και Φίλου Γ. (1 ώρα την εβδομάδα, καθ' όλη τη διάρκεια του έτους).

Το Βιβλίο αυτό συνοδεύεται από Εργαστηριακό Οδηγό, Τετράδιο Εργασιών και Βιβλίο του Εκπαιδευτικού, στο οποίο αναγράφονται αναλυτικά οδηγίες για τη διδασκαλία του μαθήματος (http://www.pi-schools.gr/content/index.php?lesson_id=23&ep=332).

Το πρόγραμμα σπουδών έχει δημοσιευτεί στο Φ. Ε. Κ. τεύχος Β΄ αρ. φύλλου 304/13-03-03 <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>

Σύνολο ελάχιστων προβλεπομένων διδακτικών ωρών είκοσι (20). Από το ανωτέρω εκπαιδευτικό υλικό προτείνεται να διδαχθούν:

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΧΗΜΕΙΑ (3 ΩΡΕΣ)

1.1 (σελ. 10-13) **ΝΑΙ** (1 ώρα)

1.2 (σελ. 15-19) **ΝΑΙ** (1 ώρα)

1^η Εργαστηριακή άσκηση:

Η υποενότητα **1.3** «Φυσικές ιδιότητες των υλικών» (σελ. 20-22) **ΝΑΙ** (1 ώρα) προτείνεται να γίνει στο εργαστήριο, όπως περιγράφεται στον Εργαστηριακό Οδηγό (1^η εργαστηριακή άσκηση, σελίδες 17-22 του Εργαστηριακού Οδηγού). Στην εργαστηριακή άσκηση μελετώνται πειραματικά δύο φυσικές ιδιότητες των υλικών (σκληρότητα και πυκνότητα) και προτείνεται να γίνει αναφορά στις άλλες ιδιότητες που αναφέρει το σχολικό βιβλίο.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΑΠΟ ΤΟ ΝΕΡΟ ΣΤΟ ΑΤΟΜΟ (14 ΩΡΕΣ)

2.1 (σελ. 24-27) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

2.2 (σελ. 30-34) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

2^η Εργαστηριακή άσκηση:

Η υποενότητα **2.3.1** «Περιεκτικότητα διαλύματος στα εκατό βάρος προς βάρος (% w/w)» (σελ. 35-36) **ΝΑΙ** (1 ώρα) προτείνεται να γίνει στο εργαστήριο, όπως περιγράφεται στον Εργαστηριακό Οδηγό (3^η εργαστηριακή άσκηση, μέρος 1^ο, σελίδες 27-28 του Εργαστηριακού Οδηγού) και να δοθεί έμφαση στην ποιοτική κατανόηση του φαινομένου και όχι στις αριθμητικές εφαρμογές.

2.3.2 (σελ. 37-38) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

3^η Εργαστηριακή άσκηση:

Η υποενότητα **2.3.3** «Περιεκτικότητα διαλύματος στα εκατό όγκο προς όγκο (% v/v)» (σελ. 38-39) **ΝΑΙ** (1 ώρα) προτείνεται να γίνει στο εργαστήριο, όπως περιγράφεται στον Εργαστηριακό Οδηγό

(3^η εργαστηριακή άσκηση, μέρος 3^ο, σελίδες 31-32 του Εργαστηριακού Οδηγού) και να δοθεί έμφαση στην ποιοτική κατανόηση του φαινομένου και όχι στις αριθμητικές εφαρμογές.

2.4 (σελ. 41-43) **ΝΑΙ**. Η υποενότητα «Ρύπανση του νερού» προτείνεται να αντιμετωπιστεί με τη μορφή **σχεδίου εργασίας (project)** (2 ώρες).

4^η Εργαστηριακή άσκηση:

Η υποενότητα **2.5** «Διαχωρισμός μιγμάτων» (σελ. 44-47) **ΝΑΙ** (1 ώρα) προτείνεται να γίνει στο εργαστήριο, όπως περιγράφεται στον Εργαστηριακό Οδηγό (4^η εργαστηριακή άσκηση, μέρος 1^ο σελίδα 34, μέρος 2^ο σελίδα 35 και μέρος 3^ο σελίδα 36). Η άσκηση αυτή προτείνεται να πραγματοποιηθεί στη διάρκεια μιας διδακτικής ώρας, η οποία να κατανεμηθεί ως εξής: Τα πέντε πρώτα λεπτά να διατεθούν για την έναρξη του 3^{ου} μέρους. Καθώς οι μαθητές/ριες αναμένουν να ανέβει ο διαλύτης στο διηθητικό χαρτί, μπορεί να πραγματοποιηθεί το μέρος 1^ο και το μέρος 2^ο, και στη συνέχεια, να ολοκληρωθεί το μέρος 3^ο, όπως περιγράφεται στον Εργαστηριακό Οδηγό.

2.6, 2.6.1 (σελ. 48-50) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

Να παραληφθεί η εφαρμογή αριθ. 4 από την «Στάση για εμπέδωση» σελ. 50 και να προστεθεί ο **πίνακας 4** (μέσον της σελίδας 52) έτσι ώστε να εξοικονομηθεί ικανοποιητικός χρόνος για τον ουσιαστικό σχολιασμό των διαφορών μεταξύ των μειγμάτων και των χημικών ουσιών (χωρίς να γίνει αναφορά στις φυσικές σταθερές που περιλαμβάνονται στην τελευταία σειρά του πίνακα 4 της σελ. 52).

2.6.2 (σελ. 51- 53) «Φυσικές σταθερές των χημικών ουσιών» **ΟΧΙ**.

Να διδαχθεί μόνο ο **Πίνακας 4** «Διαφορές μειγμάτων και χημικών ουσιών», μέσον της σελίδας 52 **ΝΑΙ**.

2.7 (σελ. 54-57) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

2.8 (σελ. 58-61) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

2.9 (σελ. 62-66) **ΝΑΙ** (1 ώρα). Στην υποενότητα 2.9 «Υποατομικά σωματίδια – Ιόντα» προτείνεται να μη διδαχθεί το Παράθυρο στο εργαστήριο: «Αγωγιμότητα διαλύματος μαγειρικού αλάτος» (σελ. 64).

2.10 (σελ. 67-69) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

2.11 (σελ. 70-72) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΑΕΡΑΣ (1 ΩΡΑ)

3.1 (σελ. 74-77) **ΝΑΙ** (1 ώρα)

3.2 (σελ. 78-82) «Οξυγόνο» **ΟΧΙ**.

3.3 (σελ. 83-86) «Διοξείδιο του άνθρακα» **ΟΧΙ**.

3.4 (σελ. 87-89) «Η ρύπανση του αέρα» **ΟΧΙ**.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΕΔΑΦΟΣ (2 ΩΡΕΣ)

4.1 (σελ. 94-97) **ΝΑΙ** (1 ώρα)

4.2 (σελ. 98-100) **ΝΑΙ** (1 ώρα)

ΧΗΜΕΙΑ Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Για τη Χημεία Γ΄ τάξης Εσπερινού Γυμνασίου θα διδαχθεί το βιβλίο «Χημεία» Γ΄ Γυμνασίου των Θεοδωρόπουλου Π., Παπαθεοφάνους Π. και Σιδέρη Τ. (1 ώρα την εβδομάδα, καθ΄ όλη τη διάρκεια του έτους).

Το βιβλίο αυτό συνοδεύεται από Εργαστηριακό Οδηγό, Τετράδιο Εργασιών και Βιβλίο του Εκπαιδευτικού.

(http://www.pi-schools.gr/content/index.php?lesson_id=23&ep=332).

Το πρόγραμμα σπουδών έχει δημοσιευτεί στο Φ. Ε. Κ. τεύχος Β΄ αρ. φύλλου 304/13-03-03 <http://www.pi-schools.gr/programs/dep/ps/>.

Σύνολο ελάχιστων προβλεπομένων διδακτικών ωρών είκοσι (20).

Από το ανωτέρω εκπαιδευτικό υλικό προτείνεται να διδαχθούν:

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ - ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ, (6 ΩΡΕΣ)

1, 1.1 μέχρι και 1.4 (σελ. 48-51) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

2, 2.1, 2.2 (σελ. 52-55) «Τα αλκάλια» **ΟΧΙ**.

3, 3.1 και 3.4 (σελ. 56-57 και 60) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

1^η Εργαστηριακή άσκηση:

Η υποενότητα **3.2** «Οι αντιδράσεις των μετάλλων με αραιά διαλύματα οξέων», (σελ. 58) **ΝΑΙ** (1 ώρα) προτείνεται να γίνει στο εργαστήριο με έμφαση στην ποιοτική εξέταση δύο/τριών παραδειγμάτων χημικών αντιδράσεων, χωρίς να δίνεται έμφαση στη γραφή των χημικών τύπων (π.χ. υδροχλωρικό οξύ και χαλκός, ψευδάργυρος, σίδηρος ή αργίλιο με πειραματική παρατήρηση την έκλυση υδρογόνου όπως περιγράφεται στον Εργαστηριακό Οδηγό, Πείραμα 1.5 σελ. 24-25).

3.3 (σελ. 59 έως 60 άνω) «Η απλή αντικατάσταση» **ΟΧΙ**.

4, 4.1 μέχρι και 4.6 (σελ. 64 έως 67) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

5, 5.1 μέχρι και 5.5 (σελ. 68 έως 71) **ΝΑΙ** (2 ώρες):

Η υποενότητα «Το πυρίτιο» προτείνεται να αντιμετωπιστεί με τη μορφή **σχεδίου εργασίας (project)** με έμφαση σε εφαρμογές και χρήσεις των υλικών.

6, 6.1 μέχρι και 6.4 (σελ. 74 έως 78) «Τα αλογόνα» **ΟΧΙ**.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Η ΧΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΑΚΑ, (5 ΩΡΕΣ)

1, 1.1 και 1.3 (σελ. 80 έως 84 άνω) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

1.2 (σελ. 81-82 μέση) «Ταξινόμηση υδρογονανθράκων» **ΟΧΙ**.

1.4 μέχρι και 1.6 (σελ. 84 έως 86 άνω) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

2, 2.1 μέχρι και 2.5 (σελ. 88 έως 91) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

2.6 μέχρι και 2.10 (σελ. 91 έως 93) **ΝΑΙ** (1 ώρα)

Στην υποενότητα **2.7** «Πολυμερισμός» προτείνεται να δοθεί έμφαση μόνο στον ορισμό του πολυμερούς και όχι στη γραφή των αντιδράσεων.

3, 3.1 μέχρι και 3.6 (σελ. 96 έως 99) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

4, 4.1 μέχρι και 4.5 (σελ 100-107) «Υδατάνθρακες-Πρωτεΐνες-Λίπη» **ΟΧΙ**.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΟΞΕΑ-ΒΑΣΕΙΣ-ΑΛΑΤΑ (9 ΩΡΕΣ)

1, 1.1, 1.2 (σελ. 12 έως 15) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

Στην υποενότητα 1.2 «Οξέα κατά Arrhenius» προτείνεται να διδαχθούν μόνο δύο παραδείγματα από τον πίνακα 1 (σελ. 15).

1.3 μέχρι και 1.6 (σελ. 16 έως 18) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

2, 2.1, 2.2, 2.3 (σελ. 20 έως 23) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

Στην υποενότητα 2.2 «Βάσεις κατά Arrhenius» προτείνεται να διδαχθούν μόνο δύο παραδείγματα από τον πίνακα 2 (σελ. 22).

2^η Εργαστηριακή άσκηση:

Μετά την υποενότητα 2 να πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τον Εργαστηριακό Οδηγό το πείραμα 1.1 «Μέτρηση του pH των διαλυμάτων ορισμένων οξέων με πεχαμετρικό χαρτί» (σελ. 14-15) και το πείραμα 2.1 «Βασικές ιδιότητες διαλυμάτων καθημερινής χρήσης» (σελ. 30-31) (1 ώρα).

3, 3.1 (σελ. 26 έως 29) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

3^η Εργαστηριακή άσκηση:

Μετά την υποενότητα 3 να πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τον Εργαστηριακό Οδηγό το πείραμα 3.1 «Διαδοχικές εξουδετερώσεις οξέος από βάση και το αντίστροφο» (σελ. 40-41) (1 ώρα).

4, 4.1 και 4.3 (σελ. 30 ως 34) **ΝΑΙ** (1 ώρα).

Στην υποενότητα 4.3 να μην απομνημονευθεί ο πίνακας 3 «Ορισμένα άλατα» (σελ. 33).

4.2 (σελ. 32) «Σχηματισμός κρυστάλλων θειικού βαρίου» **ΟΧΙ**.

4.4 (σελ. 34) «Ευδιάλυτα και δυσδιάλυτα άλατα» **ΟΧΙ**.

5, 5.1 μέχρι και 5.4 (σελ. 38 μέχρι 45) **ΝΑΙ** (2 ώρες)

Η υποενότητα «Εφαρμογές των οξέων, βάσεων και αλάτων στην καθημερινή ζωή» προτείνεται να αντιμετωπιστεί ως **σχέδιο εργασίας (Project)**. Το θέμα μπορεί να δοθεί στην αρχή της υποενότητας ώστε οι μαθητές/ριες να εργασθούν παράλληλα με τη διδασκαλία των υποενοτήτων, έτσι ώστε να ολοκληρωθεί εγκαίρως και να παρουσιασθεί στην τάξη.

Οι διδάσκοντες να ενημερωθούν ενυπόγραφα

Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ

Εσωτ. Διανομή

- Γραφείο Υφυπουργού
- Γραφείο Γενικού Γραμματέα
- Γραφείο Ειδικού Γραμματέα
- Δ/ση Σπουδών Δ.Ε., Τμήμα Α΄
- Δ/ση Εκκλησιαστικής Εκπ/σης
- Δ/ση Ιδιωτικής Εκπ/σης
- Δ/ση Π.Ο.Δ.Ε.
- Δ/ση Ξένων και Μειονοτικών Σχολείων
- Δ/ση Ειδικής Αγωγής
- Δ/ση Οργάνωσης και Διεξαγωγής Εξετάσεων
- ΣΕΠΕΔ